

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

*Wednesday 09th December,
2020*

The Assembly met at 09am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour telespektater a lekout e byenveni pou nou *Sitting* ozordi. Byenveni. Pour komanse, Madanm Clerk prezantasyon dokiman.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm e tou dimoun ki a lekout. Papye ki pe ganny Prezante *ce matin i comme swivan*;

S.I. 158 of 2020 Seychelles Court of Appeal (Amendment) Rules, 2020,

S.I. 159 of 2020, Defence (Seychelles People's Defence Force Call Out of Reserve Forces) (COVID 19) (Amendment) Order, 2020,

The Mid-Year Economic and Fiscal Outlook – Financial

Year 2020 –2021 Outlook. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Nou a pas lo bann kestyon komansman avek *Private Notice Question*. E pour sa nou ava apel Minis Sylvestre Radegonde, Minis Zafer Etranzer e Touris.

Nou annan 6 kestyon lo *Order Paper* bomaten. Alor sa i vedir a pepre 30 minit par kestyon. Mersi. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker si ou a permet mwan, mon oule *raise en matter* ki, en pti *matter of privilege* ki konsern, pa lasirans be bann repons ki nou'n gannyen dan Lasanble.

Pandan bann kestyon ki nou'n demann bann Zofisye Lasante vizavi bann mezir kontrol relasyon *COVID*, nou'n ganny asire ki tou bann prekasyon pe ganny pran.

Me selman nou'n vwar, nou'n tann en lenstans kot en dimoun in sorti *Airport* in ariv kot lakour. E in annan menm alegasyon en dezyenm sityasyon ki'n arive.

Now sa i kapab 2 ka izole konpletman. Me mon santi poudir sa bann Minister ki'n vini in donn nou bann larepons,

me i osi annan en travay ki bezwen ganny fer, lo tou nivo bann lezot Lazans pou siport sa ki Departman Lasante pe fer.

So atraver ou, mon ti a kontan lans en lapel ki, vi ki Minister Lasante in donn nou bann lasirans dan Lasanble, nou pa ti a kontan ki sa bann lasirans i bann lasirans ki afekte privez ki nou, nou annan ler nou resevwar sa bann lasirans, par lefe ki bann lezot Lazans i devret siport Minister Lasante dan travay ki zot pe fer. Pou anpes ariv sa bann lensidan parey Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a konsilte Madanm Clerk, e nou a regarde ki pli bon mannyer nou kapab *follow-up* pou eksprim nou konsern avek Minister Lasante.

Mersi. Bonzour Minis. Byenveni dan Lasanble, e nou ava pas lo *Private Notice Question* sorti kot *Leader* Lopoziyon. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab e bonzour Minis, bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker mon kestyon i lir koumsa;

Swivan sirkiler pou sekter piblik ki pe demann bann

Departman Gouvernman pou koupe oubyen priyoritiz depans Gouvernman, parey fer bann *meeting virtual*, eski Minis pou Tourizm ek Zafer Etranzer i kapab eksplik sa Lasanble:

1. Ki ti lirezans sa vizit Prezidan Larepiblik dan nou pei vwazen Moris? Konbyen sa vizit in koute e ki nou ekspekte benefisyen atraver sa vizit?
2. Eski sa Gouvernman pe mazin al ouver en Lanbasad *Moris* parey ti'n ganny propoze par ladministrasyon avan me ki sizyenm Lasanble pa ti aprouve?

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou ava adres kestyon *please*?

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Mr *Leader* Lopoziyon, Mr *Leader* *Government Business*, tou Manm Onorab e tou dimoun ki pe swiv travay Lasanble.

Mr Speaker mon remerci Onorab *Leader* Lopoziyon pou son kestyon. Mon napa okenn dout ki i pa son lentansyon fer okenn *polemic* avek sa vizit D'Eta ki Prezidan Ramkalawan fek fer Moris, e ki son sel

motivasyon se pour asire ki sak sou *tax payers* i ganny byen servi dan lentere zeneral nou pep.

Mr Speaker kondwit e pourswit Relasyon Enternasyonal, e Diplomatik en pei, ki sa pei i gran ou pti i en proses kontinyel e dinamik, e ki tenir sirtou e avan tou lentere Nasyonal san konsiderasyon politik partizan.

Lemonn pa zanmen dormi, i annan bann levennman ki pase lizour koman lannwit. E sa Minister ki annan sa responsabilite pou Zafer Enternasyonal, Zafer Entergouvernmantal i osi bezwen reste dinamik e proaktif, pou li kapab swiv sa bann levennman e pran aksyon an konsekans.

Dan sa moman difisil ki nou pe viv ladan, nou bezwen egzamin Politik Relasyon Enternasyonal de tre pros. Fodre rode e konpran kote sa kouran pe anmenn nou. Rode kote nou kapab ganny sa ki pli bon pour Sesel; rode kote nou kapab anmenn serten lenfliyans e menm *leadership*.

Sa i konsern serye Prezidan Ramkalawan. Sa i mon travay e travay mon tim depi ki mon'n pran mon responsabilite koman Minis

Zafer Etranzer, i annan apenn en mwan pase.

Mr Speaker i kler par bann mesaz ek konversasyon sorti kot bann Gouvernman atraver lemonn, ki non selman zot in apresye par lafason sa dernyen eleksyon in ganny deroule, me sirtou par lafason ki tranzisyon pouvwar in ganny fer.

I annan en pwennvi inanim ki sa matirite politik ki nou *Leaders* in montre tou lede kote, i en legzanp pou non selman nou rezyon, me pour lemonn antye. I kler osi ki plizyer pei i oule angaz aktivman avek sa nouvo ladministrasyon. I annan en kantite *goodwill* ki nou bezwen kapitaliz lo la.

Donk Mr Speaker swivan son eleksyon koman Prezidan le 25 Oktob, Premye Minis Moris Onorab Pravind Jugnauth, ti enn parmi bann Premye *Leader* Etranze ki ti telefonn Prezidan Ramkalawan pou felisit li lo son viktwar. Mon krwar ki an menm tan i ti osi koz avek ansyen Prezidan Faure.

Prezidan Ramkalawan e Premye Minis Jugnauth ti eksprim zot swe, pour lev nou relasyon, lev sa relasyon ant Moris ek Sesel. E nou sou rezyon Losean Endyen zeneral lo en lot nivo. Dan sa konteks

premye Minis Jugnauth ti envit Prezidan Ramkalawan pou fer en vizit D'Eta Moris.

Antretan Prezidan Ramkalawan ti pe resevwar plizyer lezot lenvitasyon, pou osi fer vizit ofisyel dan plizyer lezot pei. E i ti panse avek rezon ki son premye vizit aletranze koman Sef D'Eta i bezwen dan larezyon dabor. Son premye deplasman aletranze, i bezwen anvoy mesaz kler e for ki nou priyorite i bezwen pou nou rezyon.

Byensir ti annan antet sa bann byen ki ini Moris ek Sesel, atraver listwar bann lyen solid, me osi bann lyen ki'n en pe soufer dan lepase. San oubliy nou lapartenans konzwent dan bann lorganizasyon sou rezyonal, tel ki Komisyon Losean Endyen, SADC, COMESA, Indian Ocean Rim, Linyon Afriken ensidswit.

Mr Speaker an pasan mon oule fer remarke ki Prezidan pe konsider aktivman sa bann lezot lenvitasyon, ki in gannyen. E ki mon Minister i an konsiltasyon etrwat avek son biro pou priyoritiz, e planifye sa bann vizit.

Mr Speaker ler en lenvitasyon pou en tel vizit i ganny ofer, sa 2 Sef D'Eta i normalman tonm dakor lo en peryod, ou dat ki konvenab pou

zot2. An dot mo, zot tonm dakor lo en *timeframe*. Akoz i annan planifikasyon e lorganizasyon konsiderab ki al dan en tel vizit.

Napa vizit ofisyel ou vizit D'Eta ki fer *virtual*, menm dan sa lepok difisil ki lemonn pe pas ladan. COVID ou non, lemonn i kontinyen bouze. Ou a note ki an se moman i annan Prezidan Eziptyen ki pe vizit *La France*. Sa i akoz i annan serten diskisyon ki bezwen ganny fer fas a fas ant 2 Sef D'Eta.

Prezidan Ramkalawan ti konsider sa lenvitasyon Premye Minis Jugnauth, deswit apre son eleksyon koman en loner pou Sesel. En loner osi loportinite pou donn en nouvo souf dan sa Relasyon Bilateral pou ouver en nouvo paz dan nou relasyon istorik.

Vwala bann rezon ki'n motiv Prezidan Ramkalawan pou antreprann sa vizit D'Eta Moris, ki en pei frer e zanmi. Byensir i annan ki pou konsidere ki ti annan dot rezon pou Prezidan Ramkalawan fer sa vizit, oubyen ki i pe ti devret tret li avek lirezans ki i ti merite. Sa i zot lopinyon, i zot drwa ki mon respekte.

Mr Speaker dezyenm parti kestyon Onorab *Leader* Lopozisyon, se konbyen sa vizit in koute. Efektivman nou

koman sa nouvo Gouvernman, nou konsyan nou responsabilite devan sa pep ki'n met nou o pouvwar.

Nou bezwen eparnye, koup depans, asire ki sak sou nou pep pe ganny byen servi, e ki person napa drwa donn bal ladan. Sa konsern ti devret, i devret yer ozordi e demen.

Mr Speaker premyerman sa delegasyon ki'n akonpany Prezidan Ramkalawan lo sa vizit Moris, ti enn pli pti delegasyon prezidansyel ki mwan personnelman mon'n zanmen konnen, pou dan lekel mon'n fer parti.

E mon fer kler ki mwan mon'n dan Minister Zafer Etranzer depi 1987, plis ki 30an. E mon'n travay avek 3 diferan Prezidan, avan sa enn. Ti annan 8 nou ki ti akonpany Prezidan ek *First Lady*, e sakenn antre nou ti la pou en rol spesifik e neserer.

Pa pou dir, si mon pa oule dir vital pou sa vizit. Ti napa person ki ti'n ganny met dan sa delegasyon pou ganny en pti *trip*, pou al vakans, swa pou al fer *shopping*, ou pou fer ta gro.

Dezyenman, koman sa Lasanble i konnen an se moman napa vol direk ant Moris ek Sesel. En lopsyon sete pou pran en vol komersyal an pasan par en lot pei, apar bann

risk lasante sa ti pou kout pei tro ser. An plis ti bann koneksyon tranzit ti pou fer ki Prezidan ti pou absante dan pei pandan tro lontan.

Donk nou ti swazir opsyon pli pratik, pli bon marse pou fer nou deplasman Moris. *IDC* ti met a nou dispozisyon son *beachcraft*, en avyon sis plas. Sa menm avyon ki i servi pour transport travayer, fer evakyasyon medikal e transport bann viziter lo bann zil elwannen.

En vwayaz ant Sesel e Moris ki normalman pran 2erdtan edmi, ti pran nou anviron 5erdtan. Dan sa ki mon tande ti en *jet prive*, an kontan en *stop* Farquhar pou *comfort break* e *refuel*. Mr Speaker *IDC* pa'n sarz Gouvernman pou sa voyaz. Mon pa konnen konbyen karbiran in koute, konbyen *overtime* pilot in ganny peye. Me napa en kou ki *IDC* in sarz Gouvernman, ki swa *State House* ou Minister zafer Etranzer.

Mon oule fer resorti osi ki tou depans delegasyon ler zot ti Moris, lotel, deplasman eksetera in ganny kouver par Gouvernman Morisyen.

Mr Speaker atraver trwazyenm parti son kestyon Onorab *Leader* Lopozisyon i demann mwan ki nou ekspekte

benefisyé a travèr sa vizit? Tou dabor i pli enportan ki tou, sa vizit D'Eta Prezidan Ramkalawan Moris in ouver en nouvo paz dan listwar relasyon ant nou 2 pei.

I mark en renouvo en renesans menm. In kre en kapital *goodwill*, parey nou dir ant Victoria ek Port Louis.

En gran lantant a tou nivo, sa kapital *goodwill*, nou pa kapab kantifye li lo en baz finansyer. I la, i solidman antre koman labaz fondasyon relasyon ki nou oule dan an nouvo lelan. I reprezant en partenarya ranforsi e elarzi.

Mon kapab nonm plizyer domenn tel ki sekirite Maritim, Sanzman Klima, Lapes, Lekonomi Ble. Bann konsern Pti Leta Zil ensidswit.

Nou'n diskrit posibilite ranforsi bann lyen komersyal ant nou de pei. I annan plizyer danre ki nou kapab enporte sorti Moris a en pri bokou pli konpetitif. E Moris par egzantp i enterese enport nou pwason ou aste plis nou pwason.

Nou realize ki nou pou annan komers i bezwen annan lyen Aeryen e Maritim fyab. Moris i enterese diskrit avek nou lo letablisman en bato *cargo* ou en lyen *cargo*, pou kouver larezyon. Pa selman Losean Endyen me kot Les Lafrik. Mon

an diskrisyon avek mon koleg Zafer Etranzer Moris lo sa size pou nou ganny plis detay. Nou'n demann Gouvernman Morisyen pou reouver zot frontyer pou permet *Air Seychelles* komans re vol ver Moris, e pou Moris met Sesel lo zot lalis *permitted countries*.

Nou'n siny 2 Lakor, 2 *Memorandum of Understanding* pandan sa vizit Moris. Premye i en *Memorandum* lo korperasyon dan domenn enformatik. Dezyenm i en *Memorandum* lo korperasyon ant nou Lafors Lapolis. An se ki konsern sa 2 Lakor mon kapab dir zot ki dan en serten sans zot lye.

Mon oule koz lo lenformatik an partikilye. Dan sa nouvo monn, dan sa nouvo normal lenformatik in vin plis ki en zouti. En mwayen endispansab pou pratikman dan tou domenn. Lo plan enformatik, Moris i en *Leader* dan nou rezyon. En *Leader* lo kontinan Lafrik e *Government* Moris i en realite.

Set enn bann rezon ki Moris i okip en ran tre o lo Lendis *Ease of Doing Business*. Zot annan en kantite lavans lo nou, e nou, nou annan bokou pou aprann avek zot.

Moris i pare pou partaz son leksperyans, son konesans, son savwar fer dan domenn

lenformatik avek nou. Bann proze *korperasyon* ki nou pou devlope baze lo sa *Memorandum*, i ava permet nou batir lo nou prop striktir ki deza egziste e ed nou amelyor li.

Pli boner mon'n tous lo lyen ant lenformatik ek Lapolis, sa i en realite. Frod banker, tranzaksyon ilegal larzan, blansisman larzan, pou sit zis detrwa legzanp tousala i form par lenformatik.

Sa Gouvernman i annan en politik ferm pou lit kont sa bann fleo. Me eski nou annan sifizaman resours, lekspertiz pou nou fer sa travay.

Sa 2 *Memorandum* i ava donk ed nou konsiderableman, pou nou ranforsi nou kapasite e esanz nou pop konesans ek leksperyans avek Moris.

Mr Speaker pandan sa vizit Prezidan Ramkalawan in fer en miting avek bann *business* Morisyen dan plizyer domenn. I kler par zot bann kestyon, komanter ki i annan en gran lentere lo lapar *businessmen* Morisyen pou eksplor posibilite investir Sesel.

An tou ka, se sa ki Prezidan Ramkalawan in ankouraz zot pou fer. Pou fasilite zot demars. Prezidan Ramkalawan in demann Minis Lantreprenarya, Lenvestisman e Lendistri pou *set up* en

Mauritius desk dedye dan son Minister ki ava en *one stop shop* pou tou bann *enquiries*.

Prezidan in fer letan pou vizit Sekretarya Komisyon Losean Endyen, pou li partaz son vizyon pou sa lorganizasyon tre enportan dan Korperasyon Rezyonal. Prezidan in osi zwenn avek bann Anbasader e Sef Misyon Diplomatik, ki akredite Sesel baze Moris ki pa'n kapab vizit Sesel depi komansman sa pandemi.

In annan plizyer size enportan ki'n ganny diskite avek Lanbasader Ameriken, Lanbasader Linyen Eropen, reprezantan permanan UNDP Lanbasader *L'Australie*, Lanbasader Pakistan e lezot.

Mr Speaker lo dezyenm kestyon Onorab *Leader* Lopoziyon. Eski Gouvernman pe al mazin ouver en Lanbasad Moris? I annan 2 larepons, enn kourt e enn long, larepons kourt se non, larepons long i touzour non.

Mr Speaker fodre pa nou bliye ki nou en pti pei avek mwens ki 100mil zabitan. I pa realis pou nou mentenir en Lanbasad dan tou kwen lemonn. Nou annan plizyer lezot priyorite Nasyonal, sirtou dan sa bann moman difisil.

Nou mwayen finansyel e imen i limite. Ouver e mentenir en Lanbasad pou nenport ki pei, ki gran ou pti i kout ser, tre ser.

Fodre nou konpran ki en Lanbasad pa kapab vin larepons tou nou problem. Nou pa kapab pe ouver Lanbasad gos, drwat e depans de milyon par ran ant deviz etranzer. Me an menm tan nou pe pas bol pou mandyan en lanbilans, 2 *scholarship* eksetera.

Sa ki dir ki nou absoliman bezwen en Lanbasad pou devlop nou relasyon i tronpe. En Lanbasad pa endispansab. Mon repete en Lanbasad i pa endispansab pou travay ki nou annan pou fer. In ler pou nou aret fer lafoli e viv dapre nou mwayen.

(APPLAUSE)

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Lemonn in evolye. Kominikasyon modern i fer ki en kantite miting, diskisyon e konferans i kapab ganny fer *online*. Sa letan *COVID* in prouv sa.

R4milyon an mwayen ki nou depanse pou en Lanbasad, i larzan ki kapab mye servi pou siport saler omwen 500 nou

dimoun ki'n perdi zot lanplwa e ki dan bezwen. 500 en sif tre konservatif.

Donk Mr Speaker en Lanbasad Moris i pa en priyorite, e i pa ti devret zanmen en priyorite a se staz. Nou 2 zil i apenn 2erdtan vol. I annan plizyer lezot mwayen pou nou servi pou devlop e afermi nou Relasyon Bilateral.

Pou Moris e lezot pei nou pe etidye koman nou pou redistribye ziridiksyon bann Lanbasad ki pour reste. E sirtou servi a 100tenn Konsil Onorer ki nou annan atraver lemonn. Servi zot pli byen, sa i nouvo realite. Nou'n eksplik sa nou bann frer Morisyen e zot in konpran. Mr Speaker mon remersye ou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay ou annan okenn kestyon ki swiv?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. E mersi Minis pou ou larepons ki mon remersi ou ki ou pa'n anmenn okenn *polemic* politik dan ou larepons, e ou'n konsantre ou larepons otour ou fonksyon koman en Diplomat.

Mr Speaker dan son larepons pa politik, Minis in dir

nou koumsa poudir an sa ki konsern sa kou ki'n ganny *incurred*, IDC pa'n sarz Gouvernman.

Eski Minis i kapab dir nou si IDC in sanze e in privatize kot i nepli en parastatal Gouvernman, e alor okenn kou ki IDC i *incur* i en kou ki tonm lo Gouvernman Sesel? Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon an se ki konsern sa louvertir sa Lanbasad Moris, dan en *interview following* son vizit, Prezidan Larepublik ti dir en keksoz en pe diferan avek Minis. I ti dir ki rezon COVID i enn bann rezon akoz nou pa pe ouver en Lanbasad Moris.

E Minis ou'n dir nou *long and short answer*, larepons kourt i non, e larepons long i non. So eski ou pe kontradir sa ki Prezidan Larepublik in dir, ki evantyelman pou annan en Lanbasad Moris baze lo sa ki in dir? Mon a les ou akoz sa ti dan *interview* ki'n pas lo medya.

Mon lot kestyon ki mon annan pou Minis, Minis in mansyonn bann kou ki annan pou fer avek Lanbasad ek rezon nou pa kapab fer bann miting vertyel. Ki ti enn bann pwen depar kestyon ki mon'n demann li.

So eski Minis ti kapab konfirman avek nou si an

relasyon ek nou bann Lanbasad ki pou frenmen byento, ki i annan ki pou frenmen.

Bann miting ki annan pou fer avek sa bann Lanbasad pou ganny fer lo en baz vertyel, e si sa i leka eski nou annan bann Konsil oubyen nou annan en ranplasman dan sa bann pei? Parey nou konnen Minis ou annan leksperyans dan sa domenn, alors ou kapab eksplik nou ki mannyer sa bann keksoz pou marse?

E dernyen pwen ki mon oule touse Mr Speaker, resaman dan Nouvel nou'n antann nonm en, oubyen nou'n vwar dan zournal en lasezi drog apepre 1000 kilo ki'n arive.

Eski enn bann baz sa vizit ki Prezidan Larepublik in fer Moris, in osi annan diskisyon lo Korperasyon ant Sesel ek Moris pou *tackle* sa size transbordman oubyen transportasyon drog atraver rezyon Losean Endyen si in annan?

E lo menm size an sa ki konsern Losean Endyen. Eski Moris alors pou pe siport Sesel dan son demars pou al re negosye sa Lakor Lapes ki nou annan avek Linyon Eropeen? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab pou sa plizyer kestyon. Minis.

**MINISTER SYLVESTRE
RADEGONDE**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou bann kestyon. Mon'n esey note, ou a eskiz mwan si mon manke. Ou premye kestyon in demann mwan si *IDC* in privatize or keksoz *to that effect*?

Mon pa okouran ki mannyer *IDC* i mentenir son liv, mannyer i fer son depans ki kote i plase, sa mon pa kalifye pou mon reponn. Sa ki mon konfirman e mon redir, se ki napa en kou pou *State House* pou Zafer Etranzer pou sa vizit.

An sa ki konsern deklarasyon an sa ki konsern Lanbasad Moris. Prezidan Ramkalawan ek son Minis Zafer Etranzer i kler lo la, pou napa en Lanbasad Moris. Ou'n koz lo rol vertyel Lanbasad. Eskiz mwan Onorab ou kapab repet sa enn kestyon?

MR SPEAKER

Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Dan ou larepons *Minister*, ou'n mansyonnen ki lefe ki nou pa pe bezwen annan sa kantite reprezantasyon aletranze kot

ou pe dir nou bezwen koup nou latwal dapre nou grander eksetera.

Ou'n mansyonnen bann miting vertyel. Sa ki mon ti oule konnen avek ou se ki mannyer sa bann miting pou pase e dan ki format i pou ete?

Si nou pou napa en reprezantasyon dan sa bann pei, si sa bann miting pou ant bann departman a departman, oubyen *Departman Foreign Affairs* avek *Departman Foreign Affairs* sa bann pei? Sa ki mon ti oule klarifye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER SYLVESTRE
RADEGONDE**

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab pou ou klarifikasyon. Mon dan mwan karyer diplomatik, dan tou pei ki mon'n servi, mon'n toultan baze dan en pei ki kouver plizyer.

Dan mon dernyen *post Paris*, mon ti kouver *La France* byensir. Me dan mon ziridiksyon mon ti annan bann pei tel ki *La Russie*.

Mon ti annan *Espagne*, *Portugal*, mon ti annan *Maroc*, mon ti annan *Cap Verde* ek lezot. Donk mon ti annan

anviron en douzenn pei ki mon kouver *from Paris*.

E napa okenn, okenn biznes apart al, ki neser ki ou ale ou menm pou prezant *lettre de creance*. Parske sa i pa fer *virtuellement*.

Me i napa okenn rezon, okenn biznes ki mon'n war, ki mon pa'n kapab fer li lo telefonn, fer li par en *video conference* ouswa demann nou Konsil Onorer sirplas dan bann pei kot nou annan pou *follow-up* bann aksyon.

So wi, bann Lanbasad ki ava reste, sa 9 mon krwar, 8 ou 9 Lanbasad ki ava reste pou kouver leres lemond.

Zot a rod en fason pli entelizan pou travay, servi kominikasyon modern ki i annan, *email*, telefonn ensidswit. Me osi servi sa 100 enn. Nou annan en 100 enn Konsil Onorer atraver lemond.

Mon krwar ozordi dan preski tou pei nou annan en Konsil Onorer. Servi zot pou swiv bann dosye ki merit ganny servi, ki devret ganny swiv.

Lo Korperasyon *Maritime* avek Moris Onorab, byensir. Problemm dan nou rezyon, dan nou sou rezyon an se ki konsern trafik drog, trafik zarm ensidswit. I en gro konsern pou tou lede nou pei. Nou partaz en

losean. Moris i annan, konsern Moris i osi gran ki pou nou.

Donk wi, i annan diskisyon ki'n arive lo ki mannyer nou kapab ogmant sa Korperasyon dan domenn sirvey nou parti sa losean ki nou partaze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon annan 2 keston kote isi e ankor enn lo kote isi, apre nou a terminen. Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, bonzour tou Manm Lasanble Nasyonal. Bonzour tou bann zabitan Bel Ombre ki pe ekoute.

Mr Speaker an vi ki keston orizinal i koz lo kou sa vizit ki Prezidan Larepublik in ale, mon ti a kontan demann Minis pou si ou a rapel byen, ti annan en vizit ki ti ganny fer Moris an 2017 par Prezidan Mr Faure sa letan.

Mon ti a kontan demann ou, pou nou ganny en konparezon avek keston orizinal ki'n ganny anmennen par Onorab Pillay, pou donn nou, pou dir nou premyerman konbyen dimoun ti annan dan sa delegasyon an 2017?

E konbyen sa ti kout pei menm vizit ki Prezidan

Ramkalawan in fer e menm pei, annefe? Sa mon premye kestyon, konbyen ti koute, kout Sesel, e kantite dimoun ti annan dan sa delegasyon?

Mon dezyenm kestyon i an relasyon avek, eski bann dirizan ozordi, ki parye mon'n tann ou dir, ki pe envit Prezidan Larepiblik dan zot pei, eski zot pe envit Prezidan Larepiblik akoz zot krwar dan Sesel e zot anvi donn nou serten sipor pou ed Lepep Seselwa avek nou pei? Mon dezyenm kestyon.

E mon dernyen kestyon, mon ti a kontan demann Minis, Mir Speaker, eski in vin en norm ozordi kekfwa dan *Foreign Affairs*, ki mon pa konnen, eski i en norm ozordi pou letan Prezidan Larepiblik i kit pei i bezwen demann permisyon *US* oubyen *Leader* Lopozisyon? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo sa enn trwazyenm mon a les ou fer ou apresyasyon. Prezidan i Prezidan pei i en, Sesel i en pei souvren, ou annan en Sef D'Eta ki i annan pouvwar ki i annan, Prezidan i decide an tout

souvrennte ki vizit ki i aksepte ki pei i vizite.

An sa ki konsern delegasyon Moris Mr Speaker, efektifman sa delegasyon ki ti al Moris, delegasyon prezidansyel ki ti al Moris an 2007 ti annan 21 dimoun ladan. Ti annan 21 dimoun ladan.

Mon pa pou al, mon pa pou al dan lalis neserman bann non dimoun. Me mon a dir ou par egzanp ti annan 2 ou 3 zournalis. Ti annan *cameramen* ensidswit. Mon krwar 2 ou 3 sekirite.

Ki total vizit? Mon krwar ti apros plis en R2mil milyon. I paret en kantite. Me ler ou get li dan konteks global, Nasyonal, par konparezon en vizit Moris i pa kout vreman sa kantite.

Donk sa vizit Prezidan Ramkalawan semen pase in kout environ R200mil. Sa i kouver *clothing allowance* ki ler ou fer ou premye *trip* deor anba *PSO* ou ganny mon krwar R5 mil pou aste en semiz avek en kravate ek en soulye.

Aprè sa i *reduce per diem* ki zot donner. Vwala mon krwar Onorab mon'n reponn tou ou kestyon.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Minis an vi ki dan ou bann larepons ki ou'n fer resorti i annan bann diferan lenvitasyon osi ki Prezidan Larepiblik pe resevwar avek nou bann pei zanmi.

E baze lo sa Minis, ou konn byen petet ler ou fer en vizit i en pti pe resipokal kot ou osi ou envit, ou *counterpart* pou li osi vini. Eski zot Gouvernman li menm li pe mazin vwar, anvi sityasyon ekonomik osi, ki bann vizit ki pe ganny fer par Prezidan Larepiblik i bann vizit ki osi byen kalkile, ki byen *schedule*. Ki ansanm ki si pou annan en lenvitasyon pou zot vin Sesel osi, ki nou osi nou ava pare petet pou akey zot anvi sityasyon ekonomik.

Dezyenmman Minis, ou'n koz lo relasyon rezyonal. Mon ti a kontan petet demann ou, ki pozisyon Sesel kot i konsern Komisyon Losean Endyen vi ki i annan bann lezot pei?

Parey nou annan *La Reunion, Madagascar, Comores, Maldives*. An vi osi ki nou Sesel i deza prezid sa Komisyon. Ki pozisyon Sesel an term relasyon. Mon war poudir zot in al Moris an premye.

So i bezwen annan en bi ladan. So ki pozisyon Sesel kot i konsern Komisyon Losean Endyen? E dernyerman kot i konsern bann lenvestisman ki'n ganny diskite ki Morisyen i kapab vin fer Sesel, eski Minis si ou annan sa lenformasyon la ek ou, ou kapab petet eksplik Seselwa, ki bann *areas* ki zot santi nou'n nonm lenformasyon teknolozi pou ed governans.

Ki bann lezot *areas* osi ki ou santi ouswa ki'n ganny diskite, ki nou war Morisyen i kapab pe vin investir dan pei? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. An sa ki konsern vizit resiprok par en Sef D'Eta apre ki Prezidan in aksepte lenvitasyon. Wi, sa i norm enternasyonal dan diplomasi ki ler Prezidan, ki sa enn ouswa son bann predeseser, dan tou lezot pei dayer.

Zot osi envit zot *counterpart* pou fer en vizit o tour. E parey mon'n dir o komansman. Ler sa 2 Sef D'Eta i koze, zot koz lo vizit, vin dan lakour, vin pas en kou zot tonm

dakor lo peryod, zot *timeframe* apepre.

So tousala i ganny diskite, e dapre mwayen pei nou gete kwa ki nou kapab fer. I annan serten depans byensir ki pou tonm lo Leta. Sekirite, bann zafer koumsa.

Me dapre relasyon pei, dapre mwayen pei, ou a trouve ki en bann vizit petet sa dimoun ki vini li menm, i pey pou son bann depans. So nou kontan Prezidan Ramkalawan in *extend* en vizit premye Minis Ramgoolam pou vizit Sesel a en moman ki ava apropiye. Nou pa'n tonm dakor lo en dat ankor. Me ler sa i ganny *firm up* nou ava al dan bann detay lekel ki pran ki depans ensidswit.

An sa ki konsern Losean Endyen, Komisyon Losean Endyen, Mr Speaker Komisyon Losean Endyen i en lorganizasyon rezyonal ki Sesel i atas en gran lenportans avek. *By the way* se *Comores* ki prezan pe prezid Konsey de Minis.

Prezidan e avek rezon i ti a kontan war sa lorganizasyon rezyonal sorti dan zis bann diskour, gran, gran diskour e napa nanryen ki swiv.

So i ti a oule, e se sa mesaz ki in pase ler in al vizit sekretarya, se ki nou pas a

laksyon. Donk i annan deza serten proze ki *ongoing*, finanse par diferan partner, an gran parti Linyon Eropeen. Sa i ava kontinyen. Me nou oule war ankor bann proze ki *generate from* bann Pei Manm zot menm.

Lesanz ant Pei Manm, ki se swa *Madagascar, Comores* Sesel, vwar ki nou kapab fer nou menm nou pou nou fer sa lorganizasyon avanse. Vwala Onorab. Mon krwar mon'n reponn ou kestyon.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a les *Leader Government Business* loportinite poz en kestyon. Apre Onorab Pillay in lev son lanmen si i oule en pti klarifikasyon, nou a donn li laparol. Onorab Georges. *Sorry*, wi. Ki pwen?

HON EGBERT AGLAE

Mr Speaker, parti, enn mon kestyon, lenvestisman ki'n ganny diskite, Korperasyon.

MR SPEAKER

Lekel kestyon?

HON EGBERT AGLAE

Mon dernyen kestyon, sete diskisyon ek bann lenvestisman ki Morisyen i kapab vin fer Sesel. Ki bann *areas* ki'n ganny diskite?

MR SPEAKER

Minis eski ou annan larepons pou sa.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mr Speaker mon napa larepons direk. Me sa ki mon kapab dir Onorab se ki dan sa *breakfast meeting* ki Prezidan ti fer avek biznesmenn Morisyen, ti annan en *panoply* biznesmenn, dan tou domenn.

Dan lotelri, dan lapes, dan lagrikiltir. Me ki domenn egzaktaman zot pou swazir investir ladan ou vin diskit avek nou, mon pou napa sa repons la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kestyon i senp. Minis mersi pou ou larepons byen detaye, konpreansiv. Mon ti a kontan si ou ti kapab dir nou, etandonnen sa gran lanmitye ki i annan ant sa 2 pei, Moris ek Sesel ki nou'n temwannyen par lantouzyazm ki dan lekel Prezidan ti ganny resevwar laba.

Etandonnen bann lyen tre spesyal. Lo nivo komersyal parey ou konnen, i annan en

Labank Morisyen, ti annan 2, la i annan 1 ki ti'n investir isi, 2 gro lakonpanyen lotel. E la nou'n vwar enn pe agrandi son lotel Ste Anne.

Lyen lo nivo legliz kot 2 levek i sorti, 2 levek, 2 legliz isi Sesel i sorti Moris, eski ou krwar ki ti annan okenn risk pou nou pei dan sa vizit?

Oubyen ti annan plito benefis, e lo en balans risk ek benefis, eski ou lopinyon se ki ti annan plis risk oubyen ti annan plis benefis? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mr Speaker mersi. *Short answer is*, byensir ti annan bokou plis benefis. E sak vizit, sak lenvitasyon ki nou gannyen, nou koze, nou balanse. E se an fonksyon sa ki nou pran desizyon. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay, mon a permet ou dernyen klarifikasyon. Akoz ou'n fini demann kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon apresye ki Minis in konpran lespri ki mon'n demann mon kestyon ladan.

Akoz in toultan prosedir prensip Lasanble ki nou kestyonn bann depans Gouvernman e fer piblik konnen kwa ki pe pase.

Akoz se zot ki pe soulev sa bann kestyon en kantite. Nou a rapel ler Prezidan Larepublik ti vizit *Saudi Arabia* dan Gouvernman avan, Lasanble Nasyonal ti zisteman demann kestyon vizavi sa vizit.

E mon rapel bann Manm lo lot kote latab - enn bann keksoz ki mon ti a kontan demann ou Minis, se ki ou'n dir nou poudir i annan en kou R200mil asosye ek bann *clothing allowance* ki ou pa ti'n dir mwan dan larepons lo komansman. Apre ou'n dir mon i annan kou *IDC*.

Sa ki mon ti pe sey fer ou konpran se ki i annan en kou asosye ek sa vizit e ki Lepep ti a kontan konnen, sirtou dan letap kot pei i ladan vizavi *COVID-19*. So mon ti a kontan ou apresye sa fe *Minister*.

En klarifikasyon ki mon ti a kontan demann ou Minis, sirtou an relasyon ek sa size benefis ki nou pou gannyen, e sa size ouver en *desk* lenvestisman lantreprenarya Sesel.

Enn bann konsern ki toultan annan *from* Seselwa, se ki Morisyen ler i antre dan en

serten lanplwa Sesel, i toultan annan difikilte pou adapte avek serten Seselwa. In annan difikilte toultan an relasyon ek sa.

E nou konnen *WTO* nou'n siny serten Lagreman pou *allow* serten prezans komersyal bann biznes Sesel. Eski i pou annan serten kontrol, oubyen serten mezir ki ganny met an plas, asire ki biznesmenn Seselwa pa perdi *market share* ki nou annan, ki ptipti deza vizavi lezot konpetiter ki ava sorti Moris oubyen lezot pei?

Dan sa ka nou pe koz Moris, kot nou oule promot lenvestisman sorti dan sa pei. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Byensir i anmenn en Polisi, Polisi Gouvernman, i ti Polisi Gouvernman avan, i Polisi sa Gouvernman ki priyorite i ganny donnen pou Seselwa.

E bann investiser ki nou rode sorti a leksteryer i dan bann *field*, ouswa lo en lanpler ki nou napa lokalman. So *short answer* pou ou kestyon se ki wi, Gouvernman i ava kontinyen

met lentere Seselwa avan.
Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou a pas lo prosen kestyon. Onorab Sylvanne Lemiel. Ou'n pare? Wi Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Nou pe pas lo kestyon normal Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Selon mon ti a demann CEO STB ki deor pou rezwenn mwan silvouple.

MR SPEAKER

Tre byen wi. Nou ava apel CEO Seychelles Tourism Board. Wi. Minis vi ki Mrs Francis pe vin pou kestyon Tourism Board. Eski nou kapab prosede avek demann kestyon lo Lanbasad Cuba. Onorab Lemiel. Byenveni Mrs Francis, silvouple pran plas. Onorab Lemiel prosede.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek Mrs Francis. Bonzour tou mon

bann koleg Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker mon kestyon i al koumsa;

Aprè ki Vis-Prezidan ti vin dan Lasanble Nasyonal Merkrede le 17 Novanm 2020, pou reponn serten kestyon e enn an partikilye konsernan fermtir Lanbasad Cuba, serten bann etidyan ki pe etidye Cuba in pran kontak avek mwan pou demann serten leklersisman,

Minis, sa Lasanble e osi bann etidyan dan Liniversite Cuba, ti a voudre ganny en lesplikasyon lo. (1)Ki vreman lentansyon pou ferm sa Lanbasad?

(2)Donn nou en kontrandi lo depans sa Lanbasad?

(3)Ki pou arive avek lezot laranzman oubyen Lagreman bilateral ki Sesel in sinyen avek Cuba sirtou parey bann dokter? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Sa Lanbasad Cuba i zener en kantite lentere. E mon a esey reponn ou kestyon *as best as I can*.

Mr Speaker, Onorab Lanbasad Cuba e 2 lezot

Lanbasad pe frenmen le 21 Desanm 2020. Pou rezon ekonomik e finansyel. An vi nou sityasyon ekonomik nou Minister Zafer Etranzer i forse revwar nou reprezantasyon diplomatik aletranze.

E evalye kote e dan ki meyer, evalye kote ki dan meyer lentere Sesel pou mentenir Lanbasad. Mon dir forse akoz i pa'n en desizyon fasil pou nou pran e i sertenman pa fer nou gran plezir.

Mon oule fer kler, e parey nou'n eksplike avek bann Gouvernman konsernen, Gouvernman *Cuba*, Kiben, Gouvernman *Sri Lankais* e Lotorite *La Suisse*. Sa pa vedir ki nou langazman diplomatik avek sa bann pei i terminen ouswa i pa devret ganny war koman en siny ki nou pe dezangaz nou avek sa bann pei.

Nou pe met an plas lezot mwayen pou soutenir relasyon diplomatik, ki Sesel i annan avek sa bann pei kot Lanbasad pe frenmen.

Sirtou an sa ki konsern sipor Konsiler ki nou ofer bann Seselwa aletranze enkli nou etidyan. Mon ti a kontan rapel sa Lasanble ki relasyon diplomatik ant Sesel ek *Cuba* ti etabli an 1978. E se selman an Avril 2017 ki nou ti ouver sa Lanbasad.

E Onorab i a rapel Mr Speaker, ki i annan en kantite nou bann *Leaders* ki'n fer zot letid *Cuba* e zot in byen pase san prezans en Lanbasad.

Reasiran ki mon oule donn bann etidyan se ki i ava annan bann mezir ki met an plas, zot menm zot a nivo parey nou fer dan bann pei kot nou napa Lanbasad.

E nou annan en kantite pei kot nou annan etidyan ki nou napa Lanbasad dan pli gran nonm ki nou annan *Cuba*. Nou annan en striktir ki nou met an plas an travayan konsiltasyon avek *ANHRD* pou fer sir ki i annan en dimoun ki fer kordinasyon a zot nivo.

E nou'n ganny lasirans Gouvernman Kiben ki zot a rebran sa responsabilite ki zot ti fer avan nou ti annan Lanbasad pou *step in* ede ler i nesaser.

Mr Speaker Onorab i oule en kontrandi lo depans Lanbasad *Cuba*. E petet mon a profite osi pou mon donn Lasanble en lide konbyen sa bann Lanbasad an zeneral i kout nou.

Lanbasad *Cuba* ti ganny en Bidze sa lannen R4.2milyon. Swivan koupir Bidze pli boner sa lannen son Bidze ti ariv R4 milyon. Mon oule koriz sa sif probableman dan en

lentervansyon Vis-Prezidan i ti'n petet mansyonn R5milyon. Mon oule koriz sa sif pou dir finalman apre revizyon nou'n 4.2milyon.

Pou note ki sa bann depans i an deviz etranzer antyerman. Mon ti dir pli boner ler mon ti pe reponn kestyon Onorab *Leader* Lopozisyon ki bann Lanbasad i koute, i kout ser.

E nou bezwen fer sir ki nou tre selektif, nou reflexir byen kote nou met Lanbasad. E nou mete selman ler napa lot mwayen ouswa relasyon i tel ki nou bezwen prezans sa Lanbasad.

Pou mwan donn zot en lide. Pou sa lannen ti annan en Bidze R71.2milyon vote pou bann Lanbasad. Apre ki Minister Finans in demann nou pou revize, nou'n tonm R68.5 milyon an deviz.

Sa deviz ki ozordi nou napa. Mon a dir ou, par egzantp nou, nou *High Commission* Londres, apre revizyon i kout nou R7.4milyon. Nou Misyon *UN, New York* i kout nou R10 milyon. *Paris* kot mon sorti i R5 milyon.

Sid *Lafrik* R4.9milyon. *Lenn* R6milyon. *Brussels* R7 milyon. *La Chine* R6.8milyon. *UAE* R3.4 milyon. *L'Éthiopie* R6 milyon. *Sri Lanka* ki nou pe

frenmen R4milyon. R4milyon *Cuba e Genève* osi ki nou pe frenmen R3milyon.

Vwala zis pou donn zot en apersi kantite larzan ki nou napa ozordi, ki al dan mentenir sa bann Misyon. Mon pa pe dir nou pa bezwen frenm tou.

Me mon pe zis atir zot latansyon ki pou nou annan en reprezantasyon diplomatik aletranze, i koute. E nou bezwen fer sir ki i la kot i devret ete. E zot a enterese konnen osi ki parti bann legzersis ki mon'n komans fer ler mon'n ariv Minis, se pa selman pou frenm sa 3 ki nou'n konsidere ler nou'n konsider lezot i mwen riske. Me osi revwar *staff* dan bann Lanbasad. En kantite bann Lanbasad i annan omwen en dezyenm Diplomat. Setadir i annan en Anbasader plis en lot Diplomat ki sorti isi. La mon a pe koz bann *staff* lokal.

Si nou pe vwar kot pa vremen nesaser, mwan ler mon ti al *L'Angleterre* lo mon premye post diplomatik ki apre mon ti vin Lanbasader, mon ti mon tousel, mon ti fer tou.

Donk nou pe bezwen, la sirkonstans i tel ki nou pou bezwen retourn *back to basics* kot Anbasader, kot i posib i ava kit son biro li osi i ava *attend* son miting, i a ekrir son rapor, i a *follow-up*. Napa swa.

Ki pou arive avek bann langazman Bilateral? Mr Speaker fermtir sa Lanbasad Cuba pou napa okenn lenplikasyon direk lo okenn Lagreman, okenn Lakor ki nou annan an sa ki konsern *Cuba* bann dokter.

Sa bann Lagreman pou kontinyen ganny enplimante dapre zot bann provizyon ki'n ganny agree par sa 2 parti konsernan. I enportan note ki avan ki Sesel ti ouver sa Misyon Diplomatik *Cuba*, langazman Sesel ek *Cuba* dan sa domenn ti tre aktif.

I reste ozordi tre aktif avek prezans sa Misyon *Cuba* ki isi Sesel. E pou kontinyen reste aktif dapre provizyon sa Lagreman, ki sa Lagreman i ofer.

Konsernan bann dokter e lezot profesyonnel Lasante Kiben ki pe travay Sesel anba sa Lagreman, *Corporation Agreement between the Minister of Health and the Minister of Public Health of Cuba*.

Ankor sa Lagreman pou kontinyen ganny enplimante par le 2 parti konsernen. Lanbasad Sesel *Cuba* ki ti pe fasilite rekritman sa bann profesyonnel Lasante Kiben avan zot vin Sesel, par fer zot *interview*.

Me ankor sa ti fer par *Skype* avek partisipasyon Departman Lasante. Avek fermtir Lanbasad rekritman pou kontinyen fer par *Skype* avek zofisye Minister Lasante. I ava zis napa sa enteraksyon Lanbasad. Nou bezwen note ki sa Lagreman ki anmenn bann dokter e lezot profesyonnel Kiben Sesel, pou travay avek Minister Lasante i date avan louvertir sa nou Lanbasad *Cuba* e pou kontinyen apre fermtir le 31 Desanm.

Zis pou ou lenformasyon Lasanble Mr Speaker. An se moman i annan en 70enn dokter Kiben ki isi dan nou, pe travay avek dan sistenm Lasante. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon pou pran en kestyon lo sak kote lasal. Mon annan en, *ok*. Ale Onorab Lemiel, en leklersisman lo pou ou premye.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon pou pran en kestyon lo sak kote lasal. Ou annan en, *wi*, *ok*. Ale Onorab Lemiel en leklersisman lo pou ou premye.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. *Minister* antan parey ki ou pe dir

Lanbasad i annan zis trwa an depi ler in ouver, mon konnen zot annan bokou *assets*.

Mon prezimen zot bezwen annan ase *asset*. Ki pou arive, la avek sa bann *asset*, e petet son kou li menm apepre ki kantite larzan ou pe estimen ou bann *asset* i arive, e ki mannyer zot pe mazin pou rekiper en pe bann larzan ki zot aste sa bann *asset* avek?

E apre konbyen travayer nou ti annan dan sa Lanbasad *Cuba*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. An sa ki konsern *assets*, ler nou ferm Lanbasad i pa fer premye Lanbasad ki fermen.

Mwan mon'n pas ladan an 2003, ler apre bann problemn ekonomik nou ti pe pas ladan mon ti *Malaysie* Anbasader.

E nou ti bezwen fermen. ordinerman ki nou fer, nou fer byensir nou gard en levanter bann *assets* ki annan dan Lanbasad. E premye opsyon ki nou regarde se met tou dan en *container* fer retourn Sesel, si i *cost effective*, si i *cost effective*.

Lot mwayen ki nou si i pa pey fre si sa *container* pou kout

ou pli ser ki sa valer, ki dan lakaz, ki dan biro, nou rod vann e nou rod *as much as possible market value* e sa nou tonm dakor avek Minister Finans.

So, dan ka *Cuba* parey *Sri Lanka* parey nou pe fer avek sa misyon *Genève*, i sa proses ki nou pe regard ladan pou konmela. Tou bann rikord konfidansyel, bann *file*, *computer*, ensidswit sa i pou bezwen retourn *Headquarters*. Me pake dan lakaz, dan biro, nou'n tonm dakor avek Minister Finans baze lo pri ki nou'n tonm dakor lo la pou vann.

E *Cuba* i annan en pe plis *challenge*, akoz napa vreman dimoun ki annan mwayen pou vann, me mon kontan poudir ki *as I speak now*, nou'n kapab vann tou bann meb. *Cuba* ti annan de loto, nou pe la dan prosedir pou nou vann o mwen, o mwen enn.

So, vwala. E ou lot kestyon Onorab ti annan pou fer lo sa lye, ti annan pou fer avek?

MR SPEAKER

Konbyen travayer?

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Konbyen travayer? *Cuba*, *Cuba* ti annan apard Lanbasader ki ti napa lezot Diplomat avek li me

mon krwar i ti annan trwa lezot anplwaye.

Sa mon pe dir *cleaner*, mon pe dir *zardinyen*, bann zafer, bann dimoun koumsa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Baze lo bann sif ki Minis in donn nou, so letan mon pe adisyonn zot e mon pe get konbyen nou pe depanse par kontinan.

Par egzanp *L’Afrique* i tonm nou 10.9milyon par an, Lerop 22.4, *L’Inde ek Sri Lanka*, 10 milyon.

Eski alor sa *remaniement* in en prosedir ki'n fini konplet, ouswa zot pe etidye ankor ki pli lwen, ki nou kapab ale pou vremen fer en lekonomi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab. Mwan si ou demann mwan mon al bokou pli lwen.

Me selman an menm tan nou bezwen, nou pa kapab al an vit e nou pa kapab al

britalman. So, sa legzersis pou konfirman i en legzersis ki pe kontinyen.

E nou pou kontinyen rewar nou prezantasyon. Pa selman dan nonm Lanbasad ki nou annan, me sa distribisyon *geographic* kot zot ete.

Ozordi Lerop nou annan trwa Lanbasad. Enn *Londres*, enn *Paris*, enn *Brussel*. Ou sot lo en tren, enn erdtan en erdtan edmi ou deza *Paris*, ou deza *Brussel*.

En avyon 45minit ou *Londres*. Kestyon, eski i lozik pou nou annan trwa misyon konsantre la? So, i bann refleksyon ki nou pe kontinyen fer e evantyelman nou ava pran en desizyon apropiye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Minis mon ti ava kontan, ou zis site nou, an vi ki dan ou larepons ou'n nonmen ki rol bann Konsil Onorer pou ede en pe ranplas sa bann mankman ki pou annan avek en fermtir Lanbasad, eski de la ou Minister, Gouvernman li menm, in deza konmans en langazman konsiltasyon avek tou sa bann Konsil Onorer, ki kapab zwe sa rol enportan?

E an menm tan bann etidyan ki en pti pe dan *limbo* sirtou *Cuba*, eski *ANHRD* osi, pe ganny *put on board* dan sa bann konsiltasyon pou fer ki, akoz *ANHRD* pa *deal* avek Konsey li.

So, i ou Minister ki pou *deal*? E eski pou annan sa kolaborasyon ki pe ganny met anmars la pou fer ki sa bann diskisyon i ganny fer?

E dernyen, ou'n nonmen osi ki *Geneve* i en Lanbasad osi ki pe ganny fermen. Mwan mon ti ava kontan ki rasyonan an vi ki *Geneve* li i ganny trouve koman en kapital finansyel, e osi en kapital diplomasi, sirtou lo nivo Lerop, eski Gouvernman in fer en pe refleksyon lo sa nivo? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab pou ou kestyon. Mon ava pran *Geneve*. Parey mon'n dir o komansman Onorab. Krwar mwan ler mon dir ou, ki sa bann desizyon ki nou'n pran i pa en desizyon fasil. *Something had to give*. I pa ti posibil pou nou mentenir sa *network* Anbasad ki nou annan.

Sa trwa ki nou'n fermen, i en, i trwa ki anmenn nou mon

krwar i enn zafer 12milyon petet *saving*. I sa ki nou krwar i nou kapab fer li la, san gro domaz. Sa misyon, kouver sa misyon ler ti ouver *Geneve*, lide se ki i ti pou fer bann lyezon avek bann, pa Gouvernman *Swiss* me avek bann Lorganizasyon Nasyon Zini, ki baze *Geneve*.

E apre ti annan osi, ti ava vin mwan apre, Lorganizasyon Komers, *ok*? Donk *WTO*, *World Trade Organization*.

Nou'n war ki napa nesosite, napa nanryen ki pe arive setadir, napa bann *issues* dan sa bann lorganizasyon enternasyonal la, ki nou bezwen en prezans permanan.

Avan nou ti ouver sa misyon, se Lanbasad *Brussel* ki ti kouver. E *Brussel*, *Swiss* en pti kou pou arive.

So, nou le retourn lo sa formil kot pou bann *meeting punctuelle* se Lanbasader *Brussel* ki ava ale, i ava kouver. Donk ava tir sa nesosite pey sa kantite larzan ki nou peye pou mentenir en misyon la. E pou reponn ou kestyon, wi i en refleksyon serye ki nou'n fer, avan ler nou pran sa desizyon.

An sa ki konsern rol bann Konsil Onorer. I en legzersis ki mwan, mon'n la ki mon pe fer. I en priyorite la pou nou fer en

deboursayaz dan sa *network* Konsil Onorer.

Mon realize ki *over the years*, nou'n annan en kantite dimoun ki'n ganny apwente avek bon lentansyon. Me ki apre zot in tonm *by* lo bor semen, zot pa pe fer gran keksoz.

Lide apwent sa bann Konsil Onorer e lide ki nou al, ki nou *focus* lo bann kalite ki zot annan. Setadir en *businessman* i bezwen annan mwayen ki pa retourn kot Sesel pou demann, ni pou pey biro, ni pou pey sekreter, ni pou pey telefonn. Ki i kapab fonksyonnen otononm li menm. Se ki zot la pou zot, ed Sesel.

E ed Sesel pei, ed osi bann resortisan Seselwa ki bite. E par egzantp mon ava dir ou mwan *Paris* mon konnen pandan sa letan *COVID* kot nou'n annan Seselwa, ki'n kwense dan bann plizyer pei, larzan pou viv in fini perdi, napa landrwa reste.

I annan plizyer sa bann Konsil ki'n *step in* dan zot pos, pa ti oblize zot. Dan zot pos zot in peye. So, se sa lespri ki nou le re-anmenn dan bann Konsil. Fer zot rapel, rezon inisyal ki zot ti ganny apwente. E sa dan sa *network* san ki nou annan, mon krwar i en travay ki nou

bezwen pou fer sir ki tou sa san i pe tann sa menm mesaz.

Lo rol *ANHRD*, wi *ANHRD* i annan son rol pou li zwe ki *Foreign Affairs* nou napa kontrol lo la.

Me *ANHRD* i konnen, zot in ganny enformen ki nou plan e zot an fonksyon sa, zot bezwen pran bann mezir lo zot kote osi. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon remarke ki nou'n pas 10er, me selman mon pe propoze ki nou kontinyen avek bann kestyon pou Minis Radegonde. E nou ava sey terminen, ase a tan. Prosen kestyon Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Ankor enn fwa bonzour tou dimoun. Kestyon i lir koumsa: -

Eski Minis pour Zafer Etranzer i kapab dir avek sa Lasanble, konbyen Seselwa i annan dan prizon dan diferan pei atraver lemond? Lo ki sarz zot in ganny kondannen? E eski i lentansyon nouvo ladministrasyon pou fer bann demars neser ki zot kapab kontiny zot santans isi?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou annan laparol.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker an se moman, i annan 14 Seselwa, dan prizon dan nef diferan pei atraver lemonn.

Mon baz sa lo bann rapor ki ganny fer avek Lanbasad ouswa avek Minister Zafer Etranzer. I annan ki'n ganny kondannen, me i osi annan ki pe ganny detenir.

Sa i ganny detaye *comme swivan*;- I annan enn *Moris*, de *La France*, *Maroc* i annan de, sa dezyenm *Maroc*, mwan mon annan en *question mark* lo la. Akoz i annan enn ladan ki i dir Seselwa, me i pa'n kapab prouve, me nou'n met li dan sa ta.

Lezip i annan sa trwa ki nou konnen. I annan Emirat Arab Ini i annan enn. Kenya i annan enn, *L'Afrique Du Sud* i annan de. *Malta* i annan enn, e Langleter enn.

Sa i selman parey mon'n dir, selman bann ki'n ganny raporte avek, swa nou, swa nou Lanbasad, ouswa nou Konsila deor.

Ladan i annan de ki pe ganny detenir e larestan in fini ganny kondannen e pe servi zot santans ki varye ant 22 mwan, ziska lavi prizon. Laplipar

lofans se bann lofans relye avek trafik drog e osi i annan ka vyol, frod e osi *attempted murder*.

Mr Speaker mon bezwen profite sa lokasyon pou mwan fer rapel tou nou dimoun, tou nou Seselwa, ki isi e aletranze.

Ki nou bezwen respekte Lalwa pei ki nou pe vizite, ouswa ki nou pe viv ladan. Nou bezwen respekte zot Lalwa. Si ou pa respekte i annan konsekans. E apre ler ou ganny tape, ou vin lo kot Gouvernman rod Konsila, rod Lanbasad pou tir ou.

Wi, nou ler ou ganny *regardless* fot ki ou fer. Nou pran kontak ek bann Lotorite Prizon. Nou fer sir ki ou pe ganny byen trete. Me pa demann nou parey enn sa bann ki *Maroc*. Plizyer fwa in telefonn mwan pou demann Lotorite *Maroc* pou larg li.

Vi ki bon relasyon ki annan ant *Maroc* ek Sesel. I pa mars konmsa. Nou respekte Lalwa. I enportan note ki i annan en posibilite kot en endividi, ou en fanmir pou en rezon ou en lot pa'n anvi apros nou Misyon, ouswa bann departman pou enform nou lo zot larestasyon, ouswa kondannasyon. Sa i zot swa.

I enportan note ki 4 Seselwa ki oparavan ti'n ganny kondannen pou lofans lapes

illegal Mozambik, mon pa'n Mozambik dan lalis.

Me i enteres zot konnen ki zot in fini retourn Sesel, se Departman Zafer Etranzer e O Komiser Sesel *Afrique Du Sud* ki'n travay pou zot liberasyon.

Dan en lot, mon ganny enformen ki en lot ka, en madanm ek en msye ti'n ganny arete pou sarz trafik drog Brezil.

Sa madanm in ganny large in retourn Sesel. Apre in ganny kondannen pou 4an, me sa msye in ganny large pandan lannen 2020 lo labaz *COVID-19*, ki mon konpran e i an Brezil.

I pe servi son larestan son santans an larg, mon pa konnen mannyer ou dir *at-large*. Ok. E nou Konsil Onorer Brezil i an kontak avek li. I osi annan ka kot en Seselwa ki ti'n ganny arete, detenir *Nicaragua*, lo sarz trafik drog. In ganny laprouvasyon sa Gouvernman pou retourn Sesel, apre ki'n rezet son Nasyonalite *Nicaraguan*.

Sa prosis pou sa ka in ganny fasilite par Departman Zafer Etranzer, ensi ki lofis nou Konsil Onorer *Nicaragua*.

Sa msye mon konpran in fini ariv Sesel. Mon krwar mon ava aret la.

Mr Speaker, si i annan okenn Kestyon Siplemanter mon ava al lo la. Me vwala en

pti pe sityasyon nou bann Seselwa aletranze. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Henrie. Eski ou annan okenn kestyon ou le swiv la.

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker non, pou enn fwa mon krwar larepons i tre kler. Lenformasyon mon ti bezwen mon'n gannyen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski sa kote latab i annan Kestyon Siplemanter? Non? Ok nou ava pase, nou ava pas lo lot kestyon. Onorab Churchill Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, bonzour tou koleg e tou dimoun a lekout. Kestyon i lir koumsa: -

Eski Minis i kapab enform sa Lasanble, lekel sa bann Lanbasad ki'n fini idantifye pour fer sinerzi avek Biro Touris, pou ede koup depans bann Biro Touris aletranze?

Si wi, konbyen *saving* Minister i ekspekte fer pour pei? Si non, dan konbyen letan ou Minister i ekspekte konplet sa legzersis pour ede tir sa bann kou finansyel ki pa neser ki

pei pe fer fas avek ozordi?
Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER SYLVESTRE
RADEGONDE**

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker enn mon bann premye diskisyon avek *CEO STB* e sa in fer mwan tre popiler avek *STB*, se zafer kou, ki kout nou pou *marketing*. E mon reste lo la, mon pa sanze mon lopinyon, ki nou bezwen regarde sirtou dan sa lepok ki nou ete. Ki sak sou ki nou depanse pou *market* Sesel. I pey fre, i pe ganny depanse la kot i pe ganny depanse. E ki anmenn en retour.

Mon lopinyon, i reste mon lopinyon e mon dir mon lopinyon i bon. Nou devret kapab redwi kou ki nou depanse lo loperasyon, setadir mentenir biro ensidswit. E servi sa larzan sa pti gin larzan ki reste, met li dan *marketing*.

Parke se vre ozordi ler nou pe get larzan ki pe depanse par nou konpetiter. Pou nou en pti gin, ki nou depanse pou *marketing*. Me keksoz i parey i ete la. Ou ava dir ti ava bon, nou annan plis me napa plis

pou donner. Gouvernman napa plis larzan pou donner.

So, mon dir be regarde annou get sa lanvlop ki nou annan la.

Annou tire dan loperasyon e met li dan *marketing*, me *marketing* dan bann *market* ki pou anmenn nou en *return*. Donk direkteman ek ou kestyon ki nou pe fer? Wi kot i annan Lanbasad mon'n dir Biro Touris i ava vin dan menm *building* ki Lanbasad. *Londres* i deza leka. Nou pe partaz Lanbasad, partaz biro *Londres*. Plan avek *Londres* se ki evantyelman touris probableman, nou pe war mannyer keksoz pe marse, *marketing* i pa pou nesese ki Biro Touris i prezan dan en biro.

Alor nou pe mazin, fer sa dan lakaz. Ki mannyer ou pou ape li? *Work from home*. Travay dan lakour. Alor i koup ou tou sa bann depans ki ou fer pou mentenir ou biro.

Se *être* bokou dimoun pa realize ouswa dimoun oublie, se ki rol *STB* avek rol en Lazans vwayaz, en tour operater, i pa menm zafer. *STB* pa pe vann voyaz, i pa pe vann lotel. *STB* i fer *marketing* destinasyon Sesel.

Dan sa konteks ki nou ete, avek kominikasyon modern, pa

neseser pou ou dan biro dan sant lavil. Ou kapab annan en pti biro lo sizyenm letaz, douzyenm letaz en *building* parey ou kapab pe *operate of a desk*, dan en *warehouse somewhere*. E sa omwen *CEO* nou dakor lo la. Parmi plizyer lezot dayer.

Mon pa le donn lenpresyon konmsi nou pa, nou pa tonm dakor. Nou tonm dakor, donk *Londres* i sa nouvo loperasyon ki nou pe fer. Me pour konmela zot pe partaz biro avek Lanbasad.

Paris, nou'n pran desizyon pou *Paris* sorti dan sa biro kot i ete dan sant *Paris*, vin dan Lanbasad. Akoz i annan plas dan Lanbasad.

E sa Lanbasad sa *building* Lanbasad si zot pa konnen, i mon krwar sel *building* ki, i pou Sesel. I dan en zoli parti *Paris*, i lo 5 letaz e ladan nou annan 3 letaz ki vid, i la *ok*. So, i annan lespas ki nou kapab servi, pou nanryen e se sa ki nou pe fer.

Donk *Tourist Office Paris* pe kout en bon pti pe, I ava *save* lo la. I ava vin partaz sa Biro *Paris* pou napa en *rent* pou peye, pwiske biro pou nou. Nou ava partaz kou elektrisite, delo ensidswit.

Sud Afrique, nou *Haut Commissariat* i *Pretoria*. Repezantasyon touris i

konmela *Johannesburg*. Mwan mon dir i annan plas *Pretoria*, bouz *Pretoria*. Me mon konpran, ki petet i pa pratik. Sa i en diskisyon ki nou pe kontinyen.

E an menm tan osi reget lo bann lezot posibilite. Parske i pa pou en sekre pou mwan dir zot parey sa legzersis ki nou pe fer ek Lanbasad. I en legzersis osi ki nou pe fer avek Biro Touris avek *staff* touris.

I annan serten ka ki nou pe demande, eski i vremen nesaser, ki pou ou *market*, pou ou fer promosyon en pei ki ou baze dan en lavil, ouswa en lot ouswa ou dan sa pei pou kouver en lot pei an deor?

I en diskisyon ki nou pe, annan. E mon kontan ki *CEO*, osi pe fer en legzersis lo la, so nou ava en desizyon evantyelman. Me pou konmela vwala kot nou annan Lanbasad ki kapab ganny servi par *STB*. Dan lezot pei *New York* par egzanp nou napa en repezantasyon *STB*, repezantasyon *ki* kouver Lanmerik *Du Nord* i baze konmela anba *Afrique Du Sud*.

Brussel ki nou annan en Lanbasad napa en *STB Office* i kouver *from Paris*. *Italy* ki en marse enportan, sa nou pe regard en lot fason *operate*. Mon pa konnen si mon kapab dir la.

Mon pa kapab dir la, mon ganny dir. Me nou pe regard en lot fason *operate* ki ava plis *cost effective*.

Vwala Onorab repons ou kestyon pou le konmela se vreman trwa Lanbasad vreman konsernen. E nou ava regarde la kot nou annan bann Konsila e kot bann Konsil i annan bann fasilite biro. Mon krwar dan en pei nou pe konmela servi pa *La Chine*. Ki *La Chine* i enn dan bann pei ki nou pe servi, me i annan en *cost*.

Shanghai, Hong Kong nou pe servi *Consulat*. Nou kapab regarde lezot kot nou napa Lanbasad. Si nou kapab servi fasilite Konsila. Lide ankor se redwir kou, e met larzan vreman la kot i, la kot i nesaser. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis mon annan letan pou en lot Kestyon Siplemanter. Ale, Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Donnen ou larepons ki kler, mon Kestyon Siplemanter eski sa osi pou *warrant* ki *synergy* i ganny fer dan Biro *STB* isi Sesel?

Vi ki petet i annan serten loperasyon ti bezwen la aköz manner striktir deor ti ete, e lafason ki ou pe eksplik nou.

Eski pou *warrant* ki isi osi, pou annan serten sinerzi dan Biro *STB*? Sa enn. Mon dernyen siplemanter. Si ou pou *quantify* sa bann biro, zot kou avek retonbe ki nou'n gannyen ziska konmela, eski ou santi poudir nou'n vreman benefisye pou sa kantite lenvestisman ki nou'n fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. An sa ki konsern loperasyon *STB Headquarters* isi, mon krwar *CEO* i konsyan ki i pou bezwen re-war son striktir.

I en legzersis ki nou tou nou bezwen, nou bezwen fer ozordi. Ki nou oule ou non, nou bezwen fer.

Mwan mon pe bezwen fer li *Foreign Affairs*, pa selman dan bann Lanbasad me *Headquarters Maison Queau De Quincy*. Mon pe bezwen revwar.

I annan en kantite, dan de ka mon kapab koz plis *Foreign Affairs* ki mon konn petet plis ki mon konn *STB*.

I annan en kantite lagres, i annan en kantite bann pos ki'n ganny kree par lao pos, pou vin par lao pos, pou vin par lao.

En ta dimoun, *ok* ki ou bezwen war vreman ki sak dimoun pe fer, eski i vreman esansyel? Eski i pa posib sa *job* ki in partaze ant 4 dimoun pa posib en dimoun fer? *Tout en gardant* antet ki nou bezwen fer sir ki nou pa pe, zis leve en zour, ou ava ou a la, ale deor nepli annan en *job* pou ou.

I en legzersis ki nou bezwen fer e sa i en legzersis mon pe fer *Foreign Affairs*. i en legzersis ki *CEO* i konnen *STB* i bezwen fer, ki *PS* dan Departman *Tourism* i bezwen fer, e dan Gouvernman osi.

E mon konnen mon bann koleg Minis i en legzersis osi ki zot pe gete sakenn dan nou Minister, pou nou regarde ki mannyer nou fer *best use of* sa *peu* resours ki nou annan.

Ou lot kestyon ti konsern?

(Interruption)

MR SPEAKER

Ou ti ava kontan, Onorab Gill *please*.

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Wi sava, sava Mr Speaker mersi. Si bann depans i zistifye? Regard mwan mon annan mon pwennvi e *CEO* mon pa pe kasyet okenn avek li, i konnen mon'n dir li fransman,

ouvertman ki mwan mon panse.

Me sa mon pe dir mon'n fer bann deklarasyon koman en *outsider*. Mon pa la dan sistenm pou mwan war. Me ler mwan mon'n vini mon regarde. Mon poz kestyon, mon war en latab i la olye la. Mon demande akoz i la. Akoz i pa dan milye. I normal.

So, wi *CEO* i okouran bann konsern ki mon'n leve. I ava *take up* avek son *Board* parske *ultimately* i responsab ek son *Board* e nou ava adrese. Ankor avek lide pou nou fer sir ki sak sou i depanse la kot i devret ganny depanse. Mersi, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis, avek sa nou ava pran en poz. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon konnen ou pe al anons en poz be selman mon oule *remind* Minis ki lo mon *PNQ* mon premye kestyon ou pa'n donn mwan okenn *figure*, ou pa'n dir mwan konbyen in arive.

So, petet vi ki ou pe ale mon ava donn ou loportinite pou ou ekri Lasanble e donn nou sa *figure*, ki enkli sa kou karbiran *IDC*, *plus* sa kou bann lezot kou ki ou'n mansyonnen.

E ou ava kapab donn nou en total silvouple Mr Speaker. Akoz mon kestyon ti kler mon pa'n vreman ganny sa *figure*. Mersi Mr Speaker. Mon fer sa demann atraver ou lofis.

MR SPEAKER

Minis oule adres sa pwen?

MINISTER SYLVESTRE RADEGONDE

Mr Speaker mon ava adres pwen, me mon asire ki Onorab i konpran ki mwan mon pa *run IDC* mwan. Mon napa okenn kontrol lo *IDC*. E i pa mon rol al rod ek *IDC* konbyen in peye pou karbiran, konbyen in peye pou *overtime* pilot. Sa i pa mon responsabilite. Me kwa ki mon kapab dir li ki'n kout sa delegasyon Prezidan Faure, ki'n al, sa mon kapab donn li.

E mon avan donn li toudswit. Pardon, Prezidan Ramkalawan. Total se R211,15.75 cents.

Alor R211,15.75sou sa ki'n sorti dan Bidze Gouvernman. *IDC* malerezman Mr Speaker mon pa kapab fer komanter lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker! Mr Speaker!

MR SPEAKER

Onorab Pillay, mon krwar ki Minis.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, me mon krwar koman Speaker Lasanble nou bezwen apresye lefe ki *IDC* i en antite Gouvernman. I en antite Gouvernman. I en antite Gouvernman. So mon pa ganny en konpran ki mannyer en Minis i kapab vin reponn en kestyon dan Lasanble, e i pa konn depans en antite Gouvernman ki'n kontribye dan en vizit. Minis in vin reponn sa kestyon dan son kapasite koman Minis.

MR SPEAKER

Onorab Pillay. Non, non, non. Onorab Arissol non.

HON SEBASTIEN PILLAY

So, non, non, Mr Speaker mon ava fer li atraver *FPAC* parey pe ganny propoze par lot kote. Nou ava gannyen sa kou Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab *Leader* Lopoziyon. Mon satisfé ki Minis in reponn ou kestyon Mersi. Nou ava pran en poz e nou ava retournen 11er. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Avan nou kontinyen mon ti a kontan zis note pou bann Manm Onorab ki nou annan en lekip travayer Minister Lasante ki pe fer *HIV/AIDS test* volonter anler dan *Committee Room*. E zot ganny envite pou zot fer zot tes avan. Zot pou la ziskan 4er. Mersi.

Nou a pas lo prosen, nou a kontinyen avek kestyon. E sa se pou Vis-Prezidan ki annan portfolyo pou Departman Lenformasyon, Kominikasyon, e Teknolozi.

Vis-Prezidan i la dan lasal avek nou. Mersi Vis-Prezidan pou ou prezans. E mon a osi rekonnèt prezans Mr Benjamin Choppy, Sekreter Prensipal pou Lenformasyon, e Teknolozi, e Kominikasyon.

E premye kestyon i pou Onorab Churchill Gill. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan avek ou delegasyon. Kestyon i lir koumsa;-

Donnen lenportans ekonomik zil Praslin ek La Digue pour pei, eski i dan plan Gouvernman pour annan en Minister ki pour osi annan

portfolio ki pour responsab pour zesyon Zil Pros ek zil Praslin parey ti leka anba administrasyon avan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Gill. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Tou bann Manm Onorab e tou dimoun ki pe swiv Lasanble Nasyonal.

Onorab Gill larepons kourt pou ou kestyon, se non. Pou napa en Minis ki responsab direkteman pou Zil Pros. Me selman malgre ki sa i leka, mon le asir tou bann dimoun lo Praslin, La Digue. Tou bann Manm Onorab ki responsab Praslin, La Digue, ki Gouvernman i atas en gran lenportans avek bann zil. E sirtou sa 2 zil.

Enn bann rezon se zot tre aktiv ekonomikman. Zot kontribye dan en fason konsiderab. Non selman dan *tax*, me valer azoute, kreasyon lanplwa, anmenn deviz dan pei. Zot trez enportan. E Gouvernman i osi konsyan bann kontrent ki zot fer fas avek, vi ki zot en pe lwen avek bann lenfrastruktir prensipal.

Sa ki Prezidan in decide fer, e mon konnen Onorab poudir Prezidan akoz in vwar sa sitan en size enportan. In zwenn avek ou menm, e in dir mwan in annan en *meeting* friktye avek ou. Parske parey ou konnen Prezidan li, i travay avek tou dimoun ki konsernen avek devlopman nou pei.

E pa met politik ladan. Alor in zwenn avek ou, in zwenn souvandfwa avek Onorab Woodcock. In osi koz avek Onorab ki responsab pou La Digue. In osi koz avek Onorab Poris, ki li osi in debout pou Baie Ste Anne. E i tre konnekte avek Baie Ste Anne.

Zisteman pou li kapab konpran pli byen ki bann difikilte ki zot fer fas avek. E mon konnen ou'n annan en *meeting* byen friktye avek li.

Sa ki Prezidan parey ti dir avek ou, se li personnelman i pou annan en ley spesyal pou sa 2 zil. E alors in fini pas sa mesaz avek tou bann Minister ki annan en lenplikasyon direk lo Praslin ek La Digue.

E la mon pe mazin bann lenstitisyon tel ki *Planning*, Minister Lasante, Minister ki responsab pou Devlopman Lenfrastriktir an partikilye. I annan lezot ankor byensir. Parey Imigrasyon, Paspor, eksetera.

Me sa ki Prezidan in decide pou li fer, se li personnelman, son biro i a fer sir ki tou sa ki bezwen ganny fer pou fer lavi Pralinwa, e bann dimoun lo La Digue vin bokou pli eze, an term prosedir. An term nesesite pou zot swa bezwen vin Mahe, oubyen esper en larepons atraver sa birokrasi ki egziste ozordi. Prezidan in decide ki i pou bezwen *fast track*, tou keksoz ki annan pou fer ek Praslin ek La Digue. E se dan sa lespri ki li i anvi travay.

Mon konnen par egzantp Onorab Lemiel i a rapel ler Prezidan ti vin Anse Royale. E ansanm avek li ler zot ti ganny diskisyon, i ti trouve ki zabitan Anse Royale osi zot ti bezwen par egzantp, reganny zot fasilite lasante.

E swivan sa diskisyon, i ti fer en desizyon deswit ki Klinik Danter i devret tourn dan son, dan landrwa kot dantis ti ete. Pareyman bann servis lasante i devret retourn laba.

Alor vwala en pti pe lide par deryer sa ki Prezidan in decide. E mon espere sa in reponn en pe ou kestyon. Zis pou azoute, si mon kapab servi sa term. Prezidan in osi *plan* en *trip* sa Vandredi ki vini. Kot i pou al Praslin. E mon mazin zot in ganny notifie. Bann *MNA*

in ganny notifiye, bann *MNA* respektif.

E Prezidan pou fer ankore konsiltasyon avek tou bann *stakeholders*. Pou fer sir ki zisteman dan sa manda ki i annan pou fer sir keksoz i demar byen Praslin ek La Digue, i konpran bann sityasyon Praslin.

Zis parey ler i ti al La Digue resaman, in zwenn tou bann lenstisyon. Nou pe demare avek lopital. Mon kapab zis dir ou sa bann plan i deza dan staz ase devlope. E bann lezot problem ki nou'n fer fas avek La Digue, bokou pe ganny rezourd e pe ganny atake.

Pareyman pou Praslin, nou pou met sa lanfaz lo Praslin. E Gouvernman i anvi pran desizyon. Nou pa anvi zis konsilte apre pa pran desizyon. Pran desizyon kot i pou fer nou Bidze mars pli byen. Kot i pou fer popilasyon resanti en benefis atraver sa bann desizyon. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Wi Onorab Gill, mon a permet ou kontinyen.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Vis-Prezidan pou ou larepons. Mon'n kapab konpran ki i pou annan serten louvertir pou Praslin, La Digue. Mon sel

sizesyon ki mon ti a met devan ou ki petet Gouvernman ti a reflesir lo la.

Se, sa posibilite pou dimoun Praslin, La Digue gannyen parey Mahe. Akoz par egzanp en dimoun si i annan en serten konsern ki i santi i le vwar en Minis, i kapab gannyen sa lodyans. Praslin, La Digue osi i kapab gannyen sa lodyans. Me selman i pou annan en kou adisyonnell avek.

So petet pou refleksyon, pou Gouvernman fer refleksyon lo la. Ler dimoun Praslin li, i annan sa nesesite pou zwenn Minister, petet nou rod en fason ki sa i kapab ganny akorde. Dan lespri se pou koup depans lo sa bann dimoun personnelman dan zot Bidze lakour.

Nou annan en sityasyon ki nou tou nou konnen ozordi, i tre *tight* an term Bidze pou bann fanmir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Gill. Minis.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan dir ek Onorab poudir mon konpran antyerman sa pwen ki i pe fer. Sa bezwen pou dimoun kapab enterakte avek diferan Minis. E

sa ki vin dan mon latet toudswit se ki i annan 2 swa.

Swa bann Minis i fer vizit en pe pli regilye, e la nou pe koz bann Minis ki pou pli direktman annan *involvement* lo Praslin. Petet zot, zot kapab al vizit en pe pli souvan. E dan sa vizit zot a fer provizyon en pti pe letan pou zwenn dimoun. Sa se enn.

Dezyenm, se kot Minis i met, parey tou Minis i fer. Sertenman dan Gouvernman Mr Ramkalawan, kot zot met en serten letan dan semenn pou zwenn serten manm piblik. Me dan ka Praslin ek La Digue, ki mon mazine i kapab egalman aplik pou Mahe, parske serten distrik osi i en pe lwen.

Kot nou kapab servi nou rezo enformatik kot ou kapab *zoom*, kot ou kapab al lo *WhatsApp*. Kot sa dimoun i war sa Minis kler. Parske par ler dimoun i dir me 'i pli fasil pou mwan koz ek ou ler mon war ou, olye mon koz ek ou lo en telefonn'. Be ou kapab war li san deplase. Konmela sa i posib.

Ozordi nou pe fer en kantite *meeting* enternasyonal. Sanmdi mon ti lo en *meeting* enternasyonal avek *African Union*. Alor sa i kapab ganny fer, nou annan rezo enformatik. Praslin i annan *internet*. Sa osi

i kapab ganny fer. Sa i en dezyenm opsyon. Pa anpes nou servi tou lede opsyon. Kan enn i *fail* ou al lo lot.

Alor mon krwar sa i en keksoz ki nou a konsidere. E nou a rode ki mannyer pou fer li mars pli byen pou Praslin ek La Digue. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan avek ou delegasyon. VP mon kestyon, swivi kestyon ki Onorab Gill in demande. Mon kontan ki Prezidan in donn en langazman pou annan en *oversight* pli direk kot sa ki konsern Zil Pros, devlopman lo Zil Pros.

Kontrent, pli gro kontrent zil pros se kot i konsern desantralizasyon bann servis governmantal. Kot Pralinwa, Digwaz i bezwen depans bokou pou fer deplasman pou vin Mahe. Eski i dan plan Gouvernman Prezidan Ramkalawan, pou desantraliz bann servis ki nou vreman bezwen lo Praslin dan bann prosen lannen ki pe vini? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker, Onorab Wi, lentansyon se, mon pa konnen si sa mo i devret desantralize. Selman fasilite, fasilite sertennman en landrwa kot Pralinwa i kapab ale. Petet si ou annan en landrwa santralize kot tou bann servis i la. So ou kapab annan SRC. Ou kapab annan *Licensing*, ou kapab annan *PUC*, ou kapab.

Sertennman enn bann nide aktyelman Vandredi, se pou vwar en pe lenfrastriktir ki egziste. E en fwa ou'n vwar sa, ansanm avek zot. Ek sizesyon Pralinwa, rode ki mannyer nou kapab amelyor sa ki egziste ozordi. Parski si zot in anmenn sa konsern devan, klerman i annan keksoz ki pa pe marse.

E nou bezwen amelyor sa. Alor mon resevwar ou sizesyon byen. E mon krwar nou kapab travay dan lentere Pralinwa pou fer keksoz mars pli byen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan. E bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker

mon ti a kontan demann Vis-Prezidan, prenon kont ki dan sizyenm Lasanble, *Islands Committee* ler ti prodwir son rapor final. Vis-Prezidan ti akonpany nou pou plizyer sa bann vizit.

Enn bann rekomandasyon sete ki sa *move* par sa portfolyo responsabilite dan *Cabinet* Minis pou bann zil. E la ti pe koz lo elarzi sa responsabilite pou enkli lezot zil, ti enn ki ti sipoze ganny kontinyen.

Alors, eski Vis-Prezidan i kapab dir nou, pou ki rezon? Vi ki sete Prezidan Ramkalawan li menm ki ti *Chair* sa Komite. Pou ki rezon ki alors Gouvernman in deside pou pa swiv sa rekomandasyon, oubyen Prezidan in deside sanz nide vizavi en *portfolio responsibility* pou bann zil? Sirtou dan sa konteks bann Zil Pros e zot donnen ekonomik. Ki bann rezon ki'n fer sa?

E eski ou pa krwar ki lefe ki ti'n annan sa prosedir ki ti'n deklanse pou annan en *portfolio responsibility* ki ti pe donn lenportans sirtou bann Zil Pros. E byensir ti pou donn lenportans lezot zil.

Eski ou pa krwar poudir sa pou annan en lenpak par lefe ki nou pa pou kapab espekte Prezidan Larepublik, pou kapab kontinyen mentenir sa nivo

vizilans lo kwa ki pe pase lo bann zil? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Onorab, mon krwar Prezidan ler i fer sa desizyon pou li met sa direkteman anba son responsabilite, i pa vedir ki i pou tir li dan son bann lezot responsabilite. Me selman i pou pran plis en rol kordinasyon. An term tou bann lezot Minister ki annan pou fer avek Praslin e La Digue.

En lot rezon ki i santi i devret vin lo son nivo, se parske i pli onivo ki annan dan Gouvernman. E alor i pe vremen souliny sa lenportans pou sa 2 zil. Ki i pa pou zis kit sa avek en lot biro. I pou pran sa direkteman anba son portfolyo. E alor asir bann zabitan Praslin ek La Digue ki Gouvernman, i konsyan bann difikilte ki zot annan.

E Gouvernman i anvi rezourd sa bann kontrent ki zot fer fas avek. E fason pli fasil pou rezourd li, se kan pli onivo dan Gouvernman pe port latansyon sa size. I pa pou *detract from* okenn lezot rekomandasyon ki pe dir i

devret donn sa size en lenportans.

Prezidan i anvi senpleman fer keksoz al pli vit. E anba son direksyon mon mazine sa i pou ariv pli vit. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. So en klarifikasyon Vis-Prezidan eski ou pe dir nou ki sa ki sa rapor ti demande, Gouvernman in deside pou pa fer li? Me selman ki ou'n reponn Onorab Gill ki napa en *portfolio responsibility*.

Me larepons ki ou pe donn mwan, konmsi ou pe dir nou poudir, portfolyo responsabilite pou bann Zil Pros pe tonm anba Prezidan, san ki in ganny apele en responsabilite en portfolyo. Eski se sa ki ou pe sey fer nou konpran VP? Akoz ou pa pe tro kler dan sa ki ou pe dir nou.

MR SPEAKER

Ok. Mersi Onorab. VP ou a sey klarifye?

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Gouvernman i enterese pou fer keksoz marse. I pa zis met en

parol, en portfolyo *assign* li. Gouvernman, Prezidan i annan *oversight* lo tou Minister de tout fason. Lo tou Minister.

E ler ou annan en Minister Later, i osi annan *oversight* partou lo bann zil. Me selman, si ou pou annan en Minister petet spesifik, i pou annan en konfli ek lezot Minister, par ler.

E alor pou evit tou sa bann posibilite retard keksoz, Prezidan i santi poudir i pa pe *detract* avek sa rekomandasyon. Parske i pe pran sa responsabilite direk pou bann Zil Pros. Kot pou sa 2 zil i pou donn son latansyon son biro. E sa i a fer keksoz marse.

Rekomandasyon sete, ou bezwen annan en ley spesyal. Petet i vin atraver en Minister. Petet i vin atraver en dimoun ki pran sa responsabilite.

E Prezidan in deside pou pran sa responsabilite. Alor mon krwar i anliny avek sa rekomandasyon. I vremen an anliny. E i pou fer sir ki, parske i pe donn sa latansyon spesyal, bann zil i a ganny bann benefis ki nou espekte anmennen pou zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Vis-Prezidan, mon pou kontiny en pti gin dan sa laliny ki kestyon Onorab Pillay in demande. Petet en larepons wi ou non.

Akoz an 2016 zot manifesto ki zot ti konpany lo la, ti annan sa konponan kot zot ti pe fer sorti ki, zot pou promouvwar akse bann devlopman ekonomik ek lwazir pou tou bann zil. E alor de la, eski ou pe dir nou petet ki se Prezidan Larepublik li menm ki pou *ensure* sa ki zot ti konpany lo la an 2016 dan manifesto *LDS*, pou fer ki i annan sa *oversight*, e sa i arive? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Eskiz mwan, les manifesto *LDS* de kote. Minis reponn sa kestyon, ou pa bezwen fer okenn referans avek manifesto *LDS*. Mersi.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, sa ki mon'n dir oparavan i kler. Prezidan i enterese avek tou son zil. Prezidan i enterese, e i krwar poudir Sesel i pou tou son zanfan. Me kot i konsern Praslin ek La Digue ki size kestyon ki ganny poze, Prezidan pou donn son latansyon

spesyal atraver son biro, pou fer sir ki sa latansyon, bann benefis ki bann dimoun dan sa 2 zil pe rode, i ariv kot zot pli vit posib. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan. Bonzour tou dimoun. Vis-Prezidan koman en dimoun ki'n fer bokou letan dan servis piblik oparavan. Apre ou'n dan Lasanble. Me solman ou'n fer en bon pe letan dan servis piblik. E Prezidan li menm i pa'n en dimoun ki'n dan servis piblik.

Eski ou pa panse koman en dimoun ki'n pas sa kantite letan dan servis piblik, ki annan sa striktir formel e ganny mete lo papey formel. Akoz letan in nonm bann portfolyo Prezidansyel, nou pa'n war zil, bann eleman zil.

Eski ou pa panse ki ler i formel, dan plas annan zis en ley lo sa bann landrwa ler i formel, si i annan okenn diskisyon, okenn keksoz konsernan zil, i kapab ganny adrese formelman, i kapab ganny dil avek formelman dan

Cabinet of Ministers. E desizyon i kapab ganny pran formel.

Zil i *crosscutting* li. I annan en kantite *issues* lo zil. So ler ou annan ou en pwen santral, fokal, formel, *then* sa bann keksoz i kapab ganny diskite lo en nivo formel. E keksoz i bouz bokou pli vit.

So eski ou pa panse ti devret annan en keksoz formel dan Gouvernman, ki etabli pou zil Praslin, La Digue e bann Zil Pros? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Kestyon i en pti pe *hypothetical*. E mon krwar anba *Standing Orders* i annan serten restriksyon lo la. Me malgre sa, *it is an opinion* ki ou pe demann mwan.

Mwan mon pou dir ou en sel keksoz. Prezidan i enterese anmenn aksyon. E aksyon, e mon a donn ou en legzanp. Anse Royale, Minister Lasante pa tonm anba Prezidan direkteman. Zot annan en Minis. Me Prezidan in decide siport sa Minis. I decide al lo teren, pran serten desizyon ansanm ek sa Minis. I donn en latansyon spesyal.

Byensir si ou pou get papye ladministrativ, pa son domenn. Me selman Prezidan i anvi rezourd problemn. E alor i pou akonpany sa Minis. I pou siport sa Minis. E pa zis sa Minis, plizyer lezot Minis. Nou fek komans travay. Nou pa ankor ganny 2 mwan. E deza i pe pran aksyon sibstansyel. Pareyman, si i bezwen azout sa lo en papye. Wi, i pou pran portfolyo sa 2 zil osi, e met sa anba li. Mon pa krwar sa i en difikilte.

Me pou lemoman pou reponn sa kestyon. Nou pa pou esper okenn prosedir administrativ ki pa pe anmenn en benefis pou dimoun. I anvi montre, aksyon. Se pou sa rezon ki li i pou al lo teren. I pou al rode ki bann problemn, e i pou rezourd bann problemn.

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Alor i plito enterese rezourd problemn, pa zis kree en striktir ki apre zis lo papye. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mon a fer dernyen siplemanter lo sa size. Lo sa kestyon la. Onorab Uranie.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Bonzour tou Onorab. Bonzour zil pros. Mr Speaker, Minis Afif, eski ou Gouvernman pou asire ki sa 2 dimoun, *DA* e *MNA*, pou ganny met okouran lo tou vizit, non pa pas atraver en lot dimoun ki napa okenn *post* ofisyel lo zil?

(Interruption)

MR SPEAKER

Ok. Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mon pa trouv koneksyon direk ek sa kestyon. Me vi ki ou'n permet ki i ganny reponn, mon a reponn ou Onorab.

Tou vizit ki Prezidan i fer dan okenn distrik, i pou enform *MNA* dan sa distrik. E i pou enform bann lotorite dan sa distrik. Dan ka La Digue, mon mazen ou pe fer referans dernyen vizit. I ti enform ou biro, me ou pa ti reponn u telefonn, e ou pa ti reponn ou *text*. E se pou sa rezon ou pa ti konnen. Mersi Mr Speaker.

(Interruption)

MR SPEAKER

Mersi. Ale. Mon pe esper silans silvouple. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay toultan ou pe enteronp mwan! Eskiz mwan, eski ou pe al demann kestyon oubyen eski ou annan en *point of order* kwa? Dir mwan.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, mon krwar i annan en keksoz ki nou bezwen konpran en kou la. Mwan mon *Leader* Lopozisyon lo sa kote latab!

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay.....

HON SEBASTIEN PILLAY

Mwan mon respe ou lofis. E mon krwar ou osi ou bezwen respe lofis ki mon reprezante.

MR SPEAKER

Mon respekte ou lofis.

HON SEBASTIEN PILLAY

Premyerman. Dezyenmman, VP in fer en *statement* konmkwa poudir sa Manm ti ganny enformen an traver *phone call*. Mon krwar si sa Manm in fer en

lekspresyon ki i le klarifye sa. Ou bezwen donn li loportinite klarifye. *Ok?*

Konmsi sak fwa mon pou lev mon lanmen, konmsi mon pe enteronp Lasanble. Non! Si lot kote pa pe demann kestyon zot bann Minis, sa i zot problemm. Be nou, nou la pou demann kestyon ki lepep i anvi tande, i anvi konnen!

MR SPEAKER

Terminen Mr Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Uranie in reponn en kestyon ki ti napa byen, byen rapor avek sa kestyon ki lo paye. Me Vis-Prezidan in donn li en repons, e i devret satisfes avek sa repons. Mersi.

Nou a pas lo lot kestyon pou Vis-Prezidan. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Sa kote i demann kestyon Minis akoz i lo *Order Paper*. Nou pa vin vey dan lapas dan Lasanble.

Kestyon pou Minis i, eski Minis ki responsab pour Departman Teknolozi Kominikasyon avek Lenformasyon, i kapab enform

nou Lasanble, si i plan nouvo ladministrasyon dan son lalit kont koripsyon, pou entrodwir plis peyman nimerik dan sistenm Gouvernman e redwir ou swa abandonn tranzaksyon larzan likid dan bann MDAs dan lavenir pros? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab, larepons senp se wi. Sa ladministrasyon i anvi entrodwir plis peyman nimerik dan sistenm Gouvernman. E redwir ou abandonn bann tranzaksyon larzan likid.

Rezon i senp, e mon mazine ou ti pe mazin dan menm laliny, se pou redwir bann lensidan larzan ki pa pe ganny deklare pou serten aktivite. E zot pe alors servi sa pou pey *cash*. E Onorab dan sa domenn, Gouvernman in deza pran serten aksyon pou kapab entrodwir plizyer bann lorganizasyon Gouvernman lo en rezo enformatik. E zis pou ou lenformasyon, *DICT* in enplike avek Gouvernman dan plizyer travay. Pou konnekte bann Lazans Gouvernman MDAs lo en rezo lenformatik kot benefis i vin *comme* swivan;

Si piblik i bezwen fer en peyman avek sa bann Lazans Gouvernman, swa zot al kot sa landrwa zot servi zot kart. E sa landrwa i annan en servis, i annan en *POS*, en *point of sale*. Kot ou pase, e larzan i al direkteman, san enplikasyon *cash*, direkteman kot Gouvernman.

Lot fason kot piblik i kapab enterakte pey bann Lazans Gouvernman, se atraver en *e-service* oubyen *online*. E *online* se la kot pa bokou Lazans Gouvernman i deza annan en servis *online*.

Annefe, i annan 13 Lorganizasyon Gouvernman ki *DICT* in travay avek pou zot kapab entrodwir bann sistenm kot peyman i kapab ganny fer dan en fason elektronik. E sa 13 vitman. *SRC*, Botanik, *SLTA*, Imigrasyon, *MLUH*, *Registration*, *Home Affairs*, Minister Lasante, Kiltir, Zidisyer, *SLA*, ek *Enterprise Seychelles Agency* avek *SMSA*.

E les mon a eksplike. E zot pou dir mwan toudswit 'be pa tousala ki annan en rezo enformatik kot ou kapab pey *online*'. Wi, i napa. Me selman i annan travay ase avanse ki *DICT* in deza fer, pou ki zot sistenm i kapab konekte atraver swa sa ki nou apel sistenm *VISA* ek *Master Card*.

Oubyen i annan en lot sistenm ki Gouvernman in devlope endependaman avek VISA ek *Master Card*.

Sa i apel *SEFT, Seychelles Electronic Fund Transfer*. Li i en sistenm ki Labank Santral, Minister Finans ek *DICT* ansanm avek bann labank, zot in zwenn, kot en manm piblik i kapab konekte son labank atraver *SEFT*, e pey avek Gouvernman.

Sa bann sistenm pe ganny devlope. E pou mars kot a kot avek sistenm ki deza egziste, ki VISA ek *Master Card*. Parey ou konnen *PUC* par egzantp ozordi. Ki i en enn bann *MDAs*, i deza permet ki ou kapab fer sa bann kalite peyman. E *Planning Authority* i en lot kot ou kapab fer sa bann peyman.

Me *Planning Authority* li, parmi sa 13 lazans, i sel lotorite ki osi ozordi permet ou fer bann peyman *online*. So ozordi ou kapab al *online* kot *Planning* e pey ou bann *fees* ki ou bezwen peye *online*.

Revenue Commission ou kapab servi ou kart, me ou pa ankor kapab konekte atraver *SEFT* oubyen VISA. Zot in deza dan en staz avanse pou devlop sa sistenm *e-service*. Me i pa ankor konekte son *SEFT*. So tou sa bann lazans ki mon'n dir ou,

i annan en serten travay ki pe ganny fer.

E bi Gouvernman se osito posib fer sir ki bokou sa bann, sa 13 ki mon'n nonmen. Zot non selman annan en *e-service*. E par en *e-service* mon pe dir ou, en *website* kot ou kapab ale vwar plizyer zot servis ki egziste. Ou kapab enterakte avek zot. Me non selman annan sa. Annan en *module* kot si ou bezwen pey zot, ou kapab osi al lo la, ou pez en bouton e ou pey zot.

E sa se bann servis ki nou krwar i enportan pou entrodwir. Nou 2020 nou pe al dan 2021. Nou bezwen bouz lo en sistenm modern. E nou bezwen fer li vit. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan avek Mr Choppy. Vis-Prezidan mon keston i koumsa, si nou pe koz lo piblik fer peyman *online*, pou sa bann Minister, ler e prezan nou pe koz *value for money*, konmela ou bezwen aste *data*, ok? Bokou dimoun i al petet *unlimited*, me solman i fini lafen dimwan.

Eski petet ou Gouvernman pe deza get dan bann posibilite ler mon aste mwan 10 GB. Mon kapab ale pou 3 mwan, me solman mon *plan* mon peyman byen ki ler mon anvi fer peyman mon annan GB.

E konmela li eskan en mwan i fini, ou kapab reste ou'n kapab pa'n servi, me solman i fini. Eski petet zot pe travay dan sa laliny, pou ed nou asiste pou nou osi kapab fer peyman elektronikman pou ki Gouvernman i benefisye e piblik osi an zeneral i benefisye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab mon konnen sa konsern ki ou pe mete i en konsern reel, sa se pri telekominikasyon e byensir set en size ki Gouvernman i antas en lenportans tre o avek. Mon krwar ki i annan posibilite pou negosye e fer sir ki Seselwa i ganny en meyer valer pou son larzan ler i pe peye. Wi larepons se wi si nou pou bezwen wi nou bezwen fer sa bann servis egziste, e wi nou pou bezwen regard tou fason avek bann

operater, pou fer desann pri telekominikasyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mon annan ankor 4 dimoun lo lalis. E mon pou pran zot bann kestyon. Si i annan bann ki lev lanmen ankor mon pou note, me selman mon a regarde ki mannyer letan i ete. *Next* Onorab Bernard Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan avek ou permisyon, adres sa kestyon anba *Order* 31 (2) avek Mr Choppy akoz i konsern Zidisyer e mon pa anvi ki Vis-Prezidan ki dan Legzekitiv i ganny vwar konmkwa i pe enterfer dan travay Zidisyer.

Mon kestyon se sa Vis-Prezidan in mansyonnen ki *Judiciary* i enn sa bann departman ki pou vin *online* byento.

Mon ti ava kontan konnen si sa pou ariv ase souvan, akoz oubyen ase byento, akoz i paret ki i annan konsern ki pou *still* bezwen pe fer peyman *manually* kot lakes, e dezyenmman i annan serten peyman kot sa departman i egzize ki ou pey in *cash* e non pa menm par *cheque* ki poz serten problem, e ki i

annan serten defayans. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mr Choppy ou kapab adres.

PS BENJAMIN CHOPPY

Mersi Mr Speaker. Avek *Judiciary* mon konnen wi nou annan en proze pou ki nou pe travay avek zot. I en pe difisil pou dir kan egzaktman in vin i pou *available*, akoz nou, nou fer solisyon teknik. Selman nou pou bezwen travay pre avek sa lenstitisyon, pou li vreman deside kan i konfortab pou li vini.

Mon kapab rod spesifikman detay i fer sa *available* pou Lasanble.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Terence Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mon kestyon Mr Speaker se prenon kont limitasyon *DICT*, an term kapasite imen. E etandonnen ki i annan en gran nesosite pou met bann sistenm enformatik, dan tou bann Departman Gouvernman.

Eski *VP* pa krwar ki zot devret al ver plis *outsourcing*

pou kapab met sa bann sistenm an plas o pli vit posibil?

E an menm tan mon anvi konnen ki zot pou fer pou sistenm peyman kot Ladwann? Akoz i deza en sistenm enformatik, me selman i pran en pe letan atraver Labank Santral avan ki en tranzaksyon i ganny konplete, ki zot lentansyon pou sistenm peyman kot Ladwann? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Onorab mon konpran antyerman sa konsern ki ou annan, ki deplwayman bann sistenm pa pe ariv ase vit, me mon anvi zis port a ou latansyon ki pa neserman en konstrent lo nivo *DICT*.

Parler konstrent i vin lo nivo sa departman li menm, par egzanzp si ou devlop en sistenm e ou met li an plas kot sa departman. Sa departman i bezwen annan son dimoun e son lekip ki'n pare avek lezot sistenm ki asosye avek. E la ou'n nonm Ladwann par egzanzp. Ladwann i annan *ASYCUDA*. Fodre zot, zot lekip i pare met resours dekote pou annan sa dimoun dan zot lekip. Parske i bezwen en zofisye

Ladwann par egzant. E *training* ki bezwen pou sa bann dimoun, i par ler en kontrent. Pou ganny dimoun responsab dan sa bann domenn, i par ler en kontrent.

Se la kot *outsourcing* pa neserman pou ede dan sa ka zot. Zot bezwen pare pou de plway en sistenm ki in fini devlope. Me de lot kote kot si i annan sistenm pou devlope ki *DICT* ki sipoze devlope, me i pa ankor fer, mon mazine wi ou propozisyon i valab. E mon asire *DICT* i kapab fer le neser, si i napa dimoun ki deza an plas e i deza fer li dan serten ka i deza fer li, me lobzektif se pou fer sir ki tou sa bann departman i ganny konekte le pli vit posibil. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Vis-Prezidan mon keston i konsern *tax compliance*. In annan plizyer konsern dan lepase ki *SRC* pa pe neserman anmas *tax* parey i devret anmase. Dan sizyenm Lasanble ki ou ti form par ladan nou'n koz bokou lo *tax evasion* lo size parey enn de bann lakonpanyen, ouswa

bann *retailers*, sirtou zis en pti pousantaz ki pe deklare ki zot pe fer profi.

E osi nou koz lo bann lakonpanyen en pe lo telekominikasyon. I annan bann pei ki met bann sistenm an plas parey *online cash register* kot i konekte sirtou kot bann laboutik *retailers* i konekte direktman avek *SRC* sa bann pei, parey *Sweden*, *La Russie* i fer sa, eski dan lefitir pou nou protez nou pei kont *tax evasion* eski sa i bann keksoz ki nou Gouvernman pe konsidere dan lefitir? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon konsyan poudir sa keston i vremen en keston ki pou *SRC* e Minister Finans, e mon pa ti a kontan *step* lo zot teritwar.

Me selman lo en pwennvi Gouvernman sa ki mon oule asir Onorab, se Gouvernman i bezwen larzan pou li fonksyonnen e larzan laplipar son larzan, Gouvernman i vin atraver *tax* e alor Gouvernman i devret fer tou zefor pou rod meyer sistenm ki egziste. E pou ou ganny meyer sistenm ou pa evante, i deza annan bokou

sistenm. Parey ou'n dir Onorab e mon apresye sa lide ki ou pe dir, ki servi leksperyans ki'n prouve kot bann dimoun i deza annan *online systems* ki konekte *Revenue Commission* si i annan ki nou kapab, ganny sa deswit annou enplimant li.

Onorab zis pou fer ou mazine ki sa Gouvernman i fek konmans son travay, e petet kot nou ete ozordi nou ti devret bokou pli lwen. 2020 mon rapel ler pei lannen 2000 *millennium* ti en gran zafer *ICT*, e nou ti pe koz lo byento nou pou annan tou keksoz *ICT* i pa ankor arive 20an pli tar.

Me sa Gouvernman i anvi fer sir ki Sesel i bouz devan avek en lanpler, ki pou al alaoter lekspektasyon pep Seselwa kot zot pe pey keksoz *online*, kot *Revenue Commission* i konnen tou sa ki pe pase, tou dimoun i pey son *tax* e se atraver pey *tax* pa tou dimoun ki posibleman nou a kapab redwir *tax* a lavenir.

Me parey mon'n dir, mon pa pou antre dan en domenn *SRC*, selman ou lide i bon e mon krwar Minister Finans osi pou siport bann lide kot i pou ed li, li menm pou anmas plis *tax*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Vis-Prezidan eski ou kapab baze lo bann larepons, ou kapab dir nou si Gouvernman pe mazin vin avek bann nouvo Polisi finansyel kot i konsern resevwar peyman pou fer ki ava adres sa kestyon lo ki konsern bann peyman nimerik?

E mon ti a kontan osi met lanfaz malgre kestyon i met lanfaz lo koripsyon, me solman mwan mon i plito krwar i blansisaz larzan. Akoz koripsyon se ou pey en servis, ou bezwen pey en dimoun pou en servis ki ou deza pe peye ki vin en koripsyon, me selman ou pe servi larzan ki en dimoun in met a kote dan en fason ilegal sa i apel blansisaz larzan.

Eski ou Minister pe mazin vin avek bann Polisi pou fer ki okenn bann peyman ki pou resevwar lavenir pou bezwen dan en form nimerik ki ava zistifye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab, wi larepons se wi nou

pe mazin fer li. Kestyon se ki vites ou kapab fer li? Ou pa kapab ensiste tou keksoz i *online* me pa tou dimoun ki annan fasilite *online*.

So i en kestyon letan, i en kestyon fer sir ki tou bann eleman i korek avan i ganny enplimante. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan, Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mon bann siplemanter i ava koumsa. VP Vis-Prezidan in dir nou ki pou sa zafer POS la apre menm bann *online* sa rezo enformatik pa tou bann MDAs ki annan. So mon premye siplemanter eski i ava annan en *rollout plan* dan en dele letan ki omwen 90poursan bann MDAs i ava annan sa fasilite? Sa i mon premye kestyon.

Dezyenm, eski i ava annan en zefor pou ensiste ki tou landrwa tou MDAs ki resevwar peyman avek piblik, pou entrodwir sistenm kart? Ozordi la si mon al lapos i napa. Mon pou al pey mon P.O Box mon bezwen pey li ek *cash*. Konmsi ki tou bann MDAs i ava annan sa.

E finalman kestyon pou adres sa zafer *petty cash* dan

Gouvernman, eski i ava annan en *Policy* kler ki maksimonm ki zot pou bezwen annan, ki prosedir *accounting*. Akoz ziska ou ti en manm FPAC ou ava rapel ki sa resaman enn bann MDAs ki ti ganny *single out* Departman Lendistri avek *Entrepreneurship*, ti annan dan zot *petty cash*.

So i ankor egziste letan nou pe koze la? So sa 3 kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker, e mersi Onorab. Ou premye kestyon lo en *rollout plan* mon antyerman dakor avek ou nou pa kapab zis koze me nou bezwen annan en plan avek bann target spesifik.

Annefe pou bann POS bann *Point of Sales*, savedir ou kapab pas ou kart VISA, *Master Card*. Lentansyon se lafen 2021 tou bann dimoun tou bann lazans plito ki pe deza ofer en servis i devret annan en POS ki konnekte avek zot rezo.

An se ki konsern *e-service*, kot zot pe ofer diferan servis *online* swa lenformasyon, annan en *website* ki azour me ki pe marse. Nou napa en dat pou donn ou la *right now*. Me

mon antyerman dakor avek ou Onorab, nou bezwen annan en *rollout plan*, e li i bezwen form parti sa nou bezwen annan sa. E anfe la mon a demann *DICT* si zot kapab travay ek bann diferan lazans pou zot kapab zisteman annan en *rollout plan*.

Me selman mon le zis fer en pti komanter kosyon, ki nou pa pou kapab depan zis lo *DICT* pou met bann *deadline*. Parske parey mon'n dir mon'n eksplik Onorab Mondon taler i pa pou depan zis lo zot, i pou depan lo resours ki annan dan sa bann Minister, pou zot donn sa letan ek *DICT* pou fer keksoz marse.

An menm tan zot bezwen annan dimoun. Enn fwa ki'n planifye met an plas pou zot servi sa sistenm *debug* li pou zot kapab rekonsilye avek fason ki zot fer ozordi. Sa i pou enportan pou zot.

Me sa ki enportan se finalman Gouvernman *the bucks stops at the desk of the Government*, e mon pa pou rod okenn leskiz. Nou bezwen fer sir poudir ki nou annan en *rollout plan* ki marse e ki efektiv e ki alaoter espektasyon piblik deor.

Ou trwazyenm kestyon lo *petty cash*, wi Onorab i annan *petty cash* ki ankor an sirkilasyon. E mon mazine *petty cash* parey plizyer pei dan

lemonn ki avanse ki annan bann sistenm enformatik e peyman, zot pa ankor *get rid of cash* konpletman.

Alor nou pa pou zanmen, mon pa krwar mon pandan sa prosen 5 a 10an lemond antye pou'n ganny *rid of cash*, e menm Sesel pa pou ganny *rid of cash*. I pou kontinyen la li.

Me selman sa ki nou bezwen fer sir i egziste, e parske *petty cash* i pa pou bann gro sonm. Nou bezwen fer sir ki nou bann mezir ki an plas pou servi *petty cash* pa ganny abize. E bann mezir ki an plas fer sir ki sa ki nou apel en *audit trail* i kler dan *petty cash*, nou bezwen ranforsi. Alor nou pou fer tou ler neser pou fer sir ki napa labi ki kapab anmenn koripsyon parey ou kestyon pe demande e nou redwir sa bann posibilite. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan demann Minis e si petet Minis pa kapab reponn i kapab osi refer avek *PS* pou *DICT* anba 31 (2) avek ou permisyon Mr Speaker.

Ou a rapel poudir dan *FPAC* enn bann konsern ki

nou'n gannyen toultan se ki bann antite i dir nou difikilte ki zot pe gannyen vizavi zot platform nimerik, an se ki konsern travay ki *DICT* pe fer. Eski ou dan en pozisyon pou dir nou la, ki zistans in arive *regarding* sa bann platform nimerik an se ki konsern bann diferan antite. Eski in bouze?

Eski in annan bann lavansman ki'n ganny fer? Sirtou aköz i annan sa platform kot i pou fer peyman, apre i annan platform ki pou bezwen rekonsilye bann peyman fer *accounting* pou bann peyman. Ki bann sistenm ki zot annan an plas si i *QuickBooks* si i en lot sistenm enformatik ki'n ganny kree, pou fer sir ki sa antite ler i pe fer sa peyman i osi annan en rekonsilyasyon entern ki ganny fer pou sa peyman? Sa i en pwen.

Dezyenm pwen ki'n ganny *raise* par en Manm lo lot kote latab, e ki mon santi ki petet pa'n ganny adres, pwen Onorab se pa ki *the cost of sa data* ki ou pe servi pou zisteman fasilite bann tranzaksyon nimerik. Me lefe ki ou pey sa *data*, meton ou pey en serten kantite *GB*. E apre en mwan i koupe. Menm si ou pa'n servi sa kantite. I pa son *cost of it*, me i plito ou pa'n servi me prezan ou bezwen al re pey ankör. So sa ti en keksoz ki

petet pou kapab ganny klarifye lo en baz *Policy* oubyen lo en baz negosyasyon ki Gouvernman i bezwen fer.

E mon dernyen pwen i konsern *cyber security*. Zisteman vi ki nou pe al ver annan bann platform nimerik, en pe pli proaktiv aköz nou konnen avek *COVID* eksetera, eski i annan en striktir an plas, pou asir sekirite sa bann peyman ler pe ganny fer lo en baz nimerik?

E ki bann lezot antite, par egzanp bann labank i santi anver nivo sekirite ki bann Departman Gouvernman i ofer pou les zot *link* avek sistenm Gouvernman e *allow* bann tranzaksyon avek zot? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan, e mon donn permisyon Mr Choppy pou reponn si Vis-Prezidan i apel li.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab Pillay. Wi Onorab sa lenformasyon ki ou pe rode an term ki zistans nou'n arive avek sa bann *MDAs* pou zisteman pou *rollout* sa plan, mon napa sa lenformasyon la *straight away*. Aköz i pa ti lo sa kestyon

me solman mon mazine i annan en *link*. Me vi ki Onorab Henrie in demann sa nou, nou pare pou fer zot ganny lenformasyon lo kot nou ete, sa ki mon'n donn ou se 13 lorganizasyon i deza annan dan sistenm ki dan diferan faz devlopman.

E enn ladan i deza dan en staz avanse, sa se *Planning Authority* ki permet *online payments*. Me selman definitivman nou pou bezwen fer zot ganny en kontrandi lo kot diferan departman i ete lo la.

An term *data*, e ou kontrent pa neserman zis sa kou me selman *the fact* ki sa *data* i fini tro vit, e ou pou krwar poudir ou'n servi sa kantite *data*, sa i en kestyon teknik. Mon mazine sa ki mwan mon'n tande mon kapab dir ou, se bann operater i dir ek ou ou'n servi sa *data* parske kekfwa i annan lezot *appliances* bann *apps* pe *update* zot lekor, ou pa okouran me ou krwar ou pe servi zis sa, selman lezot keksoz pe marse.

Mon pa kapab dir ou si sa i leka, me selman si i annan en letid teknik ki montre egzaktman ki validite sa alegasyon ki ou pa pe ganny valer pou ou larzan i ete, sa mon mazine i bezwen annan

en lesplikasyon teknik, mon napa la an se moman ler nou pe koze.

Cyber security i en i keksoz ki trez enportan, mon konnen Labank Santral i annan en Polisi sirtou aköz nou pe koz bann lenstitisyon finansyel ki konekte avek. Labank Santral i pe *update* aktyelman son dokiman an term *cyber security*. Gouvernman ler in entrodwir sa ki apel *SEFTS Electronic Funds Transfer System* i ganny entegre avek pli o nivo sekirite ki nou, nou kapab met avek.

Savedir nou pa permet i pa pou permet fasilman me mon dir sa avek kosyon fasilman ki en dimoun i kapab *hack* dan bann sistenm, tir ou larzan dan ou kont e transfer dan en lot landrwa. Mon pa krwar sa i fasil sa sistenm pe deza marse, mon pa okouran ki nou'n ganny okenn difikilte avek sa sistenm.

Sistenm *VISA* avek *Master Card* i deza vin ek son prop *cybersecurity*, alor sa i deza i deza an plas. Me mon mazine si nou bezwen toultan reste azour avek bann devlopman lo kote viris, *hacking*, lezot danze ki annan lo rezo, Departman *DICT* mon asire ansanm avek Labank Santral ek bann operater i fer sir poudir sa bann menas i reste touzour en

menas, e i pa vin direkteman en keksoz ki pou afekte nou travay toulezour. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Nou pou pran 2 dernyen kestyon. Onorab Georges Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Vis-Prezidan bonzour ek ou delegasyon. Mon kestyon i anvi ki nou pe ankouraz Gouvernman pou fer bann peyman atraver *POS machine*. Sa i vreman bann bon nide, i redwir sa parey nou pe dir koripsyon.

Me selman tan ki nou pe koz lo la osi en bon pe biznes osi ozordi i pe servi *POS machine*, me selman i dekourazan zot pa le servi osi aköz i annan en komisyon en poursantaz ki labank i sarze e sa i vreman o. E alors mon ti a voudre demann VP ki i pe mazine si ou pe mazin pou koz ek labank, pou fer redwir sa poursantaz ki labank pe sarze? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker mersi Onorab. Wi Onorab mon konsyan sa problem. In touzour en konsern. Sa ki labank mwan mon rapel dan bann diskisyon bann labank me selman i pa resan, konsern ki labank in mete se pa zot ki pe pas sa kou, se *VISA ek Master Card* ki zot, zot arzan pou *visa ek Master Card*. E alor zot, zot vreman zis en operater ki pe ki'n pran sa prodwir avek *visa ek Master Card* e zot pe de plway li lo marse lokal.

E alor sa bann kou pou *fix* ki mon krwar i apepre 2poursan ou menm parler en pti pe plis se en larzan ki wi zot anmase aköz i vin en *bank charge*. Me selman zot bezwen pey sa direkteman i al direkteman kot *visa*. Zot, zot met en bokou pli pti poursantaz.

Me selman petet zis pou, pou al en pti pe pli lwen ek sa ki ou'n demande, mon a fer li neser pou demann Labank Santral si i kapab donn nou ki nivo ki nivo *competitiveness* si oule, nou annan vizavi lezot pei ki pe servi *VISA*. Eski sa i en kou ki konparab avek par egzantp Moris oubyen lezot pei?

Mon krwar i en konsern ki reel. Mon pa tro krwar in anpes bann marsan entrodwir sa sistenm, parske okenn kou

ekstra ki vin lo marsan, marsan i pas sa ek konsonmater.

Me mon krwar konman en Gouvernman nou, nou bi i devret pou fer desann tou kou. E si kou i kapab, vin pli ba pou operater i pou vin osi pli ba pou Seselwa e Seselwa i a ganny meyer valer pou larzan. Me en pwen valab mon pou *take up* avek bann Lotorite konsernen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Phillip Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan, bonzour *PS*, e bonzour tou koleg Onorab.

Vis-Prezidan mon kestyon i baze lo sa Lakor ki Sesel fek sinyen avek Gouvernman *Mauricien*, dan domenn lenformasyon teknolozi.

E mon ti ava anv konnen si ou prevwar okenn aksyon avek nou bann konpatriyot *Mauricien* dan sa domenn, ki petet i ava ed nou baze lo kestyon Onorab Henrie, ed nou fer sa tranzisyon en pe pli vit aköz nou konn byen zot ekspertiz dan sa domenn. Donk eski i pou kit sa Lakor vivan, i annan serten travay ki pou ganny fer avek nou

konpatriyot *Mauricien* dan sa domenn? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab. Wi Onorab larepons i wi. Dan sa Lakor ki fek sinyen nou, nou pou travay ek nou bann konpatriyot pou fer sir ki kot zot leksperyans, parey sa Lakor pe demande kot zot leksperyans i kapab anmenn valer pou Sesel i kapab ed nou pou fer en meyer servis an term telekominikasyon, nou, nou pou servi sa. E nou pou aprann *from best practice* parey nou dir.

E alor nou pou fer tou sa ki nou kapab, pou nou asire ki telekominikasyon non selman i reste modern Sesel, me i vin tre konpetitiv e dimoun i ganny valer pou larzan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mersi bann Onorab pou zot bann kestyon, e mersi Vis-Prezidan e *PS* Choppy pou letan ki zot in pas avek nou. Avek sa nou a termin sa *Sitting* e nou a rebran travay 2er apre midi. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Nou pe kontinyen avek *Second Reading Immovable Property Tax (Interim Measures) Bill, 2020* e pou sa mon ava apel Minis Finans avek son delegasyon silvouple.

Bonn apre midi ankor enn fwa Minis Naadir Hassan e avek Minis nou annan Mr Damien Thesee, Sekreter Prensipal pour Finans. Mrs Seylina Verghese, Direkter Zeneral pour Tax ek Polisi Finans, *Financial Sector*. Mr Frank Ally, *Attorney General* e Mr Stephen Knights dan *Attorney General's Office*. E avek sa nou a prosede pour *Second Reading of the Bill e LGB* ou pou komanse.

HON BERNARD GEORGES

Pardon Mr Speaker, eski mwan Mr Speaker. Yes. Mr Speaker, mon *move* ki *Immovable Property Tax (Interim Measures) Bill, 2020* i ganny lir en Dezyenm Fwa.

MR SPEAKER

Eski Mosyon i ganny segonde? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Bonn apre midi, Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek son delegasyon. Mon ti a kontan

segonn Mosyon anmennen par Onorab Georges.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa mon a apel Minis pou prezant sa *Bill*.

MINISTER NAADIR HASSEN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, bann Manm Onorab e tou Manm piblik a lekout bonn apre midi. Mr Speaker, ozordi mon pe vin devan Lasanble Nasyonal pou prezant *Immovable Property Tax (Temporary Measures) Bill, 2020*. Sa Prozedlwa i annan lentansyon pou entrodwi serten mezir tanporer an vi serten defi ki'n ganny rankontre e ki'n retard lenplimantasyon sa Lalwa. I bon note ki *Immovable Property Tax, Act 2019* ti vin a fors ver lafen 2019. E bi prensipal sa Lalwa sete pou entrodwir en *tax* lo okenn propriyeter imobilye ki'n ganny servi koman rezidans e ki apartenir a etranze.

Sa *Temporary Measure Bill, 2020* i alor kouver 3 konponan prensipal. Premyerman i pou prolonz sa peryod letan ki ti'n ganny donner pou anrezistre bann propriyete.

Dezyenmman i pou osi prolonz peryod letan ki ti'n ganny donner pou evalye bann

propriyete e trwazyenmman i regard bann prosedir ki pou ganny swiv dan son sityasyon ki propriyete in ganny aste an deviz etranze e osi kouver konteni *Immovable Property Tax (Registration of Taxpayers) (Temporary Measures) Regulation, 2020* e *Immovable Property Tax (Submission of Valuation Form) (Temporary Measures) Regulations, 2020*. Atraver sa Prozedlwa, tou lede sa Regilasyon pou ganny *repeal*.

Mr Speaker, sa Prozedlwa i fer provizyon pou bann peryod pandan lannen pou bann *non-Seychellois* anrezistre bann propriyete e soumet zot evalyasyon. Non konformite ek sa bann peryod ki'n ganny spesifye, pou fer ki bann *penalty* pou ganny sarze.

Atraver bann notis ki ti ganny pibliye an Zilyet, ti fer ki peryod pou anrezistre ti ant le 1 Zilyet ziska le 31 Oktob, 2020. E peryod pou soumet kot *Chief Evaluation Officer* ti ant le 01 Zilyet e le 30 Novanm, 2020. Malerezman lenplimantasyon sa *tax* in ganny retar, an sa ki konsern lenstriman e soumisyon bann evalyasyon.

Pandemi *COVID-19* in agrav sa sityasyon kot plizyer endividi pa ti dan pei e pa ti kapab voyaze, an vi bann restriksyon ki'n ganny mete an

plas. Alors, 2 regilasyon ti ganny mete an plas pou kapab aksepte laplikasyon lanrezistremman e evalyasyon par *email*. Sa ti *Immovable Property Tax (Registration of Taxpayers) (Temporary Measures) Regulations, 2020* e *Immovable Property Tax (Submission of Valuation Form) (Temporary Measures) Regulations, 2020*.

Bokou dimoun ki pa ti kapab desann Sesel an rezilta restriksyon *COVID-19*, in vwar li difisil pou idantifye en endividi ki ti pou kapab swiv prosedir anrezistremman e evalyasyon lo zot par. Sa in fer ki bokou bann kontribiter *tax* pa'n kapab konplet bann prosedir pou sa *tax* atann. Se pour sa rezon ki nou pe propoze ki bann *deadline* i ganny prolonze *comme* swivan;

Dernyen zour pou anrezistre propriyete avek Rezistrar Zeneral pe ganny prolonze ziska le 31 Desanm 2020. Dernyen zour pou soumet evalyasyon kot *Chef Evaluation Officer* pe ganny prolonze ziska le 28 Fevriye 2021. Dernyen zour pou peyman *tax* pou sa bann propriyete imobilye pou lannen 2020 i ganny prolonze ziska le 31 Mars 2021.

I bon note ki dan lenstans ki soumisyon i vin apre sa bann dat, bann penalti soulinyen anba *Immovable Property Tax Act, 2019* pou aplikab.

Vi ki sa 2 Regilasyon tanporer ki mon ti'n mansyonnen pli boner pou terminen le 31 Desanm 2020, i pe ganny propoze pou li ganny *repeal* e son bann provizyon ganny enkli dan sa Prozedlwa. Dan bann ka kot sa propriyete rezidansyel ti ganny aste an deviz etranzer, sa Prozedlwa i fer i fer ki sa evalyasyon ki ganny determinen par *Chief Evaluation Officer*, i pou an Roupi Sesel.

Sa deviz etranzer pou ganny konverti an Roupi Sesel an servan sa to lesanz pibliye par Labank Santral pou sa dat, ki sa propriyeter i soumet son evalyasyon.

Baze lo sa bann eleman prensipal ki mon'n prezante lo sa *Bill*, Mr Speaker. Mon ti a kontan soumet sa *Immovable Property Tax (Interim Measures) Bill, 2020* pou laprouvasyon Lasanble Nasyonal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis, e *Bill* i devan lasal pou deba. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, sa propozisyon lamannman i pe fer serten provizyon si ou le tanporer, ki relye avek Lalwa orizinal ki ti pase an 2019 devan nou Lasanble. Me selman i annan serten kestyon ki mon ti a kontan Minis i pas lo la vizavi bann *safeguards* ki bezwen ganny met an plas an relasyon, ek bann nouvo evalyasyon ki pou ganny fer, ki manner sa bann evalyasyon pou ganny fer e *rate tax* ki pou aplikab lo sa bann evalyasyon.

As it stands si mon korek i 0.25poursan valer sa propriyete. E manner i ete osi sa dimoun i kapab pey li *pro rata*. Savedir si in aste en propriyete an Zilyet, ler sa *tax* i vin aplikab petet an Desanm, i pou pey li lo peryod 6mwan. So, i pou 0.25poursan fwa sa 6 lo 12 ki ti pou vin dan plas sa 6 ki ti pou vin 12 lo 12 pou 12 mwan.

Me serten konsern ki mon annan se vizavi sa evalyasyon. Eski evalyasyon pou ganny fer parey dan Lalwa ki nou pe pase pe prekonize, evalyasyon pou ganny fer lo *rate exchange* ki egziste konmela, oubyen pou ganny fer lo *rates exchange* ki ler sa propriyete ti ganny aste? Orizinalman, si zot pa ankore anrezistre li. E dan sa konteks

ki mannyer Gouvernman pou *tackle* sa sitasyon?

En lot keksoz ki pa senserman dekol *form* sa propozisyon lamannman, me plito en keksoz ki relye avek Lalwa orizinal, i annan bann kategori imobilye ki'n ganny *exempt*, ti pe ganny *exempt from* serten konponan sa *tax*. Klarifikasyon ki mon pe rode se si par egzanp en dimoun i aste en propriyete rezidansyel, apre i konverti li pou en propriyete kot i dir par egzanp i pe *rent* li pou en *tourism*, me selman ou vwar poudir zanmen i annan touris ladan, zanmen dimoun pe servi. I zis sa dimoun ki pe kontinyelman servi li koman en propriyete rezidansyel. Ki mannyer nou *capture* sa bann rezim *tax* aktyel ki la, pou fer sir ki i annan en lizye ki pe ganny gete lo tou sa bann propriyete?

E ki napa en si oule en *cross over* propriyete. Sorti pou vin en propriyete rezidansyel pou li vin en lot form propriyete ki ava fer ki sa dimoun ki pe rod en fason pou li *bypass* sa *tax* ki ozordi i aplikab.

Sa size i vreman enportan aköz sa *tax* i target plito bann *non-Seychellois*. Savedir en dimoun ki li en *foreigner*. E mon krwar i enportan pou popilasyon la deor konpran ki sa Lalwa i enn bann Lalwa, i

enn bann mezir ki nesaser, sirtou dan konteks Sesel aköz nou pou vwar ki ler en propriyete i ganny aste par en etranze pou en *purpose* rezidansyel, tou bann larestan keksoz, *utilities* eksetera i vin en kou, i vin a en presyon lo rezon aktyel ki nou annan. E i bezwen annan en fason ki sa dimoun i pey pou sa bann keksoz, menm si i pa pe reste la tou sa letan. Me zour i vini i pou bezwen servi sa bann keksoz. Se pour sa rezon ki sa *tax* i la.

Enn bann lenformasyon ki petet mon pa konnen si Minis i pou annan avek li *available*, oubyen petet Minister Finans son bann teknisyen i kapab ed li. Eski nou annan en nide lo konbyen propriyete ki'n ganny anrezistre ziska la? Ki kou total sa bann evalyasyon ki'n ganny fer lo sa bann propriyete ki'n ganny anrezistre?

E si i annan *tax* ki'n deza fini komans ganny peye lo sa bann propriyete, zis pou fer Lasanble konnen si Gouvernman in komans anmas serten sa bann *tax* lo sa bann propriyete, pou ki nou ava asire ki lo baz koleksyon sa reveni, SRC i annan tou bann mezir an plas. Tou bann sistenm nesaser an plas pou zot kapab kolekte

reveni an relasyon avek sa *tax* ler in ganny entrodwi.

Mr Speaker, i annan en lot pwen ki mon ti kontan souleve avek Minis, an se ki konsern sa Prozedlwa. E sa, lefe ki nou pe *extend* sa peryod ki nou'n prekonize, i bezwen in annan bann rezon det ki parey Minis in dir nou, ki'n fer ki nou'n bezwen *extend* sa peryod. Me enn bann keksoz ki nou bezwen konsidere se eski sa bann rezon det i pa'n ganny presipite par dimoun petet retarde pou vin devan? Zot menm zot personnelman retarde pou vin devan. Oubyen in vin natirelman ki zot pa'n ganny sa letan pou zot kapab anrezistre zot propriyete?

E ki pou arive prezan si ou ankor annan dimoun ki pa kapab *meet* sa *deadline* apre ki nou'n pas sa Lalwa ki nou pase e Prezidan in fini *assent* li koman en lamannman, i antre dan Lalwa. Ki pou arive ek bann dimoun ki pa pou *meet* sa *deadline*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis. *Sorry*, wi. Nou a kontinyen avek deba. Minis a rezerv bann pwen pou li adrese apre. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Bann Manm ek dimoun ki pe ekout nou. Mr Speaker, mon krwar Minis in eksplik rezon det deryer sa Lalwa, e mon pa krwar ki i annan okenn kontrovers. Sete en Lalwa ki ti anbisye, non selman dan son lanpler me osi dan son fonksyonman. Akoz napa en rezis ki'n ganny garde par egzantp dan en landrwa tou bann propriyete imobilye ki anba lanrezistremen en dimoun etranze. Sansan sa ti ava fasil pou kapab *access*.

E dezyenman lo levalyasyon. Bokou sa bann propriyete parey Lalwa in prekonize, bann ki fek ganny aste i ase senp. Ou annan en *section application* e donk ou pou annan en serten valer. Me bann ki dan lanmen etranze depi en bon pe letan pase, i bezwen re ganny evalye. E sa i en pti pe en *boom* pou bann dimoun ki fer evalyasyon later ek lakaz, akoz zot in ganny en bon pe travay pou zot fer an koneksyon avek sa Lalwa.

Me malgre sa zot pa'n kapab arive dan tou ka fer sa evalyasyon atann pou bann *deadline* ki Lalwa ti'n prevwar. E parey mon'n dir sete en Lawal anbisye ki selon mwan, pa al osi

lwen ki i ti devret ale, me sa se en kestyon Polisi e nou a ganny lezot loportinite pou nou koz lo sa dan bann deba fitir.

Sa ki'n arive, akoz *all of a sudden* nou'n vwar ki bann servis Lanrezistremman ek taksasyon, sirtou Lanrezistremman pa'n kapab cope avek volim. Nou bezwen donn en lekstansyon letan e se sa ki sa *Bill* pe prevwar.

Mon krwar mon kapab reponn en bann kestyon ki Onorab *Leader* Lopoziyon in demande, e sa se si le 31 Desanm ki sa premye *extension* i arive e *still* i ankor annan propriyete ki pa'n ganny anrezistre, ki pou arive? Mon krwar son *Bill* li menm si mon pa tronpe, i dir ki Minis atraver en *S.I* i kapab *extend* sa. Vwar la *clause 6(2)*. *By order in the Gazette, Minister may extend the period.*

Donk i annan sa posibilite pou Minis *extend* e sa se en keksoz ki toutafe, mon krwar neserer. Akoz lentansyon se pa pou pini bann dimoun ki *still* pa'n kapab arive fer zot lanrezistremman ek zot deklarasyon. Me se pou ed zot parey sa *Bill* pe prekonize, pe prevwar. Ed zot pou zot *become legal* dan en peryod letan ki rezonnab.

E son dezyenm konponan ki mon vwar i enteresan e apropiye. An vi ki sa problemm lakantite ki pa kapab ganny rezourd, se ki ou kapab anrezistre menm si ou pa ankor fini tou, *fulfill* tou ou bann kondisyon e ganny en *provisional registration certificate*. Donk sa i permet ou annan en dokiman *at least* pou dir ki ou'n *comply* avek Lalwa dan en serten sans, e bann lezot lenformasyon ou ava fer *available* en pe pli tar, ler ou *provisional certificate* i ava ganny konverti dan en sertifika ki ava en sertifika konplet.

Alor i annan menm atraver sa *interim measure* ki nou pe met an plas ozordi. I annan *still* fleksibilite pou ki Lalwa i ganny ankor sanze pou permet bann dimoun *be compliant as oppose to* ganny pini akoz zot pa *compliant*.

Mon krwar se sa en pti pe lespri sa Lalwa. Minis ava koriz mwan si mon pa'n konpran li dan lafason ki mon krwar mon'n konpran li. Me mon krwar se sa lentansyon. E avek sa lentansyon mon pa krwar ki pou annan okenn gran lobzeksyon dan sa Lasanble pou nou pas sa Lalwa e fer arive sa ki sa Lalwa pe propoze arive. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Johan Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, *tax* lo propriyete limen i en konsep ase nouvo pou nou pei. *So much so* ki sa Lalwa in *subject to delays* depi menm avan i ti reisi pou li vin en *Act*. Akoz i ti deza ganny anonse dan en Bidze apepre 1an, ou 1an edmi avan ki Minister Finans zot menm ti reisi vin devan avek en travay konplet, pou anmenn devan Lasanble Nasyonal. So, in annan dele depi menm avan in nobou vin en Lawal.

The original Act, 2019 ki ti vin anfors an Zanvye, 2020, i zisteman fer provizyon pou 0.25 poursan lo tou *immovable property* ki ganny *owned* par *non-Seychellois* vin *taxable*. *But having said that* lo kestyon *delays, interestingly enough,* bomaten nou ti pe koz lo *IT*. Mon krwar en gran zefor in deza ganny fer par Minister Finans. Parski sa Lalwa depi le moman ki i ti vin anfors, ou ti vwar en zefor ti'n ganny fer e dimoun ti kapab aktyelman *register online*.

Zot ti kapab al *online* pou anrezistre e menm lo sit Minister Finans zot *provide* ou avek en *link*, lo kote ou kapab

ale pou anrezistre ou propriyete anba sa Lalwa.

So en gran zefor in ganny fer. Ki vedir nou Lasanble nou konpran akoz la ozordi zot pe demann en dele, pe demann eksitasyon pou dimoun fer zot lanrezisteman. Akoz zot Minister, zot in fer tou le neserer, zot in fer tou sa ki zot ti kapab fer. Be realite *COVID*, realite mouvman dimoun, dimoun ki bezwen desann, vin evalye zot propriyete, i pa kapab zis anrezistre akoz i bezwen en *sum value* pou atas ek son lanrezisteman, i bezwen fizikman vini, vin fer son bann demars vizavi. So nou konpran akoz ki sa in ariv devan nou Lasanble.

Be having said that, Minis nou pou annan *shortfall* dan Bidze ki pe vini, sa i kler. Reveni Gouvernman pou tonbe. *So ou Minister, you are faced* avek en irzans pou anmas reveni. Sa ki devan nou Lasanble ozordi, i en zouti ki kapab permet ou anmas en pe reveni, pa nesereman *make up for the entire shortfall*. Me selman *you will be able to plug in a few holes here and there* avek sa ki ou Minister pou nobou anmase antan ki reveni anba sa Lalwa ki devan nou Lasanble ozordi.

So, pete mwan ki mon ti ava demann ou pou fer, ki ou pa'n ganny sans fer ozordi akoz ou'n vini, ou'n prezant bann lamannman *as is* avek nou Lasanble. Me si ou ti annan en pti moman letan, sey eksplik dimoun benefis annan *property tax* dan pei, pou ki i pou ganny itilize, akfer nou pou al dan sa direksyon. Zis pourvi ledikasyon piblik ki ekout nou Lasanble.

Si ou ti a kapab fer sa Minister, zis eksplike ek pti pou dimoun konpran. Akoz mwan mon vwar li enteresan, mon annan son *original White Paper* la devan mwan. Mon'n asize mon'n lir li e mon'n ganny sans ganny en konpran ki ti nide par deryer.

So si petet ou ti kapab fer en pti somer pou dimoun tande. Mersi Mr Speaker. *Thank you very much.*

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Napa lot entervansyon? Si napa lot lentervansyon, dan sa ka mon ava envit Minis pou egzers son *Right of Reply*.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi bann Onorab pou zot entervansyon. Zis pou *sum-up* mon a adres en pe bann *queries* ki'n monte.

Regarding bann issues of ki bann safeguard ki annan an plas. So, ler sa evalyasyon i ganny prepare e sa i ganny submitted kot Rezistrar, kot MLUH, kot the Chief Evaluation Officer. So, la i pou responsabilite the Chief Evaluation Officer pou ascertain poudir sa evalyasyon ki pe ganny met devan, i accurate given context market at the time.

E lo kot exchange rate, the exchange rate ki pou ganny servi, se exchange rate on the day ki sa evalyasyon i ganny submitted. Ok.

Lo kote bann potential for abuse, when it comes to bann propriyete ki annan change of use. From resident to commercial. Me sa lo li menm li i annan en prosedir an plas. So, ou bezwen apply for a change of use, ou bezwen get the required license to do that. E baze lo la, li annan son prop rezim tax ki ou pou subject to si ou annan ou change of use. Ok?

Lo kote pou statistics pou bann propriyete ki'n anrezistre pour lemoman, statistics ki mon annan se pour le moman i annan 552 submission ki'n ganny fer. I annan 460 ki'n already registered e in terms of bann evaluation i annan 100 ki'n ganny submitted e i annan

50 ladan ki'n fini ganny process. *Ok.*

E enn bann *issue* ki'n ganny leve pou ki bann rezon pou sa *extension*. Dan mon lopinyon mon santi kekfwa ki ler sa Lalwa in vini, *the mechanism* an plas kekfwa pa ti vremen la pou son laplikasyon e sanmenm sa ki'n dele *the process of* anmas sa *tax* e mon krwar la bann mezir ki'n ganny met an plas kot i annan sa bann *online submission* e *the process both from* Rezistrar e kot *MLUH* i an plas. So mon krwar sa i ava adres en pe sa *issue* lenplimantasyon. SRC osi i *fully ready* pou komans kolekte sa bann *tax*. *Ok.*

Lo kote rasyonnal pou *property tax* pou eksplike. So, *basically* son rasyonnal se *broadening the tax base*. San neser pou *increase* bann *domestic tax rate* pour lemoman akoz ou pe al *focus* lo en *area* ki pa pe vremen enpakte lo Seselwa. E *at the same time* zot pa ti pe ganny takse an avan. So sa osi *is a means of collecting revenue* pou finans bann proze Gouvernman. So, sa i en pti pe son rasyonnal.

Mon krwar mon'n kouver mazorite bann *query*. Si i annan okenn ki mon'n make kekfwa zot a *remind* mwan *please*. Mersi.

MR SPEAKER

Okenn pwen pou *remind* Minis. Si i annan ki enterese.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Pou ou kourtwazi, me selman Minis in fini fer son *Right of Reply*. Mon pa pou kapab demann li ankor en kestyon la, *unless* nou al dan *Committee Stage*. Mersi.

MR SPEAKER

Mon a pa pou *LGB* propoz son lentansyon lo *Committee Stage*. Yes, eskiz mwan. Nou a pran en vot en vot lo *merit of the Bill* avan.

Bann ki an faver lev lanmen silvouple. Mersi, okenn ki kont? Mersi. Madanm Clerk.

Lo *Formal Second Reading Immovable Property Tax*, 31 Manm in vot pou, 0 kont e 0 abstansyon. Alor mon deklare ki *Bill* in pase lo merit. Prezan mon ava envit Clerk pou fer *Formal Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to extend the period during which a taxpayer may (1) apply to the Registrar General to be registered in the register of Non-Seychellois immovable property owners, (2) submit a valuation of immovable property, and (3) pay the immovable property tax due*

on 31 December 2020; and to provide for matters incidental thereto. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Prezan mon a pas laparol avek *LGB*. Ki oule fer, non a pas dan *Committee Stage*.

HON BERNARD GEORGES

Yes Mr Speaker, akoz nou annan serten lamannman ki mon vwar *Bills Committee* in propoze.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas lo *Committee Stage*

MR SPEAKER

Alor lasal i ouver pou propozisyon lamannman. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pa anv i pran travay ki *Bills Committee* in fer, akoz mon vwar ki se zot ki'n anmenn en *markup version* sa *Bill* devan nou, avek serten propozisyon amannman ladan. Mon konnen ki Minis avek Biro *Attorney Zeneral* pa ankor vwar sa bann amannman, alor si zot an vi mwan mon kapab pas atraver, me *unless* ki *Bills*

Committee i anv i fer li zot menm. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. *Chairman Bills Committee*. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. I annan serten *proposal*. Annefe nou pa pe kapab vwar *the track version* anler lo *screen*, me mon ava pas lo sa ki lo mon sistenm. Seksyon 2 Mr Chair *application* ti napa en form antase avek, so nou'n met nou'n propoze ki nou met "*application form.*" Apre swivi dan sa menm seksyon 2 (1) akoz i ti met "*foreign currency*" means "*the legal tender described as*" nou'n propoze ki nou met "*United State Dollars*", nou met "*Pound Sterling or Euros.*" Ki ava annan en definisyon an term ekri sa bann de nominasyon parey i devret ganny ekri.

Dan napa okenn *issue* lo 3. I annan en konsern lo 5, "*this Act shall remain in force.*"

MR SPEAKER

En moman silvouple. Wi Onorab Georges, ou'n sinyal mwan. Nou a pas laparol avek Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti anv zis fer en komanter, avan ki nou ariv lo *Clause 3*. Akoz nou pe pran i en keksoz sistematikman. Wi me mon vwar ki Onorab Pillay osi in lev son lanmen. Mwan mon ti anv zis propoze ki nou fer li kekfw par 3. 1,2,3,4,5. E *Chair Bills Committee* i propoz bann lamannman, e si tou keksoz i dakor la prezan nou *move on to* en lot paragaf. Sa set enn, enn bann fason ki nou fer.

Me sa ki mon ti anv zis fer sorti, pou sirtou pou bann nouvo Manm Lasanble, se ki si nou regard son *long title* lo premye paz zis apre "*Arrangement of Sections*", zot ava vwar ki i annan en nouvo metod drafte ki nou pa ti'n vwar depi avan premyerman. E sa nou ti'n vwar li me *it's now* Biro *Attorney Zeneral* prezan i apel "*a Bill for Act*" non pa "*a Bill of an Act*" ki en nouvo propozisyon.

E dezyenmman si zot regard dan son *long title* zot ava vwar en keksoz ki nou pa vwar nou pa ti vwar, me sa set en nouvo metod *drafting* ankor ki enterese, kot i annan 1,2,3. Lontan *the long title* ti zis en *long sentences* ki ti annan *comma*, ek *semicolon*, me prezan pou fer li pli kler nou vwar nimer 1,2 ek 3. Mon ti

anvi zis port sa a latansyon bann Manm, pou montre sa nouvo stil *drafting* ki Biro *Attorney Zeneral* mon mazine depi ki Mr Knights in *join* pe propoze, se bann fason pou senplifye bann *Bill*. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Onorab Pillay oule-?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mwan mon ti le *raise* en *query basically*, pou mwan kapab ganny en pti lesplikasyon lo sa definisyon of *an non-Seychellois*, ki i definisyon i ganny trouve dan *Immovable Property (Transfer Restriction) Act*.

E mon ti le kestyon mon ti le demann en kestyon vizavi, si sa i annan i ganny enpakte par lefe ki ozordi nou pe *allow* en *IBC*, pou efektivman anrezistre isi, eski en *IBC* i ganny enkorpore ladan, dan lafason ki nou'n amenn sa definisyon *non-Seychellois*? Akoz dan sa definisyon ki la i dir i koz lo en konpanyen ki anrezistre an deor, en ziridiksyon apard ki Sesel.

E mon ti pe klarifye si sa definisyon i *still current* avek sa ki nou le fer avek sa Lalwa? Mersi Mr Speaker. Apre mon

pou annan en lot pwen lo 6 (2) mon ava esper ler nou ariv lo sa seksyon mon ava *raise*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski nou'n fini lo *part 1* la. Nou a pas laparol avek Minis oubyen *Attorney General*. Mersi.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman pou reponn kestyon Onorab *Leader* Lopozisyon, definisyon '*non-Seychellois*' i reste anba *Immovable Property Tax Act*, kot nou'n *borrow* li par referans menm definisyon ki annan anba *Immovable Property (Transfer Restriction) Act*.

E anba *Immovable Property (Restriction) Act* en *IBC* en *International Business Company* ki anrezistre enkorpoire anba *International Business Companies Act 2016*, i reste en *non-Seychellois company*, pe enport si son bann *shareholders* oubyen son bann *ultimate beneficial owners*, zot bann endividi ki i annan Nasyonalite Seselwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi AG. Eski ti annan lot kestyon? Onorab Georges endik mwan, eski ou pe dir nou

pran okenn *amendment* lo *part 1* separeman *at this point*?

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair, mon krwar si napa okenn nou pa bezwen vot lo sa, *unless* ki nou ganny sinifye par *Attorney Zeneral* ki zot pa pe aksepte. Me si nou'n fini *part 1* e zot i aksepte sa bann amannman la prezan nou kapab *move on*.

MR SPEAKER

Mersi. *Attorney Zeneral*.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman propozisyon *Bills Committee* se ki dan seksyon 2 (1) kot nou'n met "*application*" *means* i dir zot ti a kontan vin en *application form*, non ou *submit* en *application*. Me selman nou fer en *form* parey nou'n dir *it would be a Form in B*.

So *otherwise* nou pou repete poudir *you make an application form, you make an application* akoz ou pa kapab get lir *application* dan an izolasyon.

E si par egzanp ou lir seksyon *Clause 4* ki dir "*the purposes of the Act, you may submit an application to the Registrar General.*" *Otherwise* i

pou vin ou pe met an application form to the Registrar General.”

So otherwise everywhere you go it would be an application form. So you make an application. But you make it with in a form ki pou ki nou'n prescribe. E sa form in ganny preskri anba Immovable Property Tax Act.

Lo kote sa pou describe legal tender si Lasanble i santi poudir i le met li an word me nou, nou santi petet poudir i meyer met li an parey nou'n met li USD Dollar sign and Pounds or Euro. But that's the up to the Assembly. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair rezondet par deryer sa mo form, in vin apre ki nou'n get valuation form. So si AG i get byen valuation konmsi si nou pe konpran byen son lesplikasyon la, nou bezwen tir form the valuation. Valuation means Form D. So nou nou'n pran sa konmsi pou esey fer uniformity an term sa. So se sanmenm sa nou'n met application form, akoz letan nou'n pas lo la nou'n vwar valuation form means Form D.

So application means Form B application form means Form B.

Unless ki nou swazir en modalite oubyen unless ki nou ganny en leksplikasyon, akoz kekfwa i pa devret la me se sa rezondet par deryer sa rekomandasyon pou met sa form la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Attorney General ou ti a kontan adres sa?

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mon krwar i fer bokou plis sans ki nou kit “application”. Akoz li tousel konman sa mo i apir bokou plis ki “valuation”. Me “valuation” li i annan en form e “application” li i wider than just a valuation.

E i annan valuation you will have to do a valuation and then ou ranpli en form. So mon krwar i pli apropiye si nou kit “application” rather than met li “application form”. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi AG. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon ti a kontan swivan sa ki sa deliberasyon fer 2 propozisyon, enn se mon

konpran parfetman pwen *Chair Bills Committee*. *In fact* mon ti ava fer menm propozisyon.

Me si *Attorney Zeneral* i dir e mon pa kapab mon napa sa Lalwa devan mwan, mon pa kapab verifye, si i dir ki aplikasyon i ganny mansyonnen plizyer fwa e nou pa anvi antre dan bokou lamannman, mon ti ava propoze ki nou dir “*application means an application made by Form B in schedule 1*”. La i ava vin *at least* nou ava i ava vin pli kler. Ek ankore enn fwa mon pe propoze ki ler dan definisyon “*foreign currency*” nou gard tou le de. *United State Dollar* apre son *USD* sa pti (\$) *Pounds Sterling* avek son *Pound sign* e *Euro* avek son *Euro sign*. La i ava fer i a kouven tou bann posibilite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, AG. Napa komantr lo la. So nou a prosede, eski prezan Onorab Georges ou pe propoz sa 2 lamannman dan sa seksyon?

HON BERNARD GEORGES

Yes Mr Chair, mon pe propoz sa 2 lamannman. E si *panel* i aksepte nou kapab *take it as done*, si zot pa aksepte nou a bezwen pran en vot.

MR SPEAKER

Minis ek AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Wi kantmenm nou *proceed* Mr Chairman *with the amendment proposed by the Honourable Leader of Government Business*. *But if - we should read means “an application” made in Form B in Schedule, an “application” made in Form B*.

MR SPEAKER

Tre byen. Satisfè amannman in ganny aksepte. Nou a kontinyen. Prezan mon retourn kot Onorab Andre ou a kontinyen avek part (b), part 2 savedir.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair lo *part 2* dan *6 (1)* ti annan en konfizyon lo letan, akoz sa i donn letan ki sa bann aplikasyon i bezwen ganny anrezistre, e nou ti dir ki i enportan ki nou met lannen ki sa i bezwen ganny anrezistre sa se *Desanm midnight*.

Ti annan en *proposal* ki *it’s midnight on the 31 of December, 2020*. Akoz ki manner i mete i met “*before the end of 31 December, 2020*.”

So i annan en *issue* ki manner nou pou met li la. E

AG kekfwa ou ava ed nou kwa ki pou fer plis sans si nou pou kit li “*before the end of 31 December, 2020*” akoz i fer dan diferan pei i annan diferan ler, so si en boug i *L’Angleterre* i pou pran son ler *L’Angleterre* menm si i annan en Lalwa Sesel. So nou ti le verifye sa, pou nou gete ki mannyer nou kapab en *common ground*, pou nou kapab fer sir ki sa Lalwa i aplikab parey pou tou dimoun. Mersi.

MR SPEAKER

AG, wi.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mr Chairman mersi. Mr Chairman mon krwar sa i *quite obvious* dan sa dan 6 (1) akoz nou’n dir *end of 31 December, 2020* e dan *bracket* nou’n dir (*Seychelles time*). So (*Seychelles time*) *would be midnight (12) (Seychelles time)*.

MR SPEAKER

Mersi.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mon rapel ti annan en fwa nou ti annan nou ti kree *Seychelles standard time*, me mon pa mazine si i an viger. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chairman. Annefe a en lepok Ile Denis ti enn erdtan par devan larestan Sesel, alor ti ava fer en konfizyon bann dimoun ki pe reste lo sa zil. Me la konmela i dan menm letan.

Annefe se mwan ki ti’n soulev sa kestyon. *Simple drafting* mon pa kontan *31 December, 2020 (Seychelles time)*. *Before the end of 31 of December, 2020 (Seychelles time)*, pou mwan i pa flow.

Mon ti a pe propoze ki nou dir *before midnight on the 31 of December, 2020* e si nou bezwen fer sir ki Sesel pa *midnight California* par egzanp, nou a ti dir *before midnight, on the 31 of December, 2020 in Seychelles of before midnight in Seychelles of the 31 December, 2020*. I ti ava lir byen.

E la mon dir sa akoz mon sorti dan en lekol ki dir ki “*in drafting an act you never put anything in brackets, or you’ll try to avoid brackets.*” sa se mon lekol ki mon sorti ladan. Mon konnen Mr Knights pa dakor, me sa se lekol ki mon’n sorti ladan e se pou sa rezon ki mon pe dir sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG eski ou le adres sa pwen?

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mr Speaker, Mr Chairman mon krwar nou pe *whether it's end of 31 December (Seychelles time) in bracket or otherwise the end is the same. So let's whatever means but so long as it reaches - it means the end. Thank you. So as proposed by Honourable Leader of the Government Business, then we can* nou kapab aksepte avek *Chairman Bills Committee.*

MR SPEAKER

Tre byen. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman zis en pti keksoz ki petet in sap bann sap nou tou, definisyon *"valuation form" means Form D in Schedule 1 of the Immovable Property Tax Act, 2019 Mr Knights if you are looking at your Act you see there's the of there's a 'to' instead of an 'of' valuation for in 2 (1).*

Just make that quick correction I don't think there's any need to going to an amendment.

MR SPEAKER

AG ou pou adres sa?

HON SEBASTIEN PILLAY

It's simple, very simple. "Valuation form" definition of "valuation form" of the Immovable Property Tax, part 2, "to the Immovable Property Tax Act."

Mr Chairman mon kestyon lo 6 (2) i konsern sa regilasyon ki Minis i kapab fer sa lord ki Minis i kapab fer pou extend sa peryod. Si Minis ti kapab eksplik nou lefe ki ou'n deza fer *extension of the period* la, *what is the* kwa ki pe prekonizm fer ankor en ekstansyon relman? *What are your constraints* aköz ou pou vwar en nesosite pou anmenn en ekstansyon? Aköz Lalwa orizinal ti deza prevwar pou Minis kapab fer regilasyon.

I deza annan sa pouvwar ki Minis in gannyen anba Lalwa orizinal. E la nou pe donn li en pouvwar adisyonnèl vizavi sa ekstansyon. So Minis ti kapab eksplik nou aköz ki sa pe vini? Aköz Minis in nonm serten sif 552 propriyete, 460 anrezistre, 100 ladan dan 150 in ganny process.

So zis petet si ou kapab eksplik nou en pti pe Minis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis oubyen AG. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. AG, ou a pran sa kestyon *please*.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman anba *Immovable Property Tax Act, Registrar General* i sipoze pibliy en notis pou demann tou dimoun ki *non-Seychellois Property Owners* pou zot anrezistre si ou met *apply to register*.

Now sa peryod in fini konmanse, mon kapab dir *by now* in fini ekspire. E Minis napa pouvwat anba *Immovable Property Tax Act* pou zwe avek sa peryod.

So se pou sa rezon ki nou'n vin avek plito ki anmenn *sorry* amann *Immovable Property Tax Act* nou anvi kit li entak, *so that* lannen ki vini Gouvernman i kapab enplimant li *in accordance* avek son provizyon, kot *Registrar General* i ava pibliy en notis, i a envit bann dimoun ki *non-Seychellois property owners* pou soumet zot laplikasyon;- pou anrezistre e keksoz i a mars parey ki Lalwa orizinal i prevwar.

E pou nou pa *upset* sa Lalwa orizinal, nou'n anmenn sa *Immovable Property Tax*

(Temporarily Measures) Bill, ki li evantyelman i ava i ava *obsolete*. E se sa ki nou'n donn li en lavi e nou'n dir dan sa Lalwa ki sa *Bill* li i pou ganny *repeal unless repeal earlier*, i pou annan en peryod letan ki pou ganny *repeal*. Savedir i annan en *lifetime*, en *lifespan*.

E, me an ka ki nou santi ki bann *non-Seychellois property owners* zot rankontre bann difikilte, *then* Minis li i a kapab *extend* sa peryod pou anrezistremant, pou evalyasyon e pou *pey tax*.

Parey Minis in eksplike, Gouvernman in rankontre serten *delay*. E pa zis Gouvernman *attribute able to* Gouvernman me osi avek bann *non-Seychellois property owners*.

E bokou in annan bann reprezantasyon ki'n ganny fer, vizavi Gouvernman, pou donn zot en ekstansyon. E an ka ki demen i arive ki en ekstansyon i neser, la Minis i a kapab *by order* fer sa ekstansyon. Akoz en keksoz ki nou bezwen apresye se ki anba *Immovable Property Tax Act*, sa penalti si ou *fail to register*, i ase o. E nou santi poudir i annan bann *non-Seychellois property owners*, ki zot tonm *within the definition of non-Seychellois* anba sa Lalwa

Tax. Me petet zot pa konnen e zot dwatet *seek legal advice.*

E i annan bann *non-Seychellois property owners* ki zot petet zanmen zot in demann sanksyon, akoz sa lepok ti les annan en serten poursantaz *non-Seychellois* dan bann sosyete, pou zot aste par. Me sa bann sosyete ki annan later ki *own* later. So zot pa ti zanmen *apply* pou ganny sanksyon Gouvernman anba *Immovable Property (Transfer Restriction) Act* pou zot aste sa propriyete or sa *compagnie* pou aste sa propriyete.

Me anba sa Lalwa avek bann amannman ki'n ganny fer avek *Immovable Property (Transfer Restriction) Act*, setadir ki restrikte akizisyon later par bann non-Seselwa, i zot pa ti *apply* ganny bezwen demann sanksyon, me anba sa Lalwa zot bezwen *pey tax.*

So alors sa pou donn zot ase letan pou zot kapab *seek legal advice* e *comply* avek sa Lalwa e *avoid* sa penalti ki ase odere. E nou'n vwar bann demann menm par serten Avoka ki nou santi *was quite obvious* pou Gouvernman, ki sa bann dimoun i *subject to pay tax*, me nou ti pe ganny bann *query.*

SRC ti pe ganny bann *query* kot zot ti pe demande eski

nou kliyan i donn nou en kad figir, e i dir ek nou eski nou kliyan baze lo sa kad figir ki zot donn nou i *liable to pay tax?* Mersi.

MR SPEAKER

Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman lefe ki AG pe dir nou poudir sa *Bill* i annan en *sunset Clause*, eski sa *Clause 6 (2)* la pa fer ki sa *Bill* i annan en *indefinite period of action?* Par lefe ki ou pe dir mon Minis i kapab *extend* sa *period.*

Mon kestyon ki mon pe demande, se *for how long* ki *Minister* li i santi poudir i devret pe *extend* sa *period*, vizavi lefe ki sa bann dimoun i bezwen anrezistre zot propriyete. *This is what am trying to clarify.* Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar si *Leader of the Opposition* i get seksyon *Clause 5* sa Lalwa i dir "*the Act shall remain in force until repealed or amended. Or this Act shall expire at the end of 31*

of August, 2021, whichever is the earlier.

So sa Lalwa i bezwen ganny *repeal* pli tar se 31 Out, 2021. E i osi *obvious* ki si sa Lalwa i pase Minis pou kapab *extend* dan en fason rezonnab, me *within the four corners of* sa Lalwa. Savedir i pa pou kapab *extend* pou *pey tax beyond 31 of August*. I pa pou *extend any other* provizyon, valyasyon e aplikasyon *beyond* sa bann sa peryod. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. So mon dernyen keston i lefe ki 6 (1) nou dir ki nou pe donn sa dimoun *until 31 of December, 2020, right?*

Me teknikman Minis i kapab *extend* sa *up to 31 of August, 2021*. *That's what you're saying?* Zis klarifye pou mwan.

MR SPEAKER

Yes AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mr Chairman mersi. I annan 3 peryod ekstansyon. I annan ekstansyon pou *submit* ou laplikasyon, ekstansyon pou

submit ou valyasyon e *trwazyenmman* en peryod pou *pey tax*.

So ler Minis pou konsider sa okenn ekstansyon, i pou bezwen e sa mon'n dir se sa ki mon'n dir ou bezwen konsider sa ekstansyon *within the four corners of the Act*.

E pran konsiderasyon, en peryod pou *pey sa tax*. Ki *let's say* annou pran en legzanp, Minis i dir be *ok by* serten peryod i donn sa ekstansyon. So i bezwen fer li *within*. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon regrete ki mon bezwen retourn nou *Committee* an aryer zanmen ou'n fini *proof proofread* en *Bill*, e se sa rezon mon krwar ki *Attorney Zeneral* pe met an plas en Komite pou *review* avek *revised* bann *Bill*, pou permet koreksyon bann pti lerer oubyen bann mankman.

Si nou regard si nou retourn dan *Clause 2* definisyon "*valuation form*" nou vwar ki *Immovable Property Tax 2019* i mank en mo "*Act*." Nou'n fer. E dan 2 osi *Clause 2 (2)* menm zafer. *Clause 3 (2)* menm zafer.

Alor si nou pa ankor koriz sa bann, mon ti ava propoze ki

nou fer rantr sa mo “Act” dan sa 3 landrwa. Mersi.

MR SPEAKER

Minis oubyen AG eski i akseptab? Wi ok. Nou a pas kot Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair nou ava kontinyen. Lo 6 (2) *the Minister may by Order published in “the” Gazette bann rekomandasyon in fer “the” Gazette.* Nou kontinyen nou al lo nimer (4) *sub 6 (4) i annan “(s)” apre documents. E osi son lot document. So I will read “the application and any accompanying documents, submitted in accordance with subsection (3) shall have the same effect as if the application and any accompanying documents.*

So (s) i manke? E osi dan *sub (5) - 6(5) en (s) ankor avek documents. E osi dan (5) (d) en (s) avek documents.*

Ler nou al lo *sub so 6 sub (7) it shall be the duty of “th” sa the ti (th) en (e) ki ganny mete avek pou fer li “the.” In section 7 subsection (1) ankor dan dezyenm laliny document avek en (s). Section 8 the Registrar subsection sorry section 8 subsection (1) “the Registrar General may request a taxpayer*

who submitted an application to appear before the Registrar General, either in person or through an electronic medium, to provide.” “To provide any information or explanation in relation to any immovable property.”

So la i ti annan en *query* ki ti ganny ki ti ganny monte, nou ti a kontan *panel* i klarifye si ti lentansyon an referans avek *immovable property* ki mannyer i aplike, *subject to the section or whether it will apply to any immovable property.*

Si i pou *any immovable property*, oubyen senpleman an referans avek sa? So i annan en klarifikasyon ki ti monte dan *Bills Committee*, so nou ti a kontan *panel* i klarifye sa, avek Komite e avek Lasanble, pou kapab verifye *what was the intention behind the inclusion of such.*

MR SPEAKER

Mersi.

HON CLIFFORD ANDRE

Apre mon a kontinyen al dan sa *part* antye apre i ava pran enn par enn.

MR SPEAKER

Eski Minis oubyen AG ti a kontan adres sa bann pwen

anba *section 6* avan Onorab i al pli devan?

HON CLIFFORD ANDRE

Akoz nou pa ankor fini *part 2*.

MR SPEAKER

Yes AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Wi Mr Chairman, mon krwar *whether you use any document* mon krwar i *more* akseptab dan *Anglais* “*any document*” rather “*any documents.*”

Me *this is* nou, nou prefer *any document*. Ler i vin *it shall be the duty of* “*the taxpayer*” nou’n dir *that taxpayer*, pou en rezon akoz i annan i sa *taxpayer* ki li son laplikasyon in ganny *submitted* e i pa ankor ganny en repons.

Prezan *this is why we said* “*it shall be the duty of that taxpayer whose application has been submitted. But it has not received a reply, within a certain of period of time, then it should be resubmit his application.*”

So nou preferans se ki *it should be the duty of that taxpayer, but if* Lasanble i santi poudir *it carries the same then it will go to provide or to give that’s ok with us.*

Lo kote *any immovable property, it can be the*

immovable property, but selman nou santi *any immovable property* akoz i kapab ki sa *taxpayer* i annan 2 *immovable property* dan sa laplikasyon osi, e *then* - So. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Onorab Andre ou satisfè avek sa?

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, parey mon konpran ki AG pe dir, me solman mon konpran osi konsern ki Komite ti annan, akoz si mon’n fer aplikasyon pou 1 oubyen 2 “*it shall be the property*” ki dan sa laplikasyon. Akoz mon kapab annan 4 propriyete, me selman 2 *is not subject* akoz ler ou met *any* i tro nou, nou ti santi ki i tro i les lespas tro ouver e *we need to concentrate on the property at the subject matter of the application.*

So se sa ki nou, nou ti pe dir, me *unless* nou ganny en konsansis ki nou tou nou a tonm dakor, mon krwar nou ti a prefere sa lesplikasyon i sorti “*the property*” ki dan sa laplikasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon vwar Mr Knights in lev son lanmen. Eski AG oubyen Mr Knights diriz nou.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Si Lasanble parey *Chairman Bills Committee* i prefer “*the*” *we will keep “the”*. Thank you.

MR SPEAKER

Se tou. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker lo sa pwen mon le zis ganny en konpran ki Polisi *decision* la, si mon kapab apel li koumsa. 8 (1) *make reference to* mwan mon’n fer en laplikasyon, e prezan *Registrar* pe demann mon *additional information* baze lo sa laplikasyon ki mon’n fer.

Prezan ou fek dir nou poudir si dan sa laplikasyon mon annan 2 propriyete, *ok*, ou “*any*” la i vin in *relation to* sa propriyete. Kestyon ki nou pe sey klarifye avek ou se, eski lentansyon sa *Clause* se pou dir *ok* mon’n fer laplikasyon pou 2 propriyete, me mon annan lezot propriyete ki *Registrar* petet in *come across* ler in en lanrezistremant ki’n pase *or something like that*, e i li mon vin gete.

Akoz manner *it’s worded it’s in relation to “any” property*. So si ou lentansyon se dir “*in relation to that particular application,*” *this is what we are asking then therefore “any”*

means it should be “the.” That’s what nou pe sey klarifye.

MR SPEAKER

AG.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman avan petet mon reponn *query Leader of the Opposition*, lo sa *issue document/documents* mon krwar i kler anba *Interpretation and General Provision Act* ki *singular includes the plural*. So *whether you used the singular or the plural* i pa vreman en *issue*.

Lo sa pwen 8 (1) si, si en aplikan i omit pou enkli en propriyete ki i annan dan son laplikasyon, *Registrar* i kapab pa demann li pa oblize. *Registrar* i a egzers son pouvwat lo baz ki in *fail to register* en propriyete, *to give information*.

Me la par egzantp se, ler ki i annan en laplikasyon ki ou’n soumet, e *Registrar* li i anvi ganny serten lenformasyon oubyen serten *explanation*, then an relasyon avek sa propriyete, oubyen ki ou’n liste oubyen *any of the property* la ki *have been listed, there are more than one property*. Akoz ou pou bezwen soumet evantyelman en evalyasyon sakenn propriyete,

then Registrar i ava request sa lenformasyon, explanation from you. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mwan mon ti le zis dir Mr Chair ki AG letan i dir si en dimoun i pa'n anrezistre, oubyen i pa'n deklare en propriyete, mon krwar sa i en lofans. So si sa dimoun in komet en lofans, mon krwar i annan lot mezir pou pran.

Me letan konmsi ki nou pe sey dir ki Komite ti pe sey dir se ki letan nou'n *subject* nou *submit* plito en laplikasyon, an referans avek en propriyete nou ti a prefere met "*the*" *property* ki nou met li. So AG in dakor ek sa so mon krwar nou kapab bouze lo sa enn. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon retourn lo pwen ki *Leader* Lopozisyon in fer e sa se ki sa ki dan lespri Gouvernman, ant "*the*" ek "*any*."

Akoz ou vwar i annan en posibilite ki dan serten ka, en dimoun i annan en propriyete i fer son laplikasyon, e *Registrar*

i kapab demann li be, nou annan lenformasyon ki ou annan en lot propriyete *somewhere else*. Pa ki ou pa'n anrezistre.

Mon anvi zis konnen eski ou annan okenn lentere dan tel ou tel propriyete tel landrwa? Si nou met "*the*" *Registrar* pa pou kapab fer sa. E se sa ki mon krwar kekyon ki nou devret *drill down to* ki sa ki dan lespri Gouvernman. Annefe se pa mwan ki devret pe demann sa kekyon, akoz mon reprezant Gouvernman dan Lasanble.

Me mon krwar se sa kekyon ki nou devret pe demande. *Is it limited to information about the specific property in respect of application that has been made, or should the Registrar have the power to query on receipt of one application to seek information about any other potential property that the person, the applicant may have an interest in?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel*, Mr Knights ki pou adres sa.

LEGISLATIVE DRAFTER MR STEFAN KNIGHTS

Thank you Mr Speaker. In relation to the question by the Honourable Leader of the

Government Business, the intention here was with respect of the property is the property that relates to the application, under the original Act which is 2019 Act the Registrar also has powers on the Registration Act, what is the other section. Yes so she has powers under the Land Registration Act as well to summon a person to give information in relation to other properties. So this is Registrar's powers. Thank you Mr Speaker.

MR SPEAKER

Satisfè? Mersi Mr Knights. Mersi Onorab. Eski mon krwar nou'n fini avek bann pwen dan sa seksyon? Ou annan en pwen wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Savedir just a small precision Mr Knights. In relation to 8 (1) with it not be safer to say in relation to the application rather than relation immovable property, given that the Attorney General just said that in one application you might have more than one immovable property. Thank you.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mr Knights.

LEGISLATIVE DRAFTER MR STEFAN KNIGHTS

I think we should keep immovable property there as oppose to just application.

MR SPEAKER

Mersi. I akseptab sa? Tre byen, Onorab Andre, oule kontinyen?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi wi nou a kontinyen *part 2* Mr Chair. Dan 10 *sub (3)*, nou annan kot i dir *subject to subsection (4)*, where a taxpayer submitted an application in accordance with section 6 of this Act, "the" i zis (th) so nou pe propoze ki sa (e) i ganny mete la.

Dan *subsection (6) of 10* "the onus is on taxpayer who submits an application to ensure that the taxpayer obtains a provisional certificate of registry, from the Registrar General "within" 10 working days. Akoz i ti "with" 10 working days.

La nou'n fini *part 2* Mr Chair, nou ava esper repons apre nou ava al lo *part 3*.

MR SPEAKER

Wi Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pa konnen si nou'n tous sa, si nou'n touse eskiz mwan. Dan

clause 8 (3) mon krwar dan dezyenm laliny “a fine imposed under the part 5 and 6 “at the” i an tro, fine imposed at the part 4 or part 5. Dan Clause 10 (2) son dezyenm laliny dernyen parol, dernyen mo “repealment” mwan mon ti a kontan repeal “repealment” and bring it to repeal. I en Americanism ki mon pa ti a kontan vwar pe antre dan nou langaz, me annou open to it. Mon konnen i egziste, me i en strange word. Nou plito servi repeal, dan nou Lalwa.

Dan Clause 10 (3) mon ti a propoz 2 amannman dan dezyenm laliny, subject to subsection (4), where a taxpayer submitted an application in accordance with section 6 of this Act, the taxpayer pou menm rezon ki avan, i preferab selon mon dan en Lalwa ki sak Clause i standalone. San ki i bezwen refer to en lot Clause pou annan son meaning.

E dan sa menm Clause 10 (3), e osi 10 (4) zis avan sa dat 31 Desanm, 2020, mon pa krwar sa 2 mo “anytime” i nesaser. Does not receive a certificate of a registration any time after. Mon krwar zis “after” i souzantandi ki it will be any time after le 31 Desanm 2020. Alor mon pe propoze ki sa 2 mo dan sa 2 landrwa i ganny

delete. That’s it Mr Chair. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi panel i a adres sa bann pwen. Yes AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

I acceptable Mr Chairman. Mersi.

MR SPEAKER

Ganny aksepte, mersi. Wi Onorab Andre eski nou’n fini avek sa seksyon? Mersi, ou a kontan move on.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes Mr Chair, dan 11 (1) dezyenm laliny “ the taxpayer who is required to submit a valuation form may submit the valuation form to the Chief Valuation Officer.” Limeron subsection (2) apre nou move sa point to closer to 21 “the subsection the Minister may by Order published in “the” official Gazette.

Nou pou bouze pou nou al lo 11 subsection (5) (b) subsection (5) (b) i dir sign the valuation form. Nou pou al lo 13 13 (1) “a taxpayer may make may make a valuation of immovable property in a foreign currency ‘or’ Seychelles Rupees.” Akoz i ti SR, nou dir li

met li Seychelles Rupees, pou nou ganny li byen.

Nou al lo subsection (3) where the valuation of the immovable property is made in foreign currency, the Chief Valuation Officer may determine the immovable property tax payable by the taxpayer by converting the foreign currency to "Seychelles Rupees."

Subsection (4) Mr Chair pursuant to section 16(2)(a) of the Immovable Property Tax Act, 2019, where the market value of the immovable property used for residential purposes is expressed in a foreign currency, the Chief Valuation Officer may determine the immovable property tax payable by the taxpayer, by converting the foreign currency to "Seychelles Rupees." So zis pou nou mete Seychelles Rupee dan plas SR.

Nou pou kontinyen Mr Chair the 13 (5) (a) senkyenm laliny instead of "highe" in ekrir avek en (e) nou pe dir "higher" of the purchase price. Ou'n ganny mwan Mr Attorney General?

Dan (5)(a) - sub(5) (a) i dir "The market value of an immovable property used for residential purposes acquired by the taxpayer within 5 years of the date of the coming into operation of the Immovable Property Tax Act, 2019, shall not

be less or shall not be less than higher of the purchase price." there's something wrong somewhere here. Shall not be less than the higher, i annan en keksoz la ki nou bezwen revwar akoz it doesn't sound right.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

What is meant to read was that it is the highest or the higher. Because if it say the higher you have to put in between. It was the higher, the highest between the purchase price paid by the taxpayer and the value assessed.

Normalman nou ti pou dir it would be it should be not less than the purchase price or whatever, whichever is the highest. So we said highest of the purchase price and the value. So that this is the what was meant to read.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges oule adres sa pwen la?

HON BERNARD GEORGES

Sa pwen spesifik Mr Chair wi. I annan zis 2 keksoz ki ou pe konpare. The purchase price paid by the taxpayer or the value assessed when sanction was granted.

E donk i bezwen *the higher*. I annan zis 2. *Highest* ti ava si ti annan 3 *or more* so mon krwar se sa ki *Chair Bills Committee* pe propoze, *that the word should be higher rather than highest*, akoz i en konparezon 2 keksoz.

Mon ti pe adres sa pwen spesifik Mr Chairman, me mon krwar ti annan-. Non mersi.

MR SPEAKER

Wi AG.

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Mr Chairman nou napa *the panel has no issue with higher, because it will convey the same thing*. Selman mon ti ava anvi retourn *Chairperson Bills Committee* si nou pou anmenn *consistency*, mon krwar mon pa konnen si in fer sa lamannman avek seksyon *Clause 11 (1)* kot *again* i annan *at any time before the end of 28 February, 2021*.

So si i annan en konsansis, ler Lasanble i fer bann lamannman, i anvoy bann amannman kot nou, okenn *time limit* ki pou dan sa azan i ganny amande, *so that it would be at any time before midnight of that date in Seychelles. Thank you. And 14 also. So 11 avek 14.* Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon kestyon i plito pou Minis petet pou li eksplik nou *Minister Clause 13 (4)* dan sa Lalwa i koz lo si valer en *residential property* in *expressed in foreign currency*, sa *Chief Valuation Officer* may *determine* sa *tax* baze lo *converting* sa *foreign currency* to *Seychelles Rupees*.

So si nou pe koz en propriyete 2milyon e apepre R5000 *right? Now, by giving* sa *extension*, mon krwar ou konnen kot mon pe vini, *by giving to much an extension* given *the exchange rate* *currently*, eski ou pa panse ki sa i kapab kree en sityasyon kot dimoun i *reluctant* pou vin devan, e donn en *valuation of their property?*

Akoz *what this would mean is that with the high value of the foreign exchange now the tax payable goes up.*

So don't you think that there has to be a stringent safeguards ganny mete ki en dimoun pa zis *postpone* donn sa *valuation* lo son propriyete. *There's nothing legally wrong with the Clause.* Me lefe ki nou'n fer nou'n fer sa *extension*

period, si mon kapab fer pli kler si en propriyete i vo en milyon Dolar. *Current market value* pou en milyon Dolar i R21 milyon. So i pey tax pou R21 milyon.

Si nou *extend* sa peryod e valer Dolar i desann to R14, *then it's another tax payable*. So eski sa pa riske fer kree en sityasyon koumsa? Mersi Mr Chairman,

MR SPEAKER

Mersi. AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mon krwar sa ki *Leader Honourable Leader of the Opposition*, in dir i *to an extent* i korek. Se bann dimoun ki'n sa *tax*. Akoz sa provizyon, ou bezwen lir li avek *16 (2) (b) of the immovable property 16 (2) (a)*.

So wi si ou'n si ou'n anmenn ou aplikasyon boner, *let's say* avan ki'n annan sa friktyasyon, ou pou pey less. Si ou'n anmenn apre ou pou pey, si prezan in annan en sanzman, swa ou a benefisyé oubyen ou ava ou pa pou benefisyé. Mon krwar i *obvious*. I pou mars koumsa.

Bon i annan en kantite, mon krwar Minister Finans in konsider plizyer opsyon e

finalman nou'n zot in ariv zot in tonm en konsansis lo sa opsyon lo kote evalyasyon. So ler pou annan sa *conversion*, i ganny *converted* ler ou *submit* ou valyasyon.

Otherwise i annan en kantite sityasyon ki ti pou vin difisil ler ou pou *convert*. So *now it's when you convert, when you submit, it would be the date that you submit your valuation*. Thank you.

MR SPEAKER

Mersi AG. Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon bezwen met lanfaz lo sa kestyon, akoz mon krwar Minis i konnen *where I am coming from*. Mwan mon annan en propriyete ki vo en milyon Dolar *ok*, mon pa vin anrezistre, mon'n pran letan mon pa'n anrezistre.

Si mon al anrezistre sa propriyete la, mon propriyete en milyon Dolar ki mon ti pou pey *tax* lo R14milyon, mon pou aprezan pey *tax* lo R21milyon.

Savedir mwan mon *incentive* mwan se pa pou al anrezistre mon propriyete pou pey *tax*, akoz ou pe donn mon ou pe donn mon en *leeway* ziska *almost* Out. Konmsi ou pe donn posibilite pou mwan

extend sa. So sa ki mon ti a kontan Minis klarifye, *from en Policy perspective*, ki bann *safeguards* ki annan an plas.

I pa en *question of the law having an issue*. *It's a question of the safeguards* ki annan an plas avek bann antite parey ou dir o konmansman ki bezwen aplik sa Lalwa, pou asire ki nou pa *chase after*, me nou pe fer sa bann dimoun *comply* avek Lalwa ki'n ganny met devan nou pou zot pa *evade* pey sa *tax*. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Wi Minis. Mersi Onorab.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chairman. Mon krwar ler ou get sa Prozedlwa, son ekstansyon i zis par pou anrezistre Desanm li. So i pou *only* dan bann sirkonstans eksepsyonnel ki Minis pou *extend*. So i pa dan plan orizinal pou *extend*, ok?

Me selman si ou get sa, i kapab mars 2 fason li en. Se ki si ou annan en *exchange rate* ki pe kontinyelman al lo en - i kapab si *exchange rate* i amelyore, son to i desann, wi i *better of*. Me si i *go to the other way* i *worse off*.

Ok so i en risk ki ou pe pran sa, ou pe zwe. Me selman non be selman dan sa

sirkonstans, Lalwa i vedir ziska lafen Desanm li. *That's the intention of the law*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Gill ankor lo sa pwen?

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. An relasyon avek sa *fluctuation* dan *exchange rate*, sa *penalty* osi ki nou'n mete, ki deza dan sa *Act*, sa dimoun pou pli vomye pey sa penalti, *delay* sa *process* plis. Akoz i telman ba akoz bann priyorite i varye an term valer.

So si en boug i ase entelizan i pou *might as well* pa peye akoz i pou pli pti git pou li pey sa penalti ki al peye. Petet nou devret osi get sa penalti. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis? Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi. Bonn apre midi tou Onorab. Defi ki nou ti gannyen avek sa *issue* peyman ki nou ti annan detrwa opsyon ki nou ti bezwen pran. Me selman tou kou annan *COVID*, pa annan *COVID*, ler ou pe fer *exchange* ou bezwen touzour pran sa *exchange of the day*. Ou pa kapab zanmen *go back* ou pran

the exchange 5an pase, 10an pase.

Akoz nou dan en peryod letan la. Me selman lo sa *Clause 4* la ki nou lo la i pe koz *valuation*. Savedir son *property* i ganny *valued* dan nou *foreign currency*, akoz *SRC* son defi i osi se ki i kapab selman sarz *tax* an Roupi, i pa kapab sarz en *tax* an *foreign exchange*.

Se pou kwa nou bezwen prezan *convert* sa bann *properties* ki'n ganny *value into foreign exchange* an Roupi Seselwa. Akoz sa *requirement* pou *SRC* sarz son *tax* an Roupi.

Me parkont ler pou pey *tax* prezan, nou *still* kapab aksepte okenn deviz. Akoz lo tou nou bann *outlets* nou aksepte *foreign exchange*. E la *foreign exchange* nou pou pran *currency of the day* osi.

E la petet sa dimoun osi i pou benefisyé si i annan li deviz etranzer, an vi ki nou *currency* in devalye, i pou dan son lavantaz osi pou li kapab pey an *foreign currency* ki i annan, dan plas pey an Roupi ki ti bezwen pey plis. Ou ganny mwan. So i kapab donn son lavantaz *both ways*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG wi.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman sa pwen ki Onorab *Honourable Member of Baie Ste Anne Praslin* ki'n dir se ki, wi i kapab annan bann dimoun ki pa pou anrezistre. Me selman i pou annan en *fine*, me an menm tan ler *Registrar General* li i fer son legzersis, i kapab amann sa rezis e met sa dimoun konman *immovable property owner*. So nou pa'n fer li en sitasyon kot i pou senpleman sa. Akoz *Registrar General* li i kapab les ou i pou les ou anrezistre.

Akoz anrezistreman i volonter. Me li *in the background*, i pe travay lo son rezis li. E ler i pou vwar poudir *companie A or B* pa'n fer i pou ekri ou i pou dir ek ou koumsa ou pa'n anrezistre, e nou annan rezon pou krwar poudir ou en *non-Seychellois property owner*, e alor ou pou *liable* pou pey sa penalti.

E si prezan ou pa soumet ou valyasyon, i annan bann penalti ki bokou pli serye. E i annan bann penalti par egzanp ki en *taxpayers liable to pay a fine of three thousand rupees for each week or part a week until valuation is submitted*.

So sa pou fors bann dimoun pou li anrezistre. I pa

vedir ki aköz ou pa anrezistre *therefore, that it would be* ou pa pou - Konmsi fodre ou anrezistre pou ou non vin lo rezis. Non. *Registrar General* li i kapab anrezistre. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel Minis* oubyen AG sa bann lezot pwen ki Onorab Andre ti'n leve "*the*" avek ki manner ou pou ekrir *Seychelles Rupees* i ok sa?

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mr Chairman wi i ok.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Andre ou'n fini ek sa seksyon?

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, sanmenm sa ki mon ti pe dir nou annan dan 13 (b) ankor kot nou dir *Seychelles Rupees*. E dan 14 (2), 14 sub (2) i dir *the Minister may by Order published in the official Gazette*. So la nou fini 3 nou a esper pou nou al lo (4) ki an prensip i annan zis 2 pti amannman.

MR SPEAKER

Mersi. So menm zafer.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes.

MR SPEAKER

Korek. Savedir napa *amendment* lo la? In soz in fini? Nou pase. Tou bann rektifikasyon in ganny aksepte? Korek? Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mon krwar Onorab nou'n fini ziska *part 3* wi. Tousala in ganny aksepte, la prezan *Chair Bills Committee* pe al lo *part 4* ki dernyen pti bout?

MR SPEAKER

En pti moman. Wi mon ti a kontan ganny en lendikasyon ki kantite pwen zot annan lo leres, aköz Minis in dir mwan ki i bezwen *attend en meeting* enportan 4er, so Onorab Andre ki kantite pwen ou annan ou?

HON CLIFFORD ANDRE

Zis 2 dapre rekomandasyon *Bills Committee* in fer ki mon pe prezante la. Mon a fer li vitman Mr Speaker, Mr Chair?

MR SPEAKER

Wi.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes ok. Anba *part 4 17 (2) 17 (2) (b) where sorry 17 (2) where the taxpayer submits the application after the 31 of October, 2020 but before this Act*

come into operation. So sa i ki nou'n propoze la.

E dan (3) sub (3) Mr Chair i annan *nothing in this Act prevents the Chief Valuation Officer from accepting a valuation from where the taxpayer submitted the valuation form, after the 31 November 2020, comma, but before this Act comes into operation.* Se sa ki i annan. Ki nou'n rekomande.

MR SPEAKER

So de pti pwen.

HON CLIFFORD ANDRE

Yes.

MR SPEAKER

Panel i le adres sa?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi. AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar nou kapab kit *submits but valuation form. Valuation form should stay, because he accepts the valuation form. Because you submit the valuation form, me selman li apre i a fer. The amendment is submitted/submits, ok.*

MR SPEAKER

Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mesi Mr Chair, si mon konpran *Chair Bills Committee*, sa ki pe propoze se dan *Clause 17 (1) ek 17 (2) ek 17 (3)* ki nou *delete "anytime"* parey nou ti fer avan, *that's basically what he proposes.* Mersi.

MR SPEAKER

Yes. AG.

THE ATTORNEY GENERAL FRANK ALLY

Mr Chairman *this is acceptable, me selman Leader Chairperson of the Bills Committee went on 17 (3). So there's no amendment proposed in 17 (3) therefore. Anr ok. So that's all. Thank you.*

MR SPEAKER

Sa in ganny aksepté. Onorab Georges ou ti annan en lot? Non? Ok alor nou'n fini avek bann amannman. Wi.

HON GERVAIS HENRIE

Wi i zis en pti mon krwar i en *typo* ki mon fek vwar dan *part 2 6 (3), 6 (3)* nou pou vwar poudir i ekrir "*Register*" General *which it should be Registrar, 6 (3).*

MR SPEAKER

Yes AG. Ou aksepte sa?

**THE ATTORNEY GENERAL
FRANK ALLY**

Anr *yes, Registrar General.*

MR SPEAKER

Thank you. Ok si set ou nou a kapab. Donk nou napa okenn amannman okenn vot pou pran lo okenn amannman, tou bann ou propozisyon in ganny aksepte. Alor la nou a repas dan Staz Lasanble. Sorry, LGB dir mwan eski nou devret pran en vot lefe ki napa lamannman?

HON BERNARD GEORGES

Wi, zeneralman ler napa amannman nou pa me solman, mon krwar Clerk i ti a prefere ki for the record ki nou pran en vot on the Bill as amended or on the amendments. Mersi.

MR SPEAKER

Eski ou bezwen move sa? Nou a zis ok. Nou a zis pran en vot ki Bill in ganny pase mannyer i ete avek bann lamannman ki'n ganny propoze. Ki'n ganny propoze e ki'n ganny aksepte par panel. Tou bann ki an faver silvouple? Mersi okenn ki kont? I annan lo amendments ki'n ganny propoze e aksepte 30 Manm in vot an faver, 0 kont e 0 abstain. Alor Bill in ganny pase avek bann amannman.

Mon aprezan pas nou a repas dan Assembly Stage please. E avek sa mon a tourn kot LGB pou Third Reading of the Bill.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker an akor avek Order 76 (1) mon move ki the Immovable Property Tax (Interim Measures) Bill, 2020 i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski Mosyon i ganny segonde? Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker Mosyon i ganny segonde.

MR SPEAKER

Mersi. E prezan nou a pran en vot lo Third Reading of the Bill. Tou bann ki an faver, lev lanmen silvouple? Mersi, okenn ki kont? Mosyon pou Third Reading as amended 30 Manm in vot pour, 0 kont e 0 abstain.

Donk mon deklare ki Bill in pase lo Third Reading. Prezan mon a demann Madanm Clerk pou prosede avek Third Reading.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Immovable Property Tax (Interim Measures) Act 2020.* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Alor mon deklare ki nou'n terminen avek sa *Bill* e in vin en *Act*.

Avek sa nou a pran en poz mon a remersi Minis ek son delegasyon pou zot letan avek nou, e mersi pou zot repons. Nou retourn nou a rebran travay 4er en kar. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Nou pou rebran lo *Bills* demen. E Madanm Clerk i a sirkil en nouvo *Revised Order Paper*. Pou le moman nou pou pas lo Mosyon. E premye Mosyon devan Lasanble se par Onorab Clifford Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker sa Mosyon ki mon annan i lir koumsa;-

The National Assembly approves the amended Terms of Reference of the Defence and Security Committee.

Mr Speaker nou'n annan nou en nouvo *Defence and*

Security Committee, alors letan i ti ganny apwente i ti ganny apwente lo *Terms of Reference* ki ti egziste dan dernyen Lasanble.

Alors in neserer pou nou fer serten lamannman dan *Terms of Reference*. E mon ti a kontan dir ki *Defence and Security Committee* in ganny mandate pou li fer *oversight* lo depans e bann aktivite Lafors Defans, Lapolis Sesel e tou bann azan dan Gouvernman ki enplike dan sekirite Nasyonal e osi lentelizans.

E i osi enportan pou dir ki Manm *Defence* ek *Security Committee*, safwasi nou'n pran en *oath* pou fer sir ki nou obzerv sekirite. Akoz bokou eleman ki vin dan nou latansyon i konsern sekirite.

Alors Mr Speaker, lamannman dan *Terms of Reference* in ganny sirkile e i plito pe enkli laspe lentelizans dan plas zis kit li sekirite. Laspe lentelizans ki *involve* dan nou travay.

E tou sa bann, 5 pwen ki annan an referans avek nou *terms*, nou'n enkli parey mon'n dir, sa laspe lentelizans. I annan serten pti modifikasyon ki nou'n fer ankor lo la letan in pas kot *LGB*.

I bann ptipti *typo*. Mon ava zis dir, referans avek

katriyenm, *i receive report from 'the' Seychelles People's Defence Forces, ki napa okenn issue lo la.*

Apres pou sa enn ki swiv, *"Members of the Committee shall subscribed to an oath or solemn affirmation of secrecy as per schedule 3 of the Seychelles Intelligence Service Act 2018 and to 'these' terms of reference."*

Avek sa 2 pti mo Mr Speaker. Mon ti a kontan soumet sa bann lamannman dan nou TOR avек Lasanble pou aprouve. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Churchill Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. *Motion seconded.*

MR SPEAKER

Mersi Onorab. E nou pas lo deba. Eski okenn Manm i oule adres Mosyon? Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker zis pou petet azoute lo sa Komite. Petet bann Manm oparavan a demande be aköz, ki safwasi nou'n bezwen siny en *Secrecy Act.*

Parey nou konnen poudir ler Bidze i vini, menm Lafors Defans, menm Lapolis avек SIS, *Social Intelligence Service*, petet ti annan bann, i annan bann landrwa ki zot demande larzan, me solman zot pa tro kapab dir egzaktaman devan Lasanble Nasyonal, pou ki sa larzan i apropiye.

So se pou sa rezonn ki i annan sa *Defence and Security Committee*. Ki par egzantp ler i annan bann dout lo bann depans, i zwenn avек nou e nou, nou *vet* nou gete si vre i vo lapenn.

E *then* prezan nou vini, nou kapab aprouv zot Bidze, avек tou konesans nou konnen ki sa bann larzan pe al ganny byen depanse. So se pou sa rezon ki sa bout in antre. E mon pe demann Lasanble antye pou fer nou sa konfyans.

Akoz nou pou vreman fer sir ki sa bann larzan ki apropiye pou, sirtou pou la Defans avек Lapolis i ganny byen *accounted for*. So sa mon pti kontribisyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apres midi tou dimoun. Mr

Speaker lefe ki *Terms of Reference* sa Komite i dir poudir zot pou etabli en kolaborasyon pros avek bann diferan Lazans Sekirite ki dan pei.

En pti pwen ki mon ti ava kontan met devan sa Komite pou zot konsidere. Dan sa klima politik kot nou ladan ozordi. Ouswa, pa klima, me konzanktir ki bokou dimoun i servi.

Konmsi dan en krwaze semen kot nou'n annan pou premye fwa dan nou listwar depi retour miltiparti, en sanzman Gouvernman. Mon krwar ti ava enportan ki sa Komite i ouver konversasyon Nasyonal lo rol, zisteman bann, sa bann Lazans Sekirite ou Larme dan nouvo Sesel ouswa Sesel lavenir.

Parske nou ti annan en Larme ki'n ganny kree. Par egzanzp zis apre koudeta ki nou ti napa avan, depi lendependans. E ki ti zot rol? Ki mannyer zot ti deservi Sesel? Eski i reste parey?

E mon pa krwar poudir sa konversasyon i merit reste dan koridor Larme li menm, gard. Me mon krwar zot merit petet envit piblik fer bann soumisyon, regard bann Lalwa sa bann diferan antite.

E parey mon'n dir komans en konversasyon Nasyonal dan

en Sesel modern, ki mannyer nou ti ava kontan war sa bann antite i evolue, ki rol, ki relasyon zot annan avek pei, avek sitwayen.

E pou petet ed nouvo ladministrasyon reflesir lo serten reform ki sa bann antite i merit pas atraver. E Onorab Adelaide avan mwan, in koz lo kestyon zesyon fon piblik. Sa i en keksoz mwan ki vremen trakas mwan en kantite.

E nou a rapel nou ti'n deza met en, ti annan en deba ki nou ti fer dan Sizyenm Lasanble lo sa size ki mon ti pas dan tou bann rapor Oditer Zeneral, lo bann defayans ki ti annan dan *SPDF* partikilyerman.

Donk ankor sa i bann size ki zot merit zwenn *FPAC* e ankor pou propoz bann reform neserer pou asire ki bann fon i ganny byen zere, ki napa gaspiyaz e ki tou dimoun i benefisyer.

E ki vremen sa bann antite i deservi nou pei avek nou pep, vremen dan en fason ki modern pou sa letan ki nou pe viv ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab
Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou koleg e bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker sa Komite i en Komite ki'n vin an plas, i en kreatir Lasanble si ou oule pou permet Lasanble fer *oversight* lo bann antite ki *involve* dan defans ek sekirite pei.

E enn bann rezon sa Komite ti ganny kree, akoz mon ti en Manm sa Komite dan sizyenm Lasanble. Sete par lefe ki i annan serten eleman konfidansyalite dan serten keksoz ki bann Lafors Sekirite i fer o pwennvi sekirite pei.

Ki fer ki ou depandan lo ki *forum* i ganny servi pou diskrit sa bann keksoz. I kapab *jeopardize* sekirite pei. E mwan koman en dimoun ki en patriyot, mon toultan reste konsernen avek asire ki mon pei i an sekirite e mon pep i reste an sekirite.

Me ki ti arive osi apre ki nou ti pas Lalwa *Seychelles Intelligence Service Agency*. Nou ti enkli sa Komite dan en Lalwa. E sa i bann, i dezyenm Komite Lasanble si i oule, trwazyenm si ou oule, ki ganny trouve dan en provizyon Lalwa.

2 Komite i ganny trouve dan Konstitisyon. E sa se *Standing Orders Committee* e *FPAC*. E par ekstansyon *Standing Order* Lasanble ki

esansyelman i en seri regilasyon pou Konstitisyon, nou'n fer serten kreasyon lo en serten lezot Komite.

Me sa enn ki la li i dan e provizyon legal e dan sa provizyon legal i ti osi prekonize, i ti osi demande ki bann Manm ki form sa Komite i *subscribe* an *oath*. E parey nou a rapel Lalwa *SIS* ti pase tar lannen pase.

E sa i en keksoz ki sa Komite in bezwen pran konsiderasyon, ler in form sa Komite zisteman pou fer ki bann Manm i *subscribe* sa *oath* parey Lalwa, Lalwa i demande. Me si i annan en eleman enportan ki nou bezwen konsidere, se lefe ki Lasanble i efektifman annan en *oversight*, en zouti *oversight* lo sa bann antite.

E sa bann antite i ganny gide par diferan Lalwa. Nou annan *Defence Force Act*, nou annan *Seychelles Police Force Act*, nou annan *SIS Act*. Tou sa bann antite ki annan en rol pou zwe vizavi defans ek ede pei i annan zot prop Lalwa.

E lefe ki Lasanble i annan sa *additional oversight*, pa zis ki nou pas bann Lalwa pou sa bann antite, me par lefe ki prezan nou kapab regard zot bann, pa zis zot Bidze me bann size en pe pli relye avek kad

adminstrativ oubyen serten eleman operasyonnel, i fer ki sa Komite i annan en rol enportan pou zwe dan sa Lasanble. E i annan son ekivalan partou dan tou Lasanble. Par egzanp Lanmerik i annan en *Senate Defence Committee*.

L' Angleterre i annan en Komite en pe parey, i osi ki zwe preski menm rol. So tou sa bann Komite i annan sa bann rol pou zwe. Me lefe i reste ki dan parkour Lasanble pou li ouver son travay avek piblik en pe plis, i pou osi annan lenstans kot sa Komite pou bezwen envit kontribisyon *from* piblik, oubyen *from* bann parti enterese.

Zisteman pou ede dan sa *oversight* e fer sir ki sa *oversight* i ganny egzerse dan en kapasite pli for. E pou osi enspir, e la sa ki pli enportan, enspir konfidans dan travay ki sa bann antite i annan pou fer. E nou tou nou konnen ki sa bann dimoun i riske lavi pou protez nou.

Bann zofisye *Coastguard* ki al lo lanmer, ler nou tou nou kot nou avek nou fanmir, zot dan movetan pe ede protez nou bann, *zone maritime*. Bann polisye aswar pe patrole.

Bann solda pe fer sir poudir bann landrwa i an sekirite, Lapolis osi i fer sa. So

nou annan en kantite *to be thankful for* pou sa bann lorganizasyon.

Me sa bann lorganizasyon pa reste zot tousel, i annan bann zonm ek bann fanm ki travay dan sa bann lorganizasyon, ki nou bezwen fer sir atraver sa Komite ki *welfare*, ki lafason ki sa bann dimoun i ganny trete dan sa bann lorganizasyon i en fason ki byen.

E mon krwar se sa lentansyon e rol sa Komite. Se pou sa rezon ki nou'n koz lo sa, pa zis kolaborasyon. Me osi resevwar bann rapor enterimer *from* sa bann antite.

E mwan mon krwar sa Komite i annan en rol enportan pou zwe dan nou Lasanble. E i en Komite ki bezwen reste la lo liv Lasanble.

Akoz i pou annan en *intuitional memory* ki ganny kree atraver sa Komite, ki ava fer ki sa bann lenformasyon i a pas ant, i a pas de Komite a Komite *as we move forward* koman en Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre, eski ou annan en *Reply*?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mon *Reply* pou byen kourt Mr Speaker. Lesansyel ozordi apre midi se pou nou get en kou sa *Terms of Reference*. Fonksyon e ki mannyer sa Komite i fonksyonnen. Kekfwa bann langazman ki bezwen fer i bann keksoz ki nou ava konsidere letan nou zwenn koman en Komite.

E koman *Chair* nou bezwen fer sir ki nou bezwen annan en *platform* pou nou travay lo la. Mon ti a kontan remerci bann Manm ki'n partaz zot lide. E sa nou ava pran konsiderasyon dan nou bann renyon.

Me mon ti a kontan demann tou Manm pou aprouv nou lamannman dan nou *Terms of Reference*. Ki a fer nou ava annan en landrwa pou nou demare e komans nou travay. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas lo vot. Tou bann ki an faver, lanmen silvouple. Mersi, eski i annan ki kont? Mersi, *Terms of Reference Defence and Security Committee* 32 Manm in vot pour, 0 kont e 0 *abstain*.

Alor *Terms of Reference* in aprouve par Lasanble. Mersi. Nou pou sot lord Mosyon en pe. E nou pou pas lo trwazyenm

Mosyon ki lo zot papye. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon Mosyon ki mon'n anmenn devan Lasanble i en Mosyon ki mon pa'n anmenn li zis koumsanmenm. I en Mosyon ki mon'n asize mon'n, pa'n asize ki fason.

Me mon'n pran en kantite letan pou reflexir lo la e koz avek en kantite dimoun e rod en kantite leklersisman lo sa size ki mon pe adrese. Mon Mosyon i lir koumsa;-

In accordance with Section 64(2) of the Interpretation and General Provisions Act this Assembly resolves that S.I. 148 of 2020 is annulled and requests that a new S.I. correcting the anomalies that exist in S.I. 148 is published as soon as possible as well as pertinent regulatory and policy frameworks that are necessary if S.I. 148 is applied.

Mr Speaker mon krwar pou tou Manm Lasanble, lo en pwennvi ledikasyon. Anba *Interpretation and General Provisions Act*, Lasanble i retain residual power pou dil avek okenn form Lezislasyon ki Gouvernman i kapab pase.

Pou fer sa dan 2 fason. Enn nou pas bann *Bill* e apre

nou osi *extend* sa pouvwar avek en Minis, pou li fer bann regilasyon. Sa *S.I.* in vin avek sa dezyenm pouvwar.

Me lefe ki Lasanble i toultan retain sa pouvwar. Mon pe demann Lasanble pou nou egzers sa pouvwar parey *IGPA* i donn nou. *Interpretation and General Provisions Act* i donn nou pou nou *annul* sa *S.I.*

Mon pa servi mo ‘*quash*’, mon pa servi mo ‘*repeal*.’ Mon servi en mo ki mon krwar i ase soup. Rezon pou sa set akoz i en keksoz ase difisil ki mon pe demann Lasanble pou fer, apre ki mon’n konsider diferan eleman.

E mon krwar ki enn bann rezon prensipal ki mon pe *move* sa *annulment*, se akoz baze lo bann komanter ki’n ganny pase, e lo bann keksoz ki’n ganny dir avek mwan.

I neserer ki nou *move* dan sa direksyon. Mr Speaker avan ki mon *proceed* mon ti a kontan ki Mosyon i ganny segonde. *And then* mon ava al dan mon prezantasyon.

MR SPEAKER

Kontinyen, segonde. Eski Mosyon i ganny segonde? Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Motion seconded Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker sa *S.I.* i fer provizyon pou bann *economic activities* dan ki en *non-Seychellois* i kapab investir.

E sa *S.I.* son lavi i dekoult from en kantite travay ki’n ganny fer par bann teknisyen ek bann diferan konsiltan, an relasyon avek aksesyon Sesel *towards WTO* e, si ou oule bann *trading services* e bann *commercial presence* ki bann dimoun i kapab *maintain* isi Sesel.

E parey i dir, bann aktivite ekonomik ki bann dimoun i kapab fer. Sa *S.I.* i annan en levantay tre larz. Sa bann aktivite ekonomik i annan en levantay tre larz.

E ler mon dir sa Mr Speaker, mon oule fer kler ki mon pa pe dir al re negosye tou sa bann keksoz ki’n arive avek tou sa bann pei, an relasyon avek aksesyon Sesel an se ki konsern *WTO*. I pa sa ki mon pe dir.

Me mon bezwen fer kler ki i annan ase keksoz dan sa *S.I.* ki *raise* serten konsern pou mwan, ki mon santi i kapab enpakte lo Seselwa, lo

lenvestiser Seselwa, sirtou si nou pe get keksoz *from* en perspektiv *COVID* parey nou'n vwar in montre nou serten vilnerabilite nou lekonomi.

Ler nou regard dan sa *S.I.* Mr Speaker i annan plizyer *area* ki sa *S.I.* i dir ki en etranze i kapab investir. Nou annan bann *business services*, par egzanp bann *professional services* ki enkli *legal services*.

Savedir domenn Lalwa. I annan *accounting and bookkeeping services*. Ou annan bann *financial auditing services, accounting reveal services, taxation services*.

So tousala i anba bann *professional services*. I osi enkli *architectural services*. E la i annan bann *advisory and predesign architectural services*.

Savedir nou, i annan potansyel pou en etranze pou vin investir dan domenn larsitektir. I osi enkli *engineering services*. I enkli *urban planning, medical and dental services, veterinary services*.

I enkli *services provided by midwife, nurses, physiotherapy and paramedical personal*. Lalis i long i kontinyen Mr Speaker.

Nou menm annan potansyel pou en etranze investir dan *environment*

consulting services. Environment related advisory services esansyelman ler nou koz la, nou pe koz lo bann *EIAs*.

Financial services. I annan bann *tourism and travel related services* ki nou konnen deza bann etranze pe investir ladan. So i annan plizyer *area* ki sa *S.I.* i fer provizyon pou ki bann dimoun i kapab investir ladan.

Me selman Mr Speaker, enn bann keksoz ki nou bezwen pran kont se ki koman en Pti Leta Zil, nou annan en vilnerabilite an relasyon avek *market share* ki nou kapab *allow* etranze investir ladan.

E osi *allow* zot pou *compete* avek Seselwa. Mon servi sa mo *allow* Mr Speaker, dan en fason tre rezerve. Akoz mon santi poudir dan en leta normal, kot nou lekonomi pa ti'n neserman ganny afekte avek *COVID-19* parey i ete, e nou pa ti'n vwar ki mannyer nou lekonomi i vilnerab.

Esansyelman nou ti pou kapab pe *provide* serten nivo konpetisyon akoz nou lekonomi ti pou kapab soutenir lezot aktivite ki ti ava permet nou frer, ser Seselwa ganny zot lavi ladan.

Me malerezman nou'n vwar poudir i pa le ka. E i pou pran letan pou nou pei kapab

refer. Se pou sa rezon avek sa *lense COVID* ki nou pe regard keksoz ozordi, nou bezwen vwar osi bann mekanizm ki annan an plas, ki fer ki nou protez serten, pa protez.

Me nou met bann lareg oubyen bann *guideline* ki fer ki en dimoun kwa ki i kapab fer e ki manner i pou fer sa bann aktivite ki i pe vin fer. Par egzanp Mr Speaker, si en dimoun, en etranze i oule vin investir dan domenn arsitektir.

Nou bezwen pran kont ki nou annan en kantite Seselwa ki'n *train* dan sa domenn. En kantite Seselwa ki'n *train* dan sa domenn ki ou war li par domenn arsitektir pou *design* lakaz, domenn *engineer, civil engineering* par egzanp.

E i pou war li pe neserman pe *compete* avek en etranze dan en domenn kot in *train* kot li menm li i ti a kapab devlop en biznes, oubyen fer lenvestisman ladan.

E si nou swiv byen tandans Mr Speaker, *access to credit* par egzanp pou en dimoun kapab ganny *loan*, nou pou vwar poudir i annan en gran posibilite ki sa etranze i pou dan en pozisyon pli pozitiv ki sa Seselwa pou li fer en lenvestisman.

E *therefore* i kapab afekte abilite en Seselwa pou li kapab

investir ladan. E mon konnen enn bann komanter ki mon'n gannyen, se ki sa bann eleman ti deza la.

Me in la dan en letap kot nou pa'n vreman war son lenpak ki i ti kapab annan. E lefe ki ozordi nou pe regard keksoz dan en lot fason, i neser ki nou war li dan sa fason.

Mon konnen Mr Speaker ki zot in koz lo, par egzanp si en *firm* arsitektir etranze i *submit* en plan, i bezwen annan en arsitek Seselwa ki *sign-off* lo la.

Me mon krwar i bezwen annan sa bann Polisi an plas ki definir ki manner sa bann akse, akse avek sa bann aktivite i kapab ganny fer.

Mon dir sa Mr Speaker, akoz si nou al dan okenn pei dan lemonn, ou en arsitek Seselwa ou pa pou kapab zis ale al komans investir e travay e fer plan dan en pei etranze, san ki ou pas atraver serten prosedir. I kler sa.

E sa bann prosedir i la klerman definir. *So whilst* ki sa bann pei pe dir ou, ou annan sa *market access* ki mon pe *provide* ek ou, mon'n osi met an plas bann *guidelines* ki manner ou pou ganny sa *market access*.

E ki nou Sesel nou osi bezwen annan sa bann

guidelines pou protez si ou oule nou bann profesyonnel ki pe devlope, pou zot zisteman pran kontrol oubyen pran pli gran *share* sa *market* ki zot in *train* ladan.

E sa mon krwar i en keksoz ki nou koman en Lasanble nou bezwen senpatiz avek.

Dezyenmman Mr Speaker, en lot landrwa kot mon vwar poudir i annan pou mwan en sityasyon ase serye, se ki an se ki konsern sa bann *environmental advisory services*, par egzantp ki en dimoun i kapab *provide* Mr Speaker.

Enn bann *area* enportan la, se ki nou pe koz par egzantp lo bann *EIA*, bann *Environment Impact Assessment*.

So si nou pran en legzanp kot ou annan ou en *firm* etranze ki vin isi pou fer sa *EIA*, i pou zis pe demann en Seselwa pou *sign-off* lo la. Me sa *EIA* nou, nou pou bezwen viv avek apre.

Akoz pa sa Seselwa ki devret pe ganny sa *EIA* ki sa *firm* etranze in gannyen? E nou'n vwar bokou bann devlopman ki'n ganny fer, in annan bann devlopman ki'n ganny fer kot bann *firm* etranze in vin isi.

E zot ki pe *conduct* bann *EIAs* as oppose to bann Seselwa

ki mwan mon santi i pli konpran. (1) konteks lanvironnman e (2) konteks *socioeconomic* e *socio* kiltirel ki en devlopman i kapab anmennen pou nou pei.

E mon santi poudir dan sa konteks, lefe ki *Environment Protection Act* i en Lalwa ki bezwen ganny modernize.

E lefe ki Departman Lanvironnman pa ankor vin ek sa bann regilasyon an se ki konsern bann *Environment Impact Assessment*, i nesese ki nou annan serten *guidelines* as to ki manner sa bann dimoun pou vin *operate* dan sa sekter.

E la Mr Speaker, petet ou a permet mwan pou sit en legzanp. In deza annan par lepase en konpanyen ki ti vin Sesel, baze lo resers ki mon'n fer, pou vin fer bann *landscaping services* pou en devlopman.

Me apre ki nou'n vwar sa konpanyen in deswit sote e komans fer *landscaping services* pou lezot devlopman. E esansyelman ki sa in anmennen, in anmenn en lapros kot sa in afekte bann *practitioners* oubyen bann Seselwa ki ti pe fer sa keksoz a sa letan.

E mon krwar poudir nou a en moman kot nou ete la, nou kapab port serten latansyon lo

sa size, e fer serten provizyon lamannman ki ava nesaser dan bann Lalwa ki ava vini.

Me osi demann avek bann lotorite konsernen pou zot kapab fer serten azisteman avek regilasyon ki zot in anmennen avek baz sipor ki devret annan dan lezot departman.

Pou zisteman asire ki nou annan bann *guidelines* e prosedir kler ki ler ou pe ouver sa marse avek en lenvestiser etranze, ou pe osi, mon pou servi sa mo, protez ou Seselwa ki kapab investir dan sa domenn.

Mon krwar sa i en keksoz ki nou tou dan sa Lasanble nou bezwen *resolute* avek. Mr Speaker lo sa *S.I.* menm, li menm sa dokiman menm, i annan serten keksoz ki mon'n remarke ki pou mwan i kree serten *anomaly*.

Par egzanp enn bann landrwa ki mon'n deswit port latansyon lo la, se lefe ki dan sa *S.I.* i fer provizyon pou ki i annan en *area*.

E sa *area* spesifik se an se ki konsern *mining and extraction services*. Kot i annan tou bann keksoz ki bann dimoun, en investiser i kapab vin investir anba la.

Me selman mon'n osi remarke ki dan sa menm

paragraf ki sipoze eksklizivman pou *mining and extracting industries related services*, nou'n osi enkli en provizyon ki annan pou fer avek *tourism*, ki napa nanryen pou li fer la. Savedir efektivman nou pe dir ek en dimoun ou kapab osi investir dan *tourism management services*.

E mon krwar problemn avek sa Mr Speaker, si, mon konnen bann teknisyen pa nesaserman siport mon lopinyon lo la.

Me mon santi poudir sa i en *area* kot Sesel i perdi en kantite larzan, akoz bann *management services* e bann *management fees* ki bann lotel ek bann letablisman touristik i servi, sirtou bann ki pli gran.

I en fason ki larzan i kit nou pei e en fason ki larzan i reste an deor nou pei. E ki nou bezwen komans port serten latansyon lo la.

Pou ki nou asire ki nou *maintain* serten kontrol e get serten regar lo kwa ki pe pase dan sa sekter Mr Speaker. So avek sa detrwa mo Mr Speaker, mon oule *move* ki nou en Lasanble parey mon Mosyon in dir, i *annul* sa *S.I.*

E mesaz ki mon pe lanse i en mesaz pozitiv anver bann teknisyen, anver Gouvernman. Se ki en nouvo *S.I.* i ava ganny

pibliye. Ki ava koriz sa bann *anomaly*.

Me osi i ava osi annan en travay ki ganny fer pou asire ki bann lazans ki pou travay avek lenplimantasyon sa *S.I.* i ava osi fer tou posibil pou met an plas zot bann prosedir ek zot bann *guidelines* ki nesese.

Pou ler nou pou, pou ler ou pe ouver ou marse avek sa bann aktivite pou lezot dimoun, ou ava osi annan serten prosedir kler ki mannyer zot pou ganny akse avek sa marse. Avek sa Mr Speaker, mon *move* ki nou *annul S.I. 148 of 2020*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava kontan dir de trwa parol lo sa Mosyon apre midi.

I en Mosyon tre enteresan e mon konpran egzaktaman sa ki *Leader Lopoziyon*, pe dir nou.

Annefe sa Mosyon i fer nou rapel ki antan ki en pti pei, nou toultan annan en tansyon ki nou bezwen viv avek ant gard nou ensilarite, protez sa ki nou annan, e ouver ver lemonn.

E annefe i pa en drol ki sa Lalwa se bann, bann pa ki nou bezwen fer ver louvertir nou

lekonomi. Me louvertir lekonomi pa toultan en bon keksoz. Parey nou'n vwar par lepase par egzanp *Open Skies Policy* in anmennen nou *Emirates, Qatar*, me osi in anmenn gro problem pou nou laliny aryen *Air Seychelles*.

Alor dan tou pa ki nou fer, dan nou louvertir nou bezwen toultan konsyan ki nou pa en pei ki annan en gro lekonomi. E malgre ki nou anvi swiv laliny louvertir fodre toultan nou konsyan ki nou pa kapab *compete* avek bann lezot, bann pli gro pei, oubyen bann lezot pos ki bokou pli fon ki sa ki pou nou.

Nou bezwen donk annan en serten kantite kontrol pou prezerv sa ki nou annan, e pou anpese ki nou pa ganny anvale par bann pwisans ki bokou pli gran.

Mon ava donn de legzanp par egzanp, *IPTR The Immovable Transfer Property Act* ki nou'n koz lo la en pti pe pli boner. E ki nou pou retour lo la en pti kou taler, i en Lalwa ki permet avek Gouvernman donn permisyon a bann etranze pou aste later. Akoz? Akoz nou napa bokou e nou bezwen kontrol la kantite later ki nou les etranze aste.

E dezyenmman atraver sa Lalwa menm avek son kontrol

nou'n realize ki, menm si ou *advertise* e napa en Seselwa ki pare pou aste sa later pou sa pri ki sa etranze i anvi aste, a etranze zeneralman i annan bokou plis *pouvoir d'achat* ki Seselwa e donk Gouvernman par lepase i bezwen *apply* sa ki nou apel en *sanction duty*, pou sey redres en pe balans ant *pouvoir d'achat*, ki bann etranze zeneralman i annan ek sa ki nou isi nou annan.

Donk kontrol, i pa en keksoz ki nou kontan. E i pa en keksoz ki nou lo sa kote latab, nou kontan i al kont nou filozofi liberal, louvertir me i en keksoz ki ou bezwen pran an kont e nou bezwen dan serten ka, protez nou lendistri, protez nou dimoun e protez nou lekonomi.

Alor Mr Speaker mon krwar ki nou bezwen balans parey mon dir nou ensilarite, nou grander, nou lefet ki nou pti, pti. Bann aki ekonomik ki nou'n deza annan.

Mon pran legzanp Praslin ek La Digue par egzanp ki annan sirtou La Digue, ki annan en Lendistri Tourism a pwen, kot i annan en *massive trickle-down*, nou tou nou konnen i pa en problem pou nou aksepte ki larzan touris La Digue i antre dan lekonomi dan en fason bokou pli evidan ki isi.

E sa ki fer ki sa zil i annan bokou pli bon retonbe avek Lendistri Touris ki kekfwa Mahé oubyen Sesel an zeneral i annan.

Alor nou bezwen prezerv sa ensilarite ler i bon pou nou. Me osi fer louvertir, an prenon kont ki pa toultan ki keksoz pou mars parey nou ti ava swete, e dan serten ka parey ka *Air Seychelles*, anefe sa *Policy* pou al an kont bann aki ki nou'n, ti'n gannyen koman en pei.

Tou sa ki sorti deor pa neserman move, e la osi set en balans ki nou devret fer. E nou ki travay dan Departman Zidisyer, nou realize ki malgre ki nou anvi dir ki nou annan sifizaman Ziz Seselwa, nou kapab zer nou Lakour, nou bezwen rekonnet ki tanzantan i bon anmenn enn sorti deor akoz i anmenn nide nouvo, i anmenn en nouvo lespri, i anmenn bann nouvo fason fer.

E sa lesanz, sa transfer teknoloji, sa transfer finans, sa transfer *savoir faire* set en keksoz ki bann pti pei ensiler i bezwen a tou moman.

The whole issue parey sa gran *band* Angle ki mwan mon kontan ekoute, *the Moody Blues* i dir "*the whole issue is a question of balance*" nou bezwen a tou moman annan balans ant sa de keksoz.

E pour sa rezon, e sa rezon tousel parmi lezot me pou sa rezon ti ava sifizan pou mwan dir, wi annou poz la e mon ava siport Onorab *Leader* Lopozisyon dan son demars.

Annou poz la e revwar sa *S.I* akoz mon krwar ki malgre ki annan serten keksoz ki mwan mon siport antyerman. Par egzantp ouver ledikasyon, domenn ledikasyon, domenn lasante avek *investment* etranze. Mon pa war en gran problemm avek sa.

Me mon konsyan osi ki i annan serten Seselwa ki'n *invest* dan sa bann sekter ki pa ti ava swete ganny *swallowed up* zot menm.

Me sa se de Sekter ki mon krwar i mwens problematik ki serten lezot. Malgre donk ki i annan serten keksoz ki byen avek sa *S.I*, mon krwar ki nou, nou devret revwar li pou tou bann rezon ki mon'n donner.

Me osi e sirtou pou lefet ki sa *S.I* in ganny fer a lafen ladministrasyon dernyen, ladministrasyon presedan, le 15 Oktob, 10 zour avan.

E la i en nouvo ladministrasyon prezan ki pe *takeover*, avek nouvo *Policy*, avek nouvo lespri avek nouvo fason fer e mon krwar i ava enportan pou les sa nouvo

ladministrasyon revwar en pti pe sa ki sa enn presedan ti'n mete dan sa *S.I*.

Alor annou pez bouton poz. Mon pa konnen *Leader* Lopozisyon i pa anvi *quash* sa *S.I* konpletman, i anvi ki annan en *relooking* lo sa *S.I*. Mon pa konnen ki mannyer nou pou navig sa, an fonksyonn nou pouvwar anba *Interpretation and General Provision Act*.

Eski nou pou bezwen *go the whole way quash it*, me mon mazine li i ava sizere, oubyen eski zis nou pou demande avan nou pou *quash*? Nou ava demann zot, nou ava demann Gouvernman revwar sa.

E retourn isi devan, reanvoy en *S.I* apre ki zot in pran kont tou sa bann keksoz ki pou sorti la apre midi, ek tou bann keksoz ki bann *stakeholders* pou pran an kont ler i annan sa nouvo diskisyon, atraver sa konteni, sa nouvo Lezislasyon ki devan nou.

Enn bann keksoz ki mwan personnelman mon ti ava swete vwar. E sa set en lot rezon akoz Mr Speaker ki nou devret revwar sa *S.I* se definisyon *Seychellois*. E mon'n partaz sa avek *Leader* Lopozisyon ler nou ti pe diskite lo sa *S.I* semenn pase.

Definisyon *Seychellois* ozordi, an vi enn bann

lamannman ki nou menm nou ti anmennen resaman avek *International Business Act*, i permet ozordi en Seselwa annan en par dan en *IBC* dan en sosyete *offshore* isi Sesel.

E si nou pa sanz sa definisyon ki la, nou pe kapab permet, kontourn sa bann restriksyon ki annan ladan an lesan en dimoun, en etranze fer en *IBC* isi Sesel.

E sa *IBC* i ganny konsidere koman en Seselwa anba sa definisyon aköz prezan i kapab vin *invest*. Sa se bann, nou bezwen met bann gardfou pou anpese ki sa i arive.

Mon pa pran, kredi pou sa pwen ki mon fek fer, se bann dimoun *in the trade* ki zot in vwar sa. E zot in sinyal nou ki sa, i en problem reel, aköz depi ler ki nou'n les *IBC invest* Sesel, nou'n ouver laport pou ki en dimoun i kapab atraver en *IBC* ki ganny defini koman en Seselwa anba sa Lalwa vin *invest* dan bann sekter ki pa merite *invest*.

Donk vwala Mr Speaker i annan kat, senk rezon aköz mon krwar ki nou devret pez bouton poz, pa les sa *S.I* pran lefe e reanvoy li dan Minister konsernen pou ki avek bann *stakeholders* nou ava annan en nouvo diskisyon.

E prenon kont konsern ki *at least* nou de *Leaders* nou'n fer sorti ozordi e okenn konsern ki lezot dimoun ki ti ava kontan pran laparol apre midi ti ava annan, pou ki nou ganny en *S.I* ki reponn a nou bezwen. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Johan Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, bonn apre midi tou dimoun a lekout. Mr Speaker i enteresan ki Onorab Georges in mansyonn *IPTR*.

Dan letan nou ti pe fer resers pou *IPTR* pour *Bills Committee*, mon ti *stumble* lo en keksoz ki ti en pe sirprann mwan. Mon ti vwar en *Law Firm* ki pe ofer son servis Sesel.

E i ti pe ofer son servis an relasyon avek *Immovable Property Act*. I pe ofer son servis koman en spesyalis dan domenn imobilye, en spesyalis dan domenn *property taxes* Sesel, e en spesyalis dan domenn Lalwa Leritaz Sesel.

Be i en *firm* li ki, klerman i pa plante okenn par Sesel, nou pou konn li. O fet mon koleg *Bills Committee* Onorab Henrie, ti pe asize o bor mwan *at the time* mon pran mon montre li.

Li osi i get mwan i demann mwan “be lekel li sa enn?” Nou pa konnen nou, lekel li sa enn. Be zisteman, sa *S.I* ki nou pe *seek to annul* ozordi i permet en keksoz koumsa arive li.

Pa li ekspreseman ki pe permet arive aköz dan nou bann diskisyon avek bann teknisyen sa ki zot in dir nou se ki, ler ti annan diskisyon avek *WTO*, bann keksoz ki zot in sed-e ti bann keksoz ki ti deza napa restriksyon lo la.

Ti napa restriksyon pou en dimoun pratik Lalwa Sesel, en etranze pratik Lalwa Sesel.

Ti napa restriksyon pou en etranze vin pratik larsitektir Sesel. Ti napa en *negative list* kot sa bann keksoz ti lo la, e pe anpes etranze fer. Sa i pwennvi ki bann teknisyen ti dir nou. Prezan zot al kot *WTO*, *WTO* forseman in met en fizi kot zot latet i dir gete. Ou Sesel ou, ou bezwen annan ou *give away*.

E koman bann pti malen ki zot ti ete, zot osi nou bann teknisyen zot in dir be bon vwala i annan tousala la. Nou Sesel nou pa forseman annan okenn restriksyon lo la. Annou donn zot, nou ava dir zot nou pe tir restriksyon lo sa bann keksoz la, la. Pran sa pou zot, kan annefe ti napa okenn restriksyon lo la.

That was all well and good back then, letan ti annan negosyasyon avek *WTO*. Ti napa *COVID*. E nou isi lo sa kote latab se esansyelman sa nou probleman. Nou pa pe pran en lapros *protectionnisme*. Nou pa pe pran ni en lapros *isolationnisme*.

Sa ki nou pe dir se ki, dan sa sityasyon *COVID-19* la sa petren ki lekonomi lemonn i ladan nou bezwen enn pti pe pli, nobou mannevre en pe pli vit e mannevre en pe pli byen koman en pti pei.

La an se moman nou pa pe kapab permet sa bann keksoz, e nou pou bezwen atas kondisyon avek serten keksoz si sa bann keksoz pou ganny fer.

La nou pa kapab permet *Cummings* sepa lekel, antre e donn Onorab Georges en konpetisyon direk, koman en pratikan Lalwa, vin *compete* direkteman avek Onorab Andre.

I pa posib sa bann keksoz la. La nou bezwen asire ki sak Seselwa i ganny li en lasyet manze. Aköz Onorab Georges i annan dimoun ki i anploye e osi Onorab Andre i annan dimoun ki anploye, e tou sa bann dimoun i bezwen en lasyet manze an se moman.

Nou pa pe kapab annan en *faceless entity*, ganny permet

pou *provide* son *services* isi Sesel, in *direct competition* avek nou Seselwa. Menm si nou pe ganny dir par bann teknisyen poudir ti napa neseserman bann restriksyon lo la, ti napa en *negative list* lo la.

Ki nou konpran, zot in byen negosye zot in negosye dan en fason tre saz. Be parey mon'n dir ti napa *COVID back then*. La nou bezwen en pti pe pli abil, dan fason ki nou mannevre nou pei. Mersi, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Loze. Mon annan trwa entervenans ki'n lev lanmen pou koze Onorab Georges. I 5er mon ti ava kontan ou propoze ki nou fer en poz lo sa deba e ki nou *move* li pou en rebran en lot zour.

Mon konnen i annan en prosedir pou fer sa. Ou ti ava kontan gid mwan Onorab Georges ki mannyer nou prosede la?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pe get *Order 23. Adjournment of debate*.

E mon krwar se probableman sa *Order* ki nou bezwen aplike e mon krwar *the best thing to do* se ki mover Mosyon i *move* pou en *postpone*

to some future occasion further debate on the question which has been proposed.

Sa kekyon in ganny propoze aköz se sa Mosyon ki'n ganny fer, e si sa i ok, si i fer sa la prezan *the debate is postpone to a future occasion.*

Si non, si nou zis *adjourn* li la nou pou bezwen rebran li demen bomaten *in the same order. Unless* se sa ki nou anvi fer, *unless* ki ou anvi pran sa trwa dimoun demen bomaten e fini avek.

MR SPEAKER

Nou'n deza program Minis pou li la demen bomaten pou Bidze Siplemanter. So, mon ti ava propoze ki nou fer lasal pran sa lot opsyon *Leader* Lopozisyon si ou dakor avek.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, Mr Speaker, Mr Speaker demen bomaten ler nou vini nou pou *go according to the Order Paper*, ki *subject to* ou, ou annan pouwar anba *Standing Orders* pou nou pran en biznes avan en lot lo *Standing Order*.

So, nou kapab kontinyen avek Minis demen, *and then* apre midi nou kontinyen avek sa deba *or* nou bezwen absoliman pran li deswit demen bomaten?

HON BERNARD GEORGES

Mon krwar nou bezwen pran en *Motion to adjourn debate*, akoz nou kapab, ou annan pouvwar Mr Speaker mon krwar sanz lord bann keksoz ki nou pa ankor komanse.

Me en fwa ki en keksoz is, in komans parey sa enn, mon krwar nou bezwen *adjourn* li *through Motion*, epi rebran li pli tar. *That's the way i see it.*

MR SPEAKER

Mon krwar ti ava pli bon pou nou fer sa. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker, be petet mon pa konnen la pou dan en problem akoz mwan si mon *move en Motion for adjournment* mon'n fini. Eski i pou konte akoz mon'n deza koze lo sa Mosyon?

So, petet mon ava demann en Manm lo mon kote latab, i ava *move* sa *Motion for adjournment* ki nou kontiny sa deba demen a en ler nou ava spesifye. *And then* nou ava *proceed according to that*. Mersi, Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Yes, onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mr Speaker anefe Onorab i annan rezon. *In fact*, anba 23(5)

fodre ou donn laparol en Manm ki'n demann permisyon koze e li prezan i ava *move* sa Mosyon akoz i dir "*can only be made by a Member who having been called by the speakers for the time being holding the floor.*

MR SPEAKER

Mon annan Onorab Aglae, Onorab Henrie e Onorab Woodcock. Wi Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE.

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba Lartik 23(5) nou *Standing Orders* mon *move* ki i annan en *adjournment* lo sa Mosyon *until further*. Mersi.

MR SPEAKER

Eski en Manm i ti ava kontan segonde? Wi, Onorab Gill

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker, *Motion seconded*. *Thank you.*

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava pran en vot silvouple. Bann ki an faver lev lanmen? Sa ki kont? Madanm Clerk. Lo sa Mosyon pou *postpone* deba 24 Manm in vot pour zero kont e 8 in *abstain*.

Alor nou ava dir sa Mosyon in ganny *approve*, e avek sa nou ava *adjourn* ziska demen bomaten 9er. Mersi.

(ADJOURNMENT)